ROSARII.
HYPERASPISTES
Hoc est,

DEPVLSIO LEVISSIMARVM CAVILLATIONVM ET NVGARVM, QVIBVS CALVINIANAE THEOLOGIAE STVDIOSVS, NESCIO QVIS

APODIXIN THEOLOGICAM PRO RITV PRECANDI ROSARIVM B. VIRG. MARIAE AB ACADEMIAE PARTHENICAE SODALIBVS MOGVNTIAE DIVVLGATAM, FRVSTRA OBSCVRARE CONATVS EST:

Edita per

M. GODEFRIDVM A DRIELL NOVIOMAGVM CATHOLICAE THEOLOGIAE IN ACADEMIA MOGVNTINENSI STVDIOSVM.

PROVERB. XXVI.
Reſponde ſtulto ſecũdum ſtultitiam ſuam.

ROMA VITTORIO EMANUELE

HERBIPOLI.
Ex Officina Henrici Aquenſis. M. D LXXXVIII.

IN MARIOMA-STIGEM.

Hyblæis vt apes in ſaltibus omnia libans.
Dædala Sicanios cõgerit ore fauos:
Audet ſacrilego violare Roſaria rictu,
Caluini Sacro de grege Neſcio quis,
Mella legunt alij: iuuat hunc haurire venena,
Et caſſes muſcis texere araneolum.

REVERENDO EXIMIAQ;

PIETATE ET DOCTRINA VIRO D. NICOLAO A DRIELL COLLEGIATAE ECCLESIAE D. STEPHANI PRAEposito, & B. MARIAE ad gradus Scolastico dignissimo, Patruo meo in primis colendo & obseruando, S. P.

QVOD OLIM ANAXILVS PATRVE OBSERVANDE. ἡ μουσικὴ δ᾽ ὥσπερ λιβύη. πρὸς τῶν θεῶν, ἀεί τι καινὸν, καθ᾽ ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον: *musicam dixit non minus, quàm Africam quotannis belluam aliquam nouam parere: mea quidem sententia, in Franconefurtum verius. Quicquid Hercynius saltus, quicquid Lemannus gignit, nimis ibi, quàm facili partu, singulis semestribus eijcitur. nihil aliquamdiu vicini nostri suppeditârant, incerta silentij causa. Tandem* AIO LOCVTIO *litârunt. Cum enim in apertum fama campum, de* SACRATISSIMAE VIRGINIS MARIAE *Rosarium orandi ritu, in* SOCIETATIS IESV *gymnasio theses proposuissem: coràm quidem, & in aciem illorum nemo, qui conaretur* συστάδην μάχεσθαι. *Vt verò receptui cecini, vasa collegi, & in solitis studiorum castris conquieui: ecce mihi, à Neccaro minimè nectarius, sed necatorius nuncius, reuixisse tot seculis emortuam Antidicomarianitarum stirpem nec tamen sui generis stolonem fruticasse: sed monstrificè formæ alterius spurium vitulamen, monstrũ planè sine oculis, sine corde. sine capite: quod nec Scytalosagittipelliger orbis perrerrator & ferarum domitor agnosceret. Delatũ ad nos, vidi, obstupui, non metu (ridiculũ potius, quam timendum) sed admiratione. Nascenti nomen inditũ, nec Latiũ, nec Graium, sed hybris ex vtroq;,* Antirosarium, *patrem ciere non poterat, minus patriam, quare frustrà Diuinationem à me institui intelligebam,* Quis genus, vnde domo? *hoc tantum, tremula voce (metuebat enim ne Haruspices in Tyberim mergerent, quod procurationis expiationisq; arcanis contineri inaudierat) se ab anonymo Heidelbergensis theologiæ studioso extrusum, Equidẽ, qui Tyronibus Triarios subsidio mitti solitos didicerã, nõ Triarijs Tyrones: tacitus mecum, En*

Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,

Addebant nonnulli, qui se scriptoris familiares prædicabant, ex Apella Caluum exstitisse: id nec pro comperto tradiderim, nec omnino fieri non posse, vt verum sit, contenderim. Vatinianũ namq; & gentis illius peculiare in Deiparam odium in libello elucet. Fortè hoc rei caput, cur nomen reticuerit: ne velut sorex

 indicio

iudicio periret, & quo liberiùs petulantiùs proteruiùs, scurriliùs in eã, ex qua natus est IESVS, *debacchâretur. Quis credat diuini honoris Zelo impulsum, qui tot blasphemijs legentium aures, mentesq; verberat? quis veritatis amorem vllum, cui summũ studium fucũ spargere, & calumnias per Rhemniæ institionis cõtemptũ, nectere: & malam ex sua nobis mentem affingere: modo voculas carpere, modo sensa verborum prauè detorta excipere? nec aliud ferè toto decursu operis inuenias præter grandia mendacia* λοιδοριάς, *conuitia, scurriles sales, & vltrò in illos maledicta, à quibus nec verbo læsus vnquam fuit: pluria quoq; plus æquo calida, & quasi faces incendio inuolutas ad nouas cædes & depopulationes, homini per ætatem mentis impoti, & ira efferato sub manu nata. Indigna quibus à quoq̃ quidquid reponeretur, & quæ suis viribus collaberẽtur: Verũ experientia docuit, leuia & quæ meritò, despexis initiò, pgressu vegetari, & adulta vix vllis viribus supari: capi mobiles vulgi mẽtes compositis nugis, & penitiùs sæpe gerras Siculas, quàm vera doctaq; dicta in hominum nostri seculi animos se penetrarẽ: amplius ad Catholicæ ritus Ecclesiæ deridendos, de triuio scommata: quàm coloris & succiplenas rationes, ad eosdem stabiliendos, valere. Præterea solent Pattæciones* συκοφαντικώτατοι *contemptũ nostrum, timorem interpretari: & quod silentio præterimus, vel prudenter dißimulamus, vafrè illi refelli iactitãt nequiuisse. Hoc vnũ, hanc responsionẽ extorsit: non vllæ, profectò in ignotum pſertim tenebriorẽ, odij caussæ. Nam quibus ille me pbris, ob Reginæ cœlorum honorẽ, aspergit: mellis & gloriæ, quã cõtumeliæ aut fellis pleniora iudico. Quin etiã de Vitilitigatore q̃ optimè, quando & vbicũq; sese occasio offeret, mereri, vehementer desidero. Interea Deũ Opt. Max. p̃cabor, sanam ei vt mentẽ in sano corpore tribuat, & ambulam hanc hederam pducat ad firmũ & solidũ* τετράγωνον λίθον, *cui soli tutò adhæresimus: vt demũ vomicã intercutaneam, quà suos afflictari queritur (quia non Chironẽam sed Telephiam iudico) citò persanet. Porrò hunc laborẽ, qui immaculatæ virgini desudat, tibi Reuerende Domine nuncupandũ præ alijs iudicaui: quod tu mihi natura patruus, affectu pater, quicquid benè benignè fieri dici ue potuit, dixisti fecistiq; semp, & studiorum mihi meorum auctor, fautorq;, vt fuisti, esse non desinis. Ergo tantillũ grati clientis officium: quod affectæ & plusquam octogenariæ ætati tuæ, nonnullã vt spero, adferet voluptatẽ: accipe, & muneri pretiũ ab affectu, non pretio statue. Siquidem verũ illud, nescio cuius: optimam dati indicaturam, dantis animum esse. Deus Opt. Max. R. T. mihi omnibusq; bonis diu adhuc incolumem seruet. Moguntiæ. Calend. Ianuarijs. anni* 1588. *quem R. T. felicissimum iucundißimumq; opto.*

Ven. Dom. Vestræ addictißimus nepos.

M. Godefridus à Driell Nouiomagus.

HYPERASPISTES ROSARII, ADVERSVS ANONYMVM QVENDAM CALVINIANAE THEOLOGIAE APVD HEYDELBERGENSES STVDIOSVM.

QVONIAM refutator APODIXIS TEOLOGICAE pro Catholico Ritu orandi ROSARIVM proximo anno in disputationem à me propositæ, & SODALITATI B. MARIAE dedicatæ, thesium alioqui breuissimarum verba passim omisit, vt earum sententiam suis syllogismis & prosyllogismis liberius peruerteret; primo loco quamque thesin describam, tùm CALVINISTAE anonymi cauillationibus, CATHOLICI, hoc est, meam Hyperasphisten vel Defensionem subijciam. Sic enim apertiùs quiuis deprehendet, quibus ille artibus, mendacijs, nugis candidum Lectorem circumuenire conatus fuerit.

THESIS I.

RITVM precandi Rosarium Beatiss. V. MARIAE iam olim à Christianis Catholicis receptum, non esse vel Blasphemum & Satanicum, vel superstitiosum, vt fabulantur Sectarij, sed pium & religiosum, breui hoc Epicheremate demonstramus. IN ROSARIO quinque sunt, Nomen, Orationes, Repetitio, Numerusquè earundem, & Calculi precarij, quæ constat omni superstitione vacare. Ritus igitur precandi Rosarium non est superstitiosus.

CALVINISTA. *Quæstio huius disputationis est.* An Ritus precandi Rosarium B. virginis Mariæ sit superstitiosus, *hoc est, vt* MAGISTER NOSTER *loquitur*, an sit superstitiosum B. Virginem MARIAM certo numero fusis orationibus Dominicis, & salutationibus angelicis inuocare? *Oratio Dominica dicitur ea, qua Christus Patrem nostrum, qui est in cœlis, nos docuit inuocare. Salutationem angelicam vocant hac verba Gabrielis ad Mariam.* AVE Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. *Et illa Elisabethæ.* Et benedictus fructus ventris tui. *Quibus subijciunt vocem* IESVS *vna cum clausula*, Sancta MARIA, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nũc & in hora mortis nostræ, Amẽ. *Supstitiosum est, quod supstitionis aliquid in se habet Superstitio aũt est falsi Dei cultus, aut veri Dei falsus cultus. Nos respondemus esse superstitiosum, Pontificij negant.* Pag. 1.

CATHOLICVS. Etſi neque ea ætate, neque doctrina ſum, vt inter MAGISTROS NOSTROS, hoc eſt, eximios S. S. Theologiæ Doctores & Profeſſores ſim numerandus, tamen quia tu NESCIO QVIS, vel QVALIS, ſenex an iuuenis, Magiſter an Baccalaureus, Chriſtianus vel Recutitus, me tali dignaris honore, vt licet Diſcipulus, ſim tamen MAGISTER VESTER, dabo operam, vt probè munere & officio Magiſtri fungar in caſtiganda mali diſcipuli petulantia, *conueniantq; rebus nomina rite ſuis.* Tu interim vide partibus tuis, id eſt, auribus arrigendis vt ne deſis: ſum enim eas ſeriò pro iocis tuis in hoc hyperaſpiſte vellicaturus: vt tandem intelligas verum eſſe, quod ſummus MAGISTER NOSTER, qui eſt in cœlis, nos olim docuit.

Matth. 10. *Non eſſe diſcipulum ſuper Magiſtrum* Sed ad rem.

INITIVM Refutationis tuæ facis à duobus mendacijs. credo vt mox ſuboleat æquo Lectori, quo in conflando hoc ANTIROSARIO vſus fueris Magiſtro, nempe eo, qui, teſte veritate, mendax fuit AB

Ioan. 8. INITIO, Primum mendacium eſt, quod fingis in Apodixi mea quæſtionem eſſe de Inuocatione B. Virginis. De qua agere, ne per ſomniũ quidem mihi in mentẽ venerat. Qua autem de re ſit queſtio, ne luſcus quidem ignoret. Eam enim ad oculum demonſtrat inſcriptio apodixeos, demonſtrat Theſis prima, demonſtrat decurſus totius diſputationis. Sola gloſſa tua non demonſtrat. nam doctrina Inuocationis Dei & Deiparæ non ad RITVS vel ceremonias Catholicæ Eccleſiæ, de quibus in noſtra Apodixi agimus, ſed ad Dogmata fidei pertinet.

ALTERVM mendaciũ eſt, quod comminiſceris à nobis in quæſtionem vocari. *An ſit ſuperſtitioſum certo numero fuſis orationibus* DOMINICIS *& Salutationibus angelicis B. Virginem inuocare?* Miror cur non etiam addideris. Sitne ridiculum & ſtultum Dominicis orationibus inuocare B. Virginem. Nos certè Dominicis orationibus non inuocamus B. Virginem, ſed Deum, quia dum Roſarium recitamus non dicimus, *Mater noſtra, quæ es in cœlis:* Sed, PATER *noſter, qui es in cœlis.* Salutationibus verò angelicis nec Deum nec B. Virginem propriè inuocamus. Id vt te, tuique ſimiles Doctrinæ Catholicæ ignaros non lateret, diſertè monui in Apodixi mea ab Eccleſia clauſulam illam,

Theſ. 3. SANCTA MARIA *mater Dei ora pro nobis &c*, iam olim Salutationi Angelicæ ideò adiectam eſſe, vt formã precãdi vel inuocãdi haberet.

Quæres, quid ergo in diſputatione noſtra in quæſtionem vocetur?

cetur? Respondeo in quæstionem vocari præcipuè tria. Primo an sit superstitiosum easdem orationes, siue Dominicam, siue ngelicam salutationem identidem repetere? Secundo an sit superstitiosum easdem orationes cèrto & definito numero repetere? Tertio an sit superstitiosum, ad numerum & ordinem retinendum, vti sphærulis precatorijs in formam Coronæ (à qua Rosarium vel Rosenkrantz appellatur) redactis. Hæc enim tria superstitionis plenissima esse vestri in suis scriptis, vt Lutherus. Bucerus, Caluinus, & alij prodiderũt. Quorum sententiæ tu quoque subscribis, dum hîc subiungis. STATVS controuersiæ thesis.

Et ante centum quidem annos aut amplius, quando nec Biblia vulgo legebantur: nec Papæ contradicere licebat: mirum non est, non hunc tantum (vt noster Antagonista [illegible]riatur) sed & alios multos contra fidem Catholicam errores à multis receptos esse ac defensos. Pag. 2.

Iterum mentiris. Si enim ante 100. annos Biblia vulgo lecta non sunt, quomodo fieri potuit vt ante 100. annos tam multi, tamquè vberes à Catholicis Doctoribus editi sint, in Biblia commentarij, qui nunc exstant in nostris Bibliothecis. Nisi forte dicere velis ante 100. annos à VVLGO, hoc est, imperita multitudine non esse lectitata Biblia. Sed nullos prorsus Bibliorum libros, qui sine periculo à vulgo legi & intelligi poterant, lectos esse, non facilè probabis. Tota autem Biblia passim ab omni multitudine, vt proh dolor, nunc fit, lecta non esse, non diffitemur. nam ipsa Bibliorum præfatio, cuius auctor est Hieron. in ep. ad Paulinum tales Lectores repudiauit. *Tractant, inquit, fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti doctiq́; poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris literis Philosophantur*, &c.

Papæ vero vel Pontifici Romano sanam doctrinam tradenti, qualem diuina munitus promissione & auxilio hactenus tradidit, nemini vnquam, ne tibi quidem, licuit contradicere: nam si Biblia legisti, ita te docuit ore suo Deus, Christus, Paulus. Deus deu. *17. Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille.* Christus vero Matth. 23. *super cathedram Moysi sederunt scribæ &c.* Paulus ad Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui aũt resistunt, ipsi sibi damnationẽ acquirunt.* Quare idẽ Papæ non licet contradicere. Tit. 1.

Paulus ad Titum Pontificem Cretensium ita scribit. *Oportet Episcopum &c. exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi* (Caluinistæ) *inobedientes, vaniloqui & seductores, quos oportet redargui, qui vniuersas domos* (& prouincias) *subuertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum Propheta, Cretenses semper mendaces.* An hic anonymus Cauillator Cretensibus illis annumerari debeat, iudicio relinquo Candidi Lectoris: nam hactenus in tam paucis versibus ter mentitus est.

Quod autem scribis, quia *Biblia vulgo Lecta non sunt, nec Papæ contradicere licuit non hunc tantum* de inuoc: B. Virginis, vel de ritu precandi Rosarium, *sed & alios multos contra fidem Catholicam errores à multis esse receptos ac defensos*, vanissimè à te scriptum est; cum experientia veritatis certissimus testis doceat, infinitis erroribus obrutam esse Germaniam ex eo tempore, quo per Lutheri Caluiniquè Euangelium omnibus passim, doctis indoctisquè licuit Biblia sacra peruolutare, Principi Ecclesiæ contradicere, dominationes spernere, Maiestatem blasphemare. Neque erroribus nouis comminiscendis, dissensionibusquè exuscitandis apud vos aliquando finis erit, nisi iudicem aliquem controuersiarum vestrarum, cuius decreto stetis, diuinarum literarum testimonio, omniũ seculorũ consuetudine probatũ accipiatis. Quare plane excæcatum esse te oportuit, cùm ausus es ita scribere.

Pag. 2. *Nunc autem in tanta doctrinarum omnium luce, quanta ab Apostolorum tempore vix vnquam fuit, & restituta Dei beneficio per pios Reges ac Principes rectè sentiendi scribendiq; libertate: iure profectò quis miretur reperiri hominem præsertim à Iesuitis institutum, qui tam crassam idolomaniam, tam crassis & insulsis argumentis, quàm sunt in his Thesibus, ausit propugnare. Sed hoc nimirum est illud Dei iudicium, de quo Paulus ad Romanos scribit: vt qui ipsum in notitia retinere nolunt, eos vicissim tradat in mentem omnis iudicij expertem.*

In Caluinismo maior nunc est lux doctrinæ q̃ vix vnquam ab Apostol. tẽpore fuit.

Rom. 1.

Merito dixerim illud Prophetæ in te tuiquè similes conuenire.

Isa. 5. *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Verissimè enim dicatur, nunquam inde ab Apostolorum seculo tantas tenebras offusas esse clarissimis Catholicæ fidei dogmatibus, atq; hac errorum plenissima tempestate. Cùm enim fatendum potius sit, eos qui proximi fuerunt Apostolorum temporibus maximam lucem accepisse, ex recentibus Apostolorum scriptis, concionibus, traditionibus-

onibusque; constetque in eorum libris innumera eorum dogmatum, quæ nunc à vobis oppugnantur, exstare testimonia, certè vos vos estis, qui longiùs à luce doctrinæ Euangelicæ, quã vlli vnquam hæretici ab Apostolorum temporibus, recessistis, & densissimis errorum atque dissensionum tenebris eò vsque vos inuoluistis, vt spes emergendi non sit nisi ad Ecclesiam, è qua exiuistis, reuertatis.

Quid autem vestra perperam sentiendi scribendiquè immodica licentia lucis doctrinæ Euangelicæ hoc seculo accesserit, omnes ex animo deploramus: & deplorant quoque multi de vobis: quod tu, quia iuuenis es, per ætatem considerare non valuisti. Hortor te vt ad Francofurtensem mercatum, cùm vacatio erit à studijs, te conferas, vel Catalogum nundinarum paucis nũmis compares. Ibi enim, tanquàm in speculo videbis, quid tua pia quidlibet scribendi libertas esse cerit; vt scilicet grauissimarum contentionum plena sint omnia, & in grauissimis fidei dogmatibus magnis voluminibus Lutherani contra Caluinistas, Caluinistæ contra Lutheranos, acerrimè decertent: sic vt multi etiam ingenio doctrinaque non vulgari prædìti viri, qui diù in sordibus Lutheranismi & Caluinismi hæserunt, non aliam ob caussam lucem catholicæ doctrinæ tandem complectantur, quàm quod vident nullum esse contentionum apud vos finem, imò ipsas concordias & colloquia maiorum & errorum & dissensionum esse seminaria. Quod certè si tu non agnoscis verissimum esse, *traditus es à* DEO *in mentem omnis iudicij expertem*: sed tamen agnoscis.

Fructus libertatis Euangelicæ.

Rom. 1.

Et contemni, inquis, potuissent ista nugæ (de Rosario) nisi viderentur Pontificij nostro silentio fieri insolentes: & sperare, dum Nos intestino quodam vlcere distinemur: se illud quoque Bestiæ vulnus, quod hactenus incurabile visum est, curaturos esse. Quod ipsorum consilium vtinam perpenderent illi qui debebant, & maturè IVNCTIS COPIIS *communem hostem adorirentur.*

Pag. 3.

Apoc. 13.

Nota spiritum Caluinisticum.

Multum profecisti fateor, quod grauissimum tuorum fratrum morbum ingenuè agnoscas. Proxima ad sanitatem via est, agnitio morbi. *Nos*, inquis, *intestino quodam vlcere distinemur.* Distinemini, mihi crede, pestilentissimo vlcere, & hæresis, quæ sicut cancer serpit, & atrocissimarum discordiarum; quod non sanguine Catholicorum, quem pro tuo Caluinistico zelo sitire videris, sed salutari malagmate sanatur eius, qui supremam obligandi soluendiquè à Christo accepit potestatem; qui auditor & iudex constitutus est omnium Ec-

Matth. 18. clesiæ controuersiarum. De eo enim scriptum est, *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

Quamdiu verò vos medicum animarum vestrarum loco tyranni & Bestiæ habebitis, quamdiu vobis incurabilis videbitur, qui omnibus præest curandis, nulla spes superest intestini vestri Vlceris sanandi. Quis enim sublato communi hoste dissensionem intestinam, quæ est inter vos & confratres Lutheranos extinguet? num quoque Iunctæ Copiæ? An verò vos soli vultis regnare in terra? Deo gratias. Quanquam condonandus est tibi adhuc tyroni hic lapsus. Effutiuisti per imprudentiam iuueniliter, quod aliquando in veteranorum circulis inaudisti. Nôndum cum stoicis domuisti animi perturbationes. Nôrunt præceptores tui, non furore propagari Euangelium, sed patientia & caritate; non gladijs ferreis & æneis bombardis, sed gladio Spiritus, quod est verbum Dei; non Colloquijs Maulbrunnensibus & Mompelgartensibus, non altercationibus interminatis, non scriptionibus grandium voluminum, sed consensione animorum in vnam confessionem fidei PETRI, aduersus quam nec Portæ inferorum præualebunt, conspirantium. Matth. 16.

Ais te thesium mearum refutationem suscepisse, *ne Pontificij silentio vestro fiant insolentes.* Si tantum ingenio eruditioniquè tuæ tuorumque tribuis, vt te putes eas posse irrefragabiliter refellere, & os Pontificiorum comprimere, ne mutire amplius audeat tyro contra Tyronem; cur ergo in eadem penè periodo quasi abiecta hasta, desperata Caluinismi propagatione, suggillata quoq; tuorum piorum Principum socordia vel imprudentia (qui te Consiliario hactenus caruerunt) omnem spem ponis in armis, in *iunctis copijs*?

Neq; grauiter feras quod te licet anonymum, mihiquè ignotum vocem Tyronem. nam talem te esse collegi ex tuis verbis.

Pag. 3. *Equidem*, ais, *ista scriptione nemini palmam præripere noui: Sed quia indignus erat hic Tyro veteranorum lacertis: ipse eum sum aggressus. Is pro cuius gloria pugnamus, felicem euentum pugnæ largiatur.*

Quia non sine trepidatione, vt iuuenis imberbis, contra Dei Deiparæquè gloriam infeliciter pugnam es aggressus, valde verendum est, ne malo principio peior respondeat euentus. Sed nunc audiamus te pugnantem, & manus alacriter conserentem, sed, Andabatarum more, cum vmbris.

Quid

Quid ergo? inquis, quid moliris Romanensium defensor? Demonstrabo, *ait*, ritum precandi Rosarium non esse superstitiosum, vt sectarii fabulantur. *Herbam tibi porrigam: si sectarios hîc fabulari demonstrâris.* Demonstrabo, *ait*, hoc epicheremate. In Rosario quinque sunt: Nomen, Orationes, Repetitio, Numerusque earundem: & calculi precarij: quæ constat omni superstitione vacare. Ritus igitur precandi Rosarium non est superstitiosus. *En demonstratorem: planè Aristoteleum. Propositio quam omisit, est principium, scilicet, necessariò verum.*

THES. I. oppugnatur.

Quid verò? Quid machinaris Romanæ religionis irrisor? (Veteres enim, nomenclatura Romanæ fidei, catholicam denotârunt) sectarios, quamuis tu oblatres, respuas, calcitres, hîc fabulari demonstraui: non Demonstratione Aristotelea, sed Theologica, & quantam materia postulabat ad retundendas vestras cauillas.

Ambr. de obitu fratris Satyri. Hieron. lib. 1. con. Ruffin. Socrat. li. 2. hist.

Calepinum vel Nizolium lege; & intelliges, an demonstrationis vocabulum tantùm ad illam subtilem & accuratam Dialecticorum ἀπόδειξιν pertineat. Cur Ratiocinationem à me institutam prima thesi vocârim Epicherema, nôrunt pueri nostri eloquentiæ studiosi. Nam eorum præceptiones de arte Rhetorica habent, hoc distare Epicherema à syllogismo, quod in pauca contrahat, quæ syllogismus latius explicauit. Quare & propositionem, quam vocant, Maiorem, omisi.

Cypr. Soarius lib. 2. c. 23.

Sed tu, vt es peracutus, in propositione omissa, odoraris latitare fraudem, mones quoque ad marginem Lectorem, ne in anguem sub herba latitantem impingat. Quæ verò est illa fraus? Nam propositio hæc inquit; *Quod de nulla parte dici potest, id de toto dici nequit*, quam omisit, non est principium necessariò verum. Nego Domine Logice. Quomodo probas? Audite quæso: non Theologum vel Dialecticum, sed sannionem theatricum. *Nam quod de nulla parte*, inquit, *dici potest, id de toto dici nequit: vt de nulla parte Papæ dici potest, quod sit homo: anima enim eius non est homo: corpus non est homo. Ergo rectè scribit Glossator Iuris Canonici: Quod* PAPA *non sit homo.* FATEOR in hac ratiocinatione non mea, sed tua, principium illud non esse necessariò verum, quia accommodatur ad Totum & Partes essentiales Physicas: in meo autem epicheremate accommodatur ad totum per accidens. Debes enim scire, quod ego olim ex institutionibus Dialecticis didici: multiplex esse totum & variam, nec vnam de omnibus totis eorumque

partibus esse rationem argumentandi. Valdè autem deliras, quòd totum per accidens & artefactum, compares Toti per se, essentiali Physico, Rosarium Papæ, cum illa longissimo inter se distent interuallo, nec eisdem legibus Topicorum contineantur. Et vt continerentur, regula illa, qua locus Totius & partium à Dialecticis exponitur, obseruanda esset. *Attributa quæ de toto ex partibus concluduntur aut refelluntur, talia esse debere, vt toti & partibus poßint esse communia. Nam si fuerint propria partium, non potuerunt de toto concludi, quia partibus conueniant: Si propria totius, non poterunt de toto negari, quod de partibus negentur.* Quare nec rectè conclusisti cum tuo Glossatore, PAPAM non esse hominem, quia nec anima nec corpus eius sit homo. Siquidem hoc attributum non potest esse Papæ commune cum animo & corpore. Ego verò rectè conclusi, in Rosario nihil esse superstitionis, quia nihil superstitionis est in Nomine, Orationibus, Repetitione, Numero, Calculis. Siquidem hoc attributum (*nihil esse superstitionis*) potest Rosario esse commune, & omnibus eius partibus. Qui enim negat, nomina, precationes, numeros, repetitionem, calculos, esse posse obnoxia superstitioni, examinet sagarum, magorum, hariolorum mysteria.

Regula Dialecticorum.

Sed facilè apparet, quoniam serijs & solidis argumentis eras destitutus, te voluisse pascere animos Lectorum nugis, & solennibus apud vos in Papam contumelijs. De Glossatore tuo nescio quo, nihil moramur, tu capitecensum istum, anonymus anonymum, vti lubet, volue atque reuolue, vt similes habeant labra lactucas. Nos Iuristarum talium quisquilias non adoramus. Si volebas orationi tuæ fidem haberi, potius ex scripturis probare debebas Papam non esse hominem. Nam cap. 16. Matthæi Christus negauit B. Petrum omnium Paparum primum, cæterosque Apostolos fuisse homines, vt ex verbis illis Christi, *Quem dicunt homines esse filium hominis.* Et. *Vos autem quem me esse dicitis,* colligit D. Hieronymus. *Prudens Lector,* inquit, *attende, quod ex consequentibus textuq; sermonis Apostoli nequaquam homines, sed dij appellantur. Cùm enim dixisset, Quem dicunt homines esse filium hominis? Subiecit, vos autem quem me esse dicitis? Illis, quia homines sunt, humana opinantibus, vos qui estis Dij, quem me esse existimatis. Petrus ex persona omnium Apostolorum profitetur, Tu es Christus filius* DEI *viui.* Annota hunc locum in Locis tuis communibus, vt aliquando ementiri poßis, Iesuitas probare ex scripturis, Papam non esse hominem. Satis multa de Propositione,

Probatur Papã non esse hominem.

Hieron. lib. 3. in Matth.

positione, iam audiamus quid de Assumptione nostri Epichorematis garrias.

Assumptio par est Propositioni. Nam partes Rosarij quinque sunt. Pag. 4. Nomen, orationes, repetitio, numerusque earundem, & calculi precarij: *Sicut Logicæ partes quinque sunt: Nomen, Præcepta, Repetitio, Numerusq́, eorundem, & Notæ memoriæ caussa ad margines appictæ:* quæ partes omnes omni superstitione vacant, *si quis credat nugatori.*

Si glossas tuas, si nugas, si mendacia dempseris, negare non potes Assumptionem veram parem esse propositioni veræ. Nam, vt esses tibi similis & par, non nugaris modo in refellenda assumptione mea, sed etiam mentiris. Vbi enim dixi, vbi scripsi, *Nomen, orationes, repetitionem, numerum calculorum esse partes Rosarij?* Examina puerulos in scholis Iesuitarum, qui quotidie in sacrosancto missæ sacrificio Rosariũ lectitãt, quæ, & quot sint partes Rosarij, & actutũ respondebũt esse quinque calculorũ Decades. Rogati verò auditores Logices, quot sint partes Logicæ, mox respondebunt esse tres, definitionem, diuisionem, & argumentationem, alias si nominaueris, sublato cachinno exsibilabunt te & explodent. Desine ergo tandem nugari, & disce nugas nugis non refelli sed confirmari. Sed pergis tuo more.

AT ter septem prosyllogismis demonstrabit partes omnes Rosarij omni superstitione vacare. Scilicet hæc est natura Demonstrationis. Sed audiemus tamen.

THESIS II.

NOMEN Rosarij suauissimum est: nec enim aliud significat, vti vox quoque Germanica Rosenkrantz indicat, quàm sertum quoddam spirituale, mysticis vocibus ex Euangelio depromptis tanquàm rosis contextum, quod virgini virginum DEI matri offerimus. Serta enim virginum capitibus ornandis propriè adhibentur.

CALVINISTA.

NOMEN; *inquit*, Rosarij est suauissimum. Ergo superstitione vacat. *Quid ita? Quia.* Quicquid suaue est, superstitione vacat. Pag. 4. *Hæc enim erit Propositio, si syllogismus sit perfectus; at Propositio non tantum falsa est, sed etiam inepta. Quid enim stultius, quàm ex titillatione sensuum Religionem æstimare?*

CATHOL. Notet iterum æquus Lector fraudem Cauillatoris comminiscentis syllogismos & prosyllogismos, quales vult. Neque enim hæc probatio mea est. *Nomen Rosarij suauissimum est, ergo superstitione vacat.* Sed hæc, Rosarium, si nomen spectes, nihil aliud significat, quàm sertum quoddam spirituale ex mysticis vocibus contextum, quod virgini virginum offerimus; ergo superstitione vacat. Quare nec mea erit, si syllogismus sit perfectus, illa Propositio. *Quicquid suaue est, superstitione vacat.* Dices. Cur ergò nomen Rosarij dixerim esse suauissimum? Respondeo me non redegisse in syllogismos demonstrationem meam, vti tu facis, sed quòd thesium ratio postulabat, more Rethorum breui oratione, vel epicherematis quibusdam, vt ante dixi, eas sum complexus. Itaque licuit mihi addere nomen Rosarij esse suauissimum, etsi hoc ad primariam probationem non pertineret. Vt vero adderé, caussam si eam aues cognoscere, habui hanc. Quod sicut ijs floribus, quibus serta texuntur, nihil ad titillationem sensuum suauius est, sic nihil sanctissimis precationibus, quibus sertum Rosarij contexitur suauius est ad Deum, angelos, B. Virginem, omnesque sanctos oblectandos. *Dirigatur oratio mea,* inquit orator ma-

Psal. 140. gnus, *sicut incensum in conspectu tuo.* Et Apostolus, *Christi bonus odor sumus*

2. Cor. 2. *Deo.* Quam caussam si tu considerasses, & non ad titillationem sensuum tantum verba mea retulisses, potuisses sic instituere prosyllogismum, neque falsum, neque ineptum. Quicquid suaue est Deo, angelis, beatis omnibus, superstitione vacat; at nomen Rosarij suauissimum est Deo, angelis, & beatis omnibus; ergo superstitione vacat. In quo syllogismo Propositio nec falsa, nec inepta est, Quid enim sapientiùs, quàm ex iuditio & approbatione Dei sanctorumque omnium, qui fallere & falli ampliùs non possunt, religionem æstimare? Benè ergò facis, quod mox temeritatem tuam ipse corrigis, & veram esse propositionem admittis.

Pag. 5. *Sed vera sit,* inquis, *Propositio, & conclusio quoq; vera sit: hoc est. Nomen Rosarij superstitione vacet: quid tum postea? num idcircò res etiam illo nomine significata superstitione vacabit?* Num quicquid suaue nomen habet, *id quocunq; modo vsurpetur & tractetur,* superstitione vacat? *Id enim præsupponere te oportet, si quid ex nomine Rosarij concludere voles. Atqui hoc modo ne Iouis quidem cultus erit superstitiosus. Dicitur enim* IVPITER *(vt Grammaticis Latinis visum est) quasi iuuans Pater: quo nomine homini dulcius nullum esse potest.*

Si te

Si te quoque iudice & propositio, & conclusio vera est, quid ergo superest, quòd in hac thesi cauilleris? nihil enim in ea aliud studui, quàm nomen Rosarij à superstitione vindicare. De re nomine illo significata sequentibus thesibus erat agendum. Sed quoniam suauitas illius nominis nares tuas offendit, quam dixi, à re per nomen significata, & non à litteris vel syllabis haustam esse, faciamus nomen à re significata diuelli non posse: Sed tunc vide tu quemadmodum in re significata superstitio esse posit, & non sit in nomine. Nisi forte tu ex illis es qui cùm *nomina tollere non poßint, naturas* vel res significatas *adimunt nominibus*, vti olim de Arianis questus est, B. Hilarius in tractando mysterio Trinitatis; & nunc nos querimur de Zuinglianis in tractando mysterio Eucharistiæ. (Nam cum nomina hæc, *Hoc est corpus meum*, adimere non posint, adimunt tamen rem significatam nominibus subiectam) Pone ob oculos exemplum tuum, IOVIS, vt errorem tuum cognoscas. si rem significatam nomini detrahas, suaue fateor nomen habebis, sed illud falsò tribuitur Dijs, qui non sunt Dij. *Omnes enim Dij gentium*, inquit Psalmista, *dæmonia*. Sin nomini rem significatam subijcias, iudica tu sitne Iupiter, *iuuans*, & non potius *Iugulans Pater. Erat enim homicida ab initio*, inquit, verus Iupiter Christus.

Lib. 2. de Trin.

Psal. 95.

Ioan. 8.

Itaque suauitas nominis IOVIS non iuuat te, insuauisimè disputator, vt liberes cultum Iouis à nota superstitionis, quia & nomen ipsum est Dei falsi, & falsò illi Deo, vel potius dæmoni attribuitur. Suauitas autem nominis Rosarij contra plurimùm nos iuuat, vt eius vsum, non qualemcunque, sed quem hac apodixi defendimus, Christianum & Catholicum, liberemus à nota superstitionis. Nomen enim illud non solum est rei veræ in rerum natura existentis, sed etiam verè rei in natura existenti tribuitur; ac denique ab eadem re suauitatis appellationem mutuatur, non superstitioni, sed religioni maximè congruentem. Deinde ais.

Hic primus est prosyllogismus: cedo Secundum. Serta Virginum capitibus propriè adhibentur, Serta Virginibus sunt offerenda. *Quauis ue, quibus uis? Ergo & triumphalia, & oualia, & obsidionalia, & quæ plura sunt genera sertorum.* ATQVI Rosarium est sertum: Maria autem virgo. *Equidem Rosarium putabam esse hortum rosis consitum: & ita me Lexicographi docuerunt. Sed vos vt Religionem, ita linguam quoque vultis habere nouam & peculiarem.*

Pag. ead.

Ne hic prosyllogismus meus, sed tuus est. Meum enim in thesi institutum fuit probare nomen Rosarij vacare superstitione: tu probas aliud; vel nihil potiùs probas, quia Propositioni & sumptioni nullam subiecisti conclusionem. Scilicet ne Lector fucum deprehenderet, te à scopo aberrasse; Dixi, *serta virginibus, Rosarium conuenire virgini virginum.* Quomodo non refutas, sed rides? Quæris, instar stultorum non à me, sed à teipso? *Quæuisnè serta quibusuis conueniant?* Et statim atque si ego tibi affirmatiuè respondissem, concludis. *Ergo & triumphalia & oualia, & quæ plura sunt genera sertorum.* Nempe vt animalis & carnalis homo es, non somnias, nisi serta carnalia; *Non percipis ea quæ sunt spiritus Dei; stultitia est tibi, & non potes intelligere. quia spiritualiter à nobis examinaris.* Nonne disertè in thesi scripsi, *Rosarium esse sertum spirituale ex mysticis & spiritualibus vocibus consertum?* Si nescis dari sertum aliquod spirituale, lege cap. 9. epist. 1. ad Corinth. *Nescitis,* inquit Apost. *quod ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium (hoc est, coronam palmeam.) Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.* Ecce sertum spirituale. Qua forma loquendi Apostolus propriè respexit ad virgines, omnesque castitatis studiosos, qui ab omnibus verè abstinent & continent, carnemque suam crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs.

1. Cor. 2.

De nomenclatura Rosarij.

Putabis Rosarium *esse hortum rosis consitum*; Sed non est, sapientis dicere, Putabam, Fateor esse hortum rosis consitum, sed non tantùm. *Ita te Lexicographi docuerunt.* Sed seculares. Si Ecclesiasticos lexicographos quoque legisses, docuissent te vocabulum hoc multorum iam vsu annorum ad significandos globulos precarios, numerumque certum precationum translatum esse. Vt verò Christiana religio tota, quam Lexicographorum tuorum auctores non agnouerũt, noua est, ita linguam quoque nouam & peculiarem meritò nobis vendicamus. quam si tu vendicare tibi non vis, Christianus non es. Cum religione noua, nata sunt noua vocabula, etiam vocabulum, Christiani. Nam act. 11. Antiochiæ primùm sumus appellati Christiani. Cum ritu nouo, nouum etiam vocabulum exortum est Rosarij, sed ritus nouus non nouam efficit religionem, vt tu somnias. Dogmata fidei noua nouam procreant religionem: Qualem iamdudum apud vos procrearunt, & ideò nouo nomine, non Catholica, sed Caluinistica appellatur. Sed pergis. *Rosa-*

Rosarium igitur vobis est sertum: Sed quale nam? Sertum, *inquis*, est spirituale. *At propositio de corporalibus loquebatur: quomodo igitur de spiritualibus subsumis? quæ hæc est ratio argumentandi? & quot termini sunt in tuo syllogismo? certè imperitus es, si non vidisti: impudens, si de industria fallere voluisti:* Pag. 6.

Propositio tua, non mea de corporalibns loquebatur. Tu enim, vt sæpe dixi, fabricas propositiones & syllogismos quos & quales vis. Reuertere ad examen thesis, & liquidò deprehendes me ex analogia sertorum corporalium ostendisse sertum hoc spirituale in virginem virginum conuenire. Vnde apparet ridiculum acumen tuum, de ratione argumentandi, de terminis syllogismi. Potuisses enim eâdem ratione & verba Apostoli dudum ex cap. 9. epist. 1. ad Corinth. recitata sic vellicare. Præmium in certamine vitæ spiritualis agentium, vocas *coronam*, sed qualemnam. *Coronam*, inquis, *incorruptibilem* vel spiritualem. At propositio tua de corporalibus loquebatur. Erat enim hæc. *Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet.* Quomodo igitur Paule subsumis de *corona incorruptibili?* Quæ hæc est ratio argumentandi? Hæc ratio argumentandi, responderet Paulus, est à simili. quo genere argumentandi in eo capite mirè videtur delectatus. Certè hebes es, & stupidus es, si hæc non intelligis; impudens, si errorem non agnoscis.

Potiùs sic erat argumentandum tibi. Rosarium vestrum constat ex calculis corporeis, ligneis, osseis, vitreis; non igitur est sertum spirituale. Quanquam nec hoc argumentum thesin nostram labefactat.

Appellaui enim *sertum spirituale*, vt à tuis oualibus, triumphalibus & obsidionalibus sertis distingueretur, in quibus nihil spirituale est, nihil sacrum, profana omnia. In hoc verò serto, licet corporeo, plæraque omnia sacra & spiritualia sunt. Spirituales sunt voces ex Euangelio depromptæ. Spiritualis est calculorum significatio, spiritualis eorûdem benedictio, spiritualis vsus, ad protestandam fidem Catholicam Romanam, ad impetrandum B. Virginis patrocinium, ad Deum conciliandum.

Quo sensu Sacramenta Christiana, quantumlibet corporea & visibilia, vocamus spiritualia & inuisibilia, quia spiritualem habent & significationem & efficaciam. Et Apostolus Paulus, *Manna* de cœlo delapsum, & *Petram*, quæ Israëlitis aquam effudit, vocat spiritualem.

1. Cor. 10. *Bibebant de spirituali*, inquit, *consequente eos Petra*. Et corpora nostra
1. Cor. 15. post resurrectionem, ait, fore spiritualia, quæ tamen erunt vera corpora. Ais deinde.

Perge tamen, & rosas serti tui nobis describe. Sunt, inquis, voces mysticæ ex Euangelio depromptæ. *Falsum, inquam, est hoc totum. Neq; enim vel oratio Dominica, & salutatio angelica mysticæ sunt: si quid mysterium sit, intelligis: Neq; vltima illa rosa:* Maria ora pro nobis, *est ex Euangelio deprompta.* Pag. 6

Putabam hactenus te Theologiæ studiosum esse: nunc tandem video te ex malo Dialectico factum litigiosum Grammaticum: nodum enim in scirpo, litem quæris in vocabulo. Lexica & dictionaria tantùm lectitasti. nam si Patrum scripta legisses, didicisses, quicquid sacrum, diuinum, spirituale est, id quoque mysticum vocari. Sed demus tibi nihil dici mysticum, nisi à mysterijs, hoc est, vel ab arcanis sacris, vel ab arcana & recondita intelligentia. Quid tum? Num igitur mystica non erit oratio Dominica vel Salutatio angelica? Maximè erit. Solemnis enim vtriusque vsus semper fuit in arcanißimis Christianorum sacris, vt docere te possunt nostræ, Hæbreorum, Græcorum Aethiopum, quæ exstant λειτουργίαι. An verò tu nihil arcanum & reconditum inuenis in vocibus, quarum autor est Gabriel archangelus, Christus filius Dei, Spiritus sanctus? An nihil arcanum in ijs verbis est, ex quibus sancti Patres, tam vberes, tam varios, tam refertos omni sapientia commentarios expresserunt? Pro oratione Dominica lege vnum vetustißimum Tertullianum, & intelliges in ea *omnem penè sermonem Domini omnem commemorationem disciplinæ, omnia quæ à Deo postulari possunt*, vt annotauit quoque B. Augustinus, *contineri*; in summa, *esse quoddam totius Euangelij Breuiarium.* Nisi nouum aliquod, inusitatum & inauditum Salutatio angelica contineret, non mirata esset sanctißima virgo, qualis esset illa Salutatio *Benedictionis formu-*
Amb. in Luc. *lam nouam mirabatur,* inquit AMBROSIVS, *quæ nusquam lecta est, nusquam comperta.*

Vltimam illam rosam. *Maria ora pro nobis,* fatemur ipsi in thesi ex 4 Euangelio depromptam non esse. Itaque tua admonitione non indigebamus. Satis nobis est eam ex promptuario Corporis Christi, Ecclesia depromptam, cuius autoritate nisi commoti essemus, ne Euangelio quidem cum Augustino, crederemus. Tu autem quia in eo-

rum

rum numero es, qui Ecclesiam non audiunt docentem, dicendum esse, *S. Maria mater Dei ora pro nobis:* meritò haberis à nobis ethnicus, vel si malis, hæreticus.

THESIS III.

ORATIONES Rosarij sine controuersia sunt sanctißimæ, Nam Dominicæ orationis auctor est Christus. Salutationis Angelicæ Gabriel angelus, & S. Elizabeth. Quam Ecclesia Catholica, vt formam quoque precandi haberet, hac clausit oratiuncula à veteribus vsurpata. SANCTA MARIA mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ, Amen.

CALVINISTA.

Conclude si lubet: imo verò quia per tot & argumenti & argumentationis vitia non licet, tertium prosyllogismum meditare. Pag. 72

Quod est sanctum, non est superstitiosum,
Orationes Rosarij sunt sanctæ:

Ergò non sunt superstitiosæ. *Et per consequens:* offerre eas B. Virgini non est superstitiosum. *R. plus est in conclusione, quàm fuit in præmissis, quanquam & illarum altera est ex parte falsa.*

CATHOL. Conclude tu si lubet, imò verò quia per tot argumentandi, respondendi, cauillandi vitia non potuisti concludere, tertium prosyllogismum, non meum sed tuum, quod facis, comminiscere. Ex meis certè verbis hoc potius enthymema confecero. *Orationum Rosarij autores sunt Christus, angelus, S. Elizabeth, Ecclesia; carent igitur omni superstitione.* Plus esse in conclusione tui syllogismi, quàm fuerit in præmissis, admitto. Quia enim tuum voluisti construere syllogismum, non sine crimine falsi conclusioni adiecisti. *Et per consequens eas offerre B. Virgini non est superstitiosum.* De quo nulla fuit in hac thesi mentio, sed in præcedenti. Quanquam nec in syllogismo tuo, nec in annexo consequente, quid iure à te reprehendi poßit, video. Sed tamen aliquid reprehendis in sumptione.

Nam vt, inquis, *de Oratione Dominica & verbis Angeli atq; Elizabethæ, persuasi sumus, ea esse sanctißima: ita de vestra precandi formula, quæ his verbis constat:* MARIA *mater Dei, ora pro nobis, nunc & in hora mortis nostræ: scimus eam non tantum non sanctam: sed blasphemam, sed idololatricam, sed planè* DIABOLICAM *esse.* Nota blasphemiam Caluinisticam.

 Cohor-

Cohorrui ſanè totis artubus, cùm hæc verba legi. Nec enim atrociorem blaſphemiam in Dei matrem Deumq́ue euomere potuiſſet ipſe diabolus. Et verò num homo ſit huius ſcripti autor, meritò dubitare quis poſsit.

Nam duas voculas (ſancta) & (peccatoribus) formulæ precandi à me propoſitæ callidè detraxiſti; alteram ne B. Virginem laudares, alteram ne te humiliares; vtramque, vt fraudem faceres; in quibus omnibus non aliud, quàm mores antiqui ſerpentis expreſsiſti.

Iactas impudenter, te ſcire, formulam illam eſſe blaſphemam, idololatricam, planè diabolicam; prorsùs, ſicut Iudæi iactabant ſe
Ioan. 8. ſcire, quòd Chriſtus *Samaritanus eſſet, & dæmonium haberet.* Veriùs dixeris te inſanire. Nam quod tu ſcis, hactenus ignorauit orbis vniuerſus. Ignorârunt celeberrimæ, quæ totum orbem repræſentârunt, ſynodi. Quarta Chalcedonenſis. Quinta & VI. Conſtantinopolitanæ. II. Nicæna, Florentina, Tridentina. Ignorârunt ſanctiſsimi doctiſſimiſque Patres Athanaſ. Ephrem Methodius, Euſebius, Greg. Nazianz. Nyſſenus, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, Hieronymus, Paulinus, Prudentius, Auguſtinus, Fulgentius, Gregorius, Bernardus, alijque innumerabiles qui B. Virginem aliosq́; ſanctos ſæpè inuocârunt. Quos omnes tu cogeris facere blaſphemos, idololatras, diabolicos. Ac in primis immortali laude dignum Athanaſium, qui hanc no-
In ſerm. de ſanctiſs. Deipara. ſtram precandi formulam penè totam angelicæ ſalutationi adiunxit. *Aue gratia plena,* inquit, *Dominus tecum, beatam te prædicant omnes Angelorum & terreſtrium hierarchiæ, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, intercede hera & domina, & regina, & mater* D E I *pro nobis.* Verum audiamus tandem, cur blaſphema, idololatrica, diabolica ſit hæc
Obiectio. formula. *Scriptum enim eſt,* inquis: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi*
Matth. 4. *ſoli ſeruies. Et vnus eſt Mediator Dei & hominum, Homo Ieſus Chriſtus* O bel-
Reſponſio. lum argumentum, non ſcholis, ſed muliercularum conuenticulis dignum. Proponam in forma. Nam & pueruli noſtri Catechiſtici, ſi illud intellexerint, clamabunt ſe poſſe diluere. *Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, ergo idololatra eſt, qui orat; Sancta* M A R I A *ora pro nobis.* Negamus conſequentiam. Quia orare B. Virginem, aliosuè ſanctos Dei amicos, vt pro nobis orent, vel nos orantes ſuis orationibus apud Deum omnis boni largitorem adiuuent, non eſt adorare, hoc eſt, diuinum honorem vel cultum latriæ B. Virgini deferre. Alioquin

quin idololatra fuisset Apostolus, cùm orationibus Romanorum, Colossensium & aliorum se commendauit. Imò Deus ipse, cùm mittit amicos Iob, ad Iob, vt oret pro ipsis, idololatriam suasisset. Et tu quoque idololatra esses, si vel præceptorem tuum, qui ab omnibus sanctis nomen habet, orares, vt oraret pro te misero peccatore. Iob. 42. Tossanus.

Vnum esse mediatorem Dei & hominum Christum Iesum non diffitemur; Sed qualem ibi descripsit Apostolus. QVI inquit, *dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Hoc enim sensu nemo nostrûm vnquàm, nec veterū Patrū B. Virginē aliosúe sanctos Mediatores appellauit. Si autem nomine mediatoris intelligamus eum, qui pro alio tantùm apud Christum & Deum intercedit, ne vos quidem negare potestis angelos ceterosque sanctos posse vocari mediatores, quia non negatis, si libris vestrorum credendum est, eos orare pro nobis. 1. Tim. 2. Caluinistæ coguntur agnoscere B. Virg mediatricem.

Arrodis deinde, quod Ecclesiæ autoritate formulam, illam precandi defenderim. *Non Ecclesia,* inquis, *sic præscripsit, sed qui se Ecclesiam esse iactitabant, nil autem minus erant: quia vocem Christi non audiebant, id quod ipsemet fateris, quando scribis:* eos idcircò hanc oratiunculam composuisse, vt formam quoque precandi haberent. *Nam si Christum audijssent: neque defuisset illis precandi forma: neque matrem Christi, sed Patrem inuocassent.* Pag. 7.

Ego verò non de Ecclesia alia locutus sum, quàm in qua fuerunt Synodi totius orbis celeberrimæ, in qua fuerunt Sanctissimi Patres, Athanasius, Basilius, Augustinus, & alij, qui eandem precandi & inuocandi formam nobiscum vsurpârunt, & vocem Christi per Ecclesiam loquentes audierunt. Nisi forte vos ex eorum Ecclesia non estis, sed ex Ecclesia Vigilantianorū, Albigensium, Henricianorum, Apostolicorum, Pauperum de Lugduno, Catharorum, Vicleffistarum, Taboritarum aliorumque hæreticorum, qui contempta voce Christi & Ecclesiæ Inuocationem Sanctorum sustulerunt.

Quod autem dicis fateri me, *Ecclesiam nostram Christi vocem non audisse,* luculentum mendacium est. Neque enim ego absolutè scripsi, Ecclesiam nobis formam precandi præscripsisse; cùm in hac ipsa thesi orationis dominicæ Christum, Salutationis angelicæ Gabrielem archangelum fecerim autorem. Tantum dixi, Salutationi angelicæ, verba illa, SANCTA *Maria ora pro nobis,* adiecta esse, vt salutatio, quæ propriè precatio vel inuocatio non est, sed *laudatio & benedictio,* vt vocat Ambrosius, formam quoque precandi vel inuocandi, qualem habet Dominica oratio, obtineret. Qui hæretici negârint inuocandos Sanctos.

Ita factum est, vt duas precandi formulas in Ecclesia Catholica habeamus. Alteram à Christo vero parente nostro, qua inuocamus Deum Patrem, vt auctoré & fontem bonorum omnium, remissionis peccatorum, gratiæ, & salutis æternæ. Alteram à Christi sponsa Matre nostra, qua inuocamus Dei Matrem, omnesque Dei amicos, non tanquàm bonorum omnium auctores, sed tanquam comprecatores & coinuocatores ad Deum Patrem, vt adiuti & muniti eorum comprecationibus Deo gratissimis faciliùs misericordiam ab eo obtineamus. Verùm de his non agemus pluribus, cum manifesta sint, & à nostris sæpe pertractata. Sed nondum garrire, calumniari, mentiri cessas.

Pag. 8. *Itaq; fac*, ais, *preces illas omnes esse sanctas, fac non esse superstitiosas: num idcirco earum recitatio quoq; ad Mariam virginem directa sancta erit & non superstitiosa? Tu quidem hoc subnectis: sed consequentia planè eiusmodi, qualis esset in hoc exemplo.*

Vinum est res bona, Ergò

Vino se ingurgitare non est malum.

Si quis vini gurges aduersum te sic argumentaretur: quid quæso responderes demonstrator? Equidem haud ignoro: sed parco tuis auribus, quanquàm vix es dignus. Nimis enim crassus error est: non discernere inter rem & rei vsum. Res omnes à Deo creatæ bonæ sunt, At non quiuis earum vsus est bonus, sed is duntaxat ad quem sunt creata. Vinum est res bona: sed abusus vini non est bonus. Sic Oratio Dominica est Sanctissima: sed abusus eius non est Sanctus.

Rursus obtrudis somnia, pro syllogismos tuos, non meos. Vbi enim sic sum argumentatus? *Orationes Rosarij sunt sanctissimæ: ergò earum recitatio ad B. Mariam Virginem directa erit sancta & non superstitiosa.* Tu *quidem*, inquis, *hoc subnectis.* Tu vero, inquam, qui theses meas cæteroqui breues describere ausus non fuisti, ne ipsis quoque Heydelbergensibus fraudes tuæ innotescerent, Mentiris. At fac me ita argumentatum esse; quid tum postea?

Pag. 9. *Abutitur*, inquis, *oratione Dominica, quisquis eam ad Mariam dirigit. Nam in hoc à Christo non est facta. Nec abutitur simpliciter, sed simul & horrendam idololatriam, vt nefandum sacrilegium committit.* TRIBVIT ENIM CREATVRAE, QVOD EST PROPRIVM CREATORIS. *Et primum quidem infinitam scientiam ac potentiam: dùm se in terris orantem à Maria, quæ est in cœlis, audiri iuuariq; credit. Deinde cætera omnia, quæ in oratione*

Rosarij oratores idololatræ & sacrilegi, scilicet.

Domini-

Dominica recenſentur: v. g. vt ſanctificetur nomen Mariæ: vt remittat nobis debita noſtra: vt liberet nos à malo: quia ipſius ſit regnum & potentia & gloria, in ſecula ſeculorum. Tu ſi feciſti, nega. Imo verò ais, conſtanter nego.

Tam craſsè mentiris bone vir, vt te quoque mentitum eſſe ipſe ſentias. Me vel ſcripſiſſe, vel dixiſſe, vel vnquam ſenſiſſe, Orationem Dominicam dirigendam ad Beatiſs. Virginem Mariam, vt dicamus, *Pater noſter Maria vel Mater noſtra, quæ es in cœlis*, &c. Nego. Imò, vt tu pro me ſcribis, conſtanter nego. Si verò ſuſpicabare me illud conſtanter negaturum, quid opus erat tanto triumpho, vt magnis literis axiomata tua contra nos depingeres, vt de horrenda idololatria, nefandóque ſacrilegio indicta cauſa accuſares? vt ad marginem, Roſarij oratores, hoc eſt maiores tuos, totamque Eccleſiam per orbem diffuſam ceu idololatras & ſacrilegos proſcriberes?

Ais, conſtanter nego. *Terentianus es nimirum, ſed qua fronte negas?* quia non Mariam ſic alloquimur, ſed Deum in Maria. *Cur ergo vos conuertitis ad Mariam, cum oratis? nempe*, quia ſcriptum eſt. Laudate Dominum in ſanctis eius? *At vitioſa eſt interpretatio latina. Deinde ſcriptum eſt ibidem. Laudate Dominum in tympano. Num idcircò tu proſtratus coram tympano dices: Pater noſter, tympanum, qui es in cœlis. Sanctificetur nomen tuum, & quæ ſequuntur? vana igitur hæc excuſatio.* Pag. ead.

Terentianus ſum conſtanter negando, quia tu Cretenſis es conſtanter mentiendo & nugando. Quis enim dixit, Catholicos ſe conuertere ad Mariam, cùm recitant Dominicam orationem? Quis ſcripſit nos alloqui Deum in Maria? Laudate Dominum in ſanctis, cùm orationem Dominicam dirigimus ad Mariam? Tu lauda Deum tuum in tympano, qui hæreſis tuæ patrocinium potiùs quæris in armis & tympanis, quàm in precibus. Nobis non deerit locus laudandi dominum in ſanctis eius, etſi in ipſa dominica oratione non laudemus. Quod laudemus in ſanctiſsima Virgine Maria dominum cùm ſalutationem angelicam dicimus, obſcurum non eſt: nam in ea benedictum eſſe fructum ventris eius confitemur.

Vitioſam garris eſſe *verſionem Latinam*; Sed inde ſequitur vitioſam, quoque eſſe Græcam, vnde ſumpta eſt Latina. Ac proinde vitioſa erunt, omniũ veterum Latinorũ & Græcorũ, Aug. Hieronymi, Bedæ, Baſil. Chryſ. Theod. Eutymij, qui noſtrã ſecuti ſunt verſionem, commẽtaria. Tu non probas eã vitioſam eſſe, ego aũt probo non eſſe,

quia 70. Interpretes Hebraici idiomatis peritissimi à spiritu sancto inspirati psalmos ex Hebræo ita verterunt. Dices, vocem Hebræam esse neutri generis, & significare *sanctum locum*, vel *sanctuarium*, vel *sanctitatem*, vt quidam ex Hebræo verterunt. Sit ita. Nonne sanctuarium phrasi scripturæ Heb. 9. dicitur, *Sancta?* Quid autem vetat, vt per metonymiam contentum pro continente, Sanctos angelos & homines, pro loco in quo sunt, accipiamus?

Si tua dicta omnia velim ad lydium lapidem reuocare, possem te æquiore iure reprehendere, quòd nobis obtrudas vitiosum, *Pater noster*; nam assuis publicæ & solenni precationi hæc verba, *Quia tuum est regnum & potentia & gloria in secula seculorum*; quæ antiquitas hactenus ignorauit, quæ Euangelistæ, quæ Christus ipse negauerit sua esse. Non modò igitur non varia est excusatio mea, sed nulla. Et vanissimum est, quod deinde subnectis.

Pag. 9. 10. *Neq; vana tantùm hæc est excusatio, sed falsa etiam & mendax. Nam si totum Psalterium ad Mariam accommodastis, quidni orationem Dominicam ad*
Nota. *eandem accommodaretis? Extat autem publicè liber iste, plusquàm blasphemus*
Psal. 15. 38. 11. 1. 35. *& Satanicus, in quo oratis.* Domina quæ es in cœlis, & gyrum terræ sola
118. 115. 51. 2. 3. 29. circumis, vt subuenias inuocantibus te. Nomen sanctum tuum confiteatur omnis caro. Benedictum sit imperium tuum. Legem pone mihi voluntatis tuæ, & exquiram eam semper. Da mihi sustentationem. Munda me ab omnibus iniquitatibus meis. Accedite ad eam in tentationibus vestris, & stabilet vos serenitas vultus illius. Deduc me ad portum salutis. Propter imperium & magnificentiam dexteræ
Apoc. 13. tuæ. *Horresco referens execrandas septicipitis bestiæ voces, & tamen referre cogor: vt simpliciores cornua & vngulas eius agnoscant, sibiq; cauere possint. Hocné est Deum in Maria inuocare? hoc ne est laudare Dominum in sanctis eius. Atqui dices, in Rosario, Patris appellationem retinemus. Videlicet, vt indicetis qualia monstra sitis, qui fœminam Patrem habeatis: & vt quotidie vel centies testemini, Deum non esse Patrem vestrum, neq; vos esse filios Dei.*

Nauseo in his nugis describendis, Quando quæso, nugandi facies finem? Quando tandem desines nobis tua vendere somnia? Cur iam stylum conuertis ad carpenda scripta aliena, nisi quia nihil habebas, quod carperes in nostris? Transtulerit aliquis Psalterij Dauidici sententias ad ornandam Dei matrem: si ita transtulerit, vt sanam aliquam & piam intelligentiam subiectam habere posint, quid calumni-

lumniaris? Si non poſsint, quid moror? Num vnius nimia licentia præiudicabit omnibus Catholicis Doctoribus? An vna hirundo apud te facit ver? Ego certè nec vidi vnquàm illud Pſalterium, nec legi; nec quenquam puto eſſe, qui eo ad implorandam opem D. Virginis nunc vtatur, aut vſus ſit.

Sed Pſalterij, inquies, quod ego obijcio, auctor eſt Bonauentura, vir apud Pontificios doctrina & ſanctitate eximius. Non diffiteor, licet id non conceſſerit Martinus Chemnitius. Verùm priùs videndum tibi erat, quem ſcopum doctiſsimus ſanctiſsimusque vir in ſcribendo illo opere habuerit, quàm ſine ratione, ſine iudicio, eum condemnares. Scribit Hieron. in ep. ad Paulinum, Probam Falconiam ex Virgilij Aeneide; Zonaras verò lib. 3. Annal. Eudociam Imperatricem ex Homero carmen contexuiſſe Chriſtianum; cùr non potuit B. Bonauentura ex Chriſtiani Pſalterij verſibus, Chriſtianum carmen contexere, quod in Dei matrem conueniret, maximè cùm id fecerit tantùm iuuandæ alendæque cauſa deuotionis quarundam ſanctimonialium fœminarum, ad quas, vt præfatio eius indicat, ſcribebat? In 4. p. exam.

Etſi falſiſsimum eſt, quod ſcribis, & alij ante te ſcripſerunt, *Totum Pſalterium à nobis accommodatum vel transformatum eſſe in laudes B. Virg.* Nullus enim Pſalmus in hoc Bonau. Pſalterio eſt, qui non quinque verſiculis abſoluatur. Nullus etiam ferè eſt, qui quidquam cum verbis Dauidicorum Pſalmorum commune habeat, præter duas vel tres voculas ex initijs Pſalmorum deſcriptas. Id vt veriſsimum eſſe intelligat candidus Lector, deſcribam primum huius Pſalterij Mariani, quod tandem in quadam Moguntina Bibliotheca reperi, Pſalmum.

*BEATVS VIR *qui diligit nomen tuum Maria Virgo, gratia tua animam eius confortabit. Tanquàm aquarum fontibus irrigatum vber in eo fructum iuſtitiæ propagabis. Benedicta tu inter mulieres, per credulitatem cordis ſancti tui. Vniuerſas enim fœminas vincis pulchritudine carnis, ſuperas Angelos & Archangelos excellentia ſanctitatis. Miſericordia tua & gratia vbiq; prædicatur, Deus operibus manuum tuarum benedixit.* Pſalterij Mariani. pſal. 1.

Quòd verò ad ſententias à te ex varijs Pſalmis corraſas attinet, ne Bonauentura quidem neget eas aliam habere intelligentiam, quàm tu illis affingis. Satanicum & blaſphemũ tibi eſt, quod B. Virginem vocet *Dominam*, quod non erat Athanaſio, quem orantem paulò ante audiuiſti. Lege Chriſtum patientem Nazianzeni, & nota quoties vocet

δέσποιναν, παγκοίρανον, παντάνασσαν. An verò nescis fœminas nobiles etiam in hac mortali vita vocari Dominas? In altera verò vita si potestates, virtutes, & Dominationes legimus in ordinibus Angelorum, cùr Domina non erit regina Angelorum? Et si Domina sit, benedicta inter omnes mulieres dominas, cùr negabimus *benedictum esse eius imperium? & magnificentiam dextera eius*? Certè quam magni Domini sint futuri omnes sancti in cœlo, Spiritussanctus nobis patefecit in Apocalypsi cap. 2. *Qui vicerit*, inquit, *& custodierit vsq; in finem opera mea, dabo illi potestatem super Gentes, & reget eas in virga ferrea, & tanquàm vas figuli confringentur, sicut & ego accepi à Patre meo.* Et cap. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cùm Patre meo in throno eius.* De sanctis enim hæc verba exposuerunt veteres, Hilar. Aug. Theodor. Primasius, Beda, Rupertus. Satanicum tibi est, *Quod sit in cœlis.* Vbi ergò est? num in inferno? Nam duo tantùm post hanc vitam hominibus defunctis loca asscribitis, alterum beatis, damnatis alterum. Blasphemum tibi est, quod *nomen sanctum eius confiteatur omnis caro.* Tun' ergò ex omni carne es, qui confiteri nolis nomen Mariæ Virginis sanctum esse? Cùm tamen de omni carne vaticinata sit ipsa Maria; *Beatam me dicent omnes generationes.* Satanicum tibi est, quod ad eam accedamus in tentationibus nostris; vt eius precibus adiuti ab illis liberemur; cùr ergò satanicum non est, quòd in tentationibus nostris ad homines mortales accedamus, vt eorum precibus adiuti à tentationibus liberemur? Blasphemum tibi est, quòd *nos deducat ad portum salutis.* Cùr blasphemus non est Apostolus, cùm dicit se omnes facere saluos? *Omnibus omnia factus sum,* inquit, *vt omnes facerem saluos.* quod plùs est, quàm ducere ad portum salutis. Dices; Paulum non fecisse alios saluos, potentia sua, gratia & misericordia, vti facit solus Deus, sed prædicatione. *Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus incrementum dedit.* Et nos docemus B. Virginem deducere nos ad portum salutis precibus suis, non tanquàm Deam, sed Dei Matrem. Impetrat enim precibus apud vnigenitum filium suum nunc & in hora mortis nostræ, vt à salutè non excidamus, vt nihil nobis rerum necessariarum ad spiritualem sustentationem desit, vt *mundemur ab omnibus iniquitatibus nostris.* Tantaque caritate secundum Deum flagrat erga genus humanum, vt sola ex omnibus sanctis circuire Gyrum terræ videatur, vt inuocantibus se adesse possit. Quare vt historiæ veteres testantur, cultus B. Virginis Mariæ

B. Virgo rectè dicitur Domina

1. Cor. 9.

1. Cor. 3.

Mariæ in omnibus Christiani orbis partibus præ cæteris sanctis semper fuit & adhuc est celeberrimus. At nondum quiescis.

Sed quid ego, inquis, *aliunde voluntatis vestræ testimonia accerso? tu ipse secunda thesi fateris:* vos preces Rosarij B. Virgini Mariæ offerre tanquàm sertum spirituale quod capiti ipsius ornando propriè conueniat. *Ergo* Deo *impropriè. ô os impudens & blasphemum. I nunc, & dic preces Rosarij non esse superstitiosas. Et tamen nondum omnes sunt examinata.* Pag. 11.

Agnoscis tandem peccatum tuum, nempe quòd hactenus operam perdideris somnijs tuis, alienisque testimonijs potiùs confutandis, quàm nostris. Sed quo euentu, expertus es. Contine te in posterum intra limites, & digito compesce labellum: nî feceris, exclamabo & ego. O os impudens, mendax, blasphemum. Affers quidem nunc aliquid ex thesi mea, sed quod mendacio tuo minimè patrocinatur.

Non scripsi illa thesi orationem Dominicam à nobis offerri B. Virgini. Non dixi eandem orationem capiti B. Virginis propriè conuenire. Duo dixi. Primum est. *Rosarium B. Virginis à nobis offerri B. Virgini.* Quia, etsi in alijs orationibus præcipuè nos conuertamus ad Deum, in hac tamen formula precandi orationes nostras præcipuè dirigimus ad B. Virginem. Nam quinquies tantùm Orationem Dominicam, quinquagies verò Salutationem angelicam in Rosario recitamus: vnde & B. Virginis, non Dei Rosarium appellatur. Secundum est, *Rosarium, qua sertum est*, (refert enim formam serti vel coronæ) *conuenire Virgini virginum*; *eò quòd serta virginum capitibus ornandis* PROPRIE *adhibeantur*. Num verò inde sequitur impropriè Dominicam orationem Deo conuenire? O insulsum Dialecticum, ô paradoxum alienorum verborum interpretem.

Quanquàm & alio quodam sensu pio & orthodoxo, dici possit totum Rosarium, etiam orationes Dominicas offerri B. Virgini, non quò eas, ad illam dirigamus, vti tu cauillaris, sed quòd eam rogamus, vt suis precibus coniunctas offerat Deo Patri. Nam legimus in scripturis orationes hominum piorum ad Deum directas, tamen manibus Angelorũ Deo oblatas fuisse. Apoc. 8. *Et ascendit fumus incensorũ de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram* Deo. Tob. 12. *Quando orabas cum lacrymis* (inquit, Raphael Archangelus ad Tobiam) *ego obtuli orationem tuam Domino.* Si angeli orationes nostras ad Deum factas offerunt

Deo, cùr non Regina angelorum quoque orationes Dominicas ad Deum factas, offerat Deo? Et si offert, cùr non licet nobis easdem eidem offerre offerendas?

Pag. 11. CALVIN. *Restat Salutatio angelica, verbis Elizabethæ amplificata: cuius recitatione primùm quidem Mariæ scientiam infinitam rursus attribuitis. Nam aliàs non poterit vos in tam multis terræ angulis eodem tempore consalutantes exaudire.* Speculum *enim* Trinitatis, in quo sancti olim omnia videbant, iam pridem est à Canisio fractum, & substituta potentia Christi, *sed quæ nihil efficit, nisi voluntas accedat. Deinde insignem vestram fatuitatem proditis: dùm quod Angelus & Elizabeth ex officio suo peculiari fecerunt, vos quoque vobis faciendum existimatis, perinde atque simiæ, quæ quicquid homines factitare vident, imitantur. Imò verò simijs ipsis stultiores estis. Illæ enim simile quid conantur; vos omnia dissimilia.*

CATHOL. Speculum illud in quo Sancti olim omnia viderunt, non est iam pridem à Canisio fractum. Itaq; tu mentitus es. Adscribis ad marginem locum ex eius Catechis. cap. 3. sect. 8. in quo hæc verba inuenio. Sanctis angelis & hominibus *datum est, vt summis & æternis in cœlo bonis affluant, & cum Christo Domino semper coniunctissimè viuant. Igitur & illius gratia quæ apud nos in terris geruntur, possunt intelligere, & quoniam eximia in fratres etiam absentes charitate flagrant, salutis nostræ cura tanguntur.*

Vbi verò hîc mentio speculi fracti? Vbi negat Canisius sanctos omnia videre in essentia diuina? Nunquid ideò fregit speculum, quia scripsit sanctos *Christi gratia, quæ apud nos in terris geruntur, intelligere?* An non etiam Christi gratia contemplantur essentiam diuinam & omnia in ipso tanquam in speculo? Sed quid opus est verbis? Redi ad Catechismum Canisij, & inuenies speculum reparatum. Nam ad illa verba (possunt intelligere) in margine asscriptum est testimonium Gregorij Magni ex lib. 12. mor. cap. 13. *Animæ sanctæ*, inquit, *quia intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est, quia foris sit aliquid, quod ignorent.* Et ex lib. 4. dial. cap. 33. *Quia in illa æterna hæreditate omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est, quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt?*

Sed sit hoc speculum fractum vel à Canisio vel ab alio; num idcircò sanctis rationes modiq; deerunt, quibus veniant in cognitionem rerum nostrarum? Lege August. in libro de cura pro mortuis agenda cap. 15. & suppeditabit tibi tres alios modos. Possunt, inquit, audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt. Possunt & ab angelis,

qui

qui rebus,quæ aguntur hîc præstò sunt. Possunt & Spiritu Dei reuelante cognoscere,sicut prophetæ,dùm viuerent,cognoscebant,quæ illis esse reuelanda Dei prouidentia iudicârat. Possunt,addit cap.16. & per diuinam potentiam viuorum rebus interesse. Addo ego & sextum modum ex Greg. Naz orat. in Athanasium, Basil. lib. de virginitate, Prudentio Hymn. 3. ad Eulaliam, quia possunt è cœlo in terram diuino munere adiuti respicere, & vbique omnia videre., sicut Stephanus plenus gratia è terra respexit in cœlum, & vidit filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7.

Ex his sex modis habes quinq;, quibus B. Maria Virgo sine infinita scientia potest *nos in tam multis terræ angulis eodem tempore consalutantes exaudire*, quod tibi videbatur paradoxum. Quid si dicam eam posse quoq; in tam multis terræ angulis, vbicunque à fidelibus inuocatur, realiter adesse, sine grauissimorum Patrum testimonio non dicam. Augustinus enim in libro citato cap.16.non ausus fuit inficiari id posse per diuinam potentiam fieri. Quanquam ista quæstio vires intelligentiæ meæ vincat, *Vtrum martyres*, inquit, *per seipsos adsint vno tempore tam diuersis locis, & tanta inter se longinquitate discretis, siue vbi sunt eorum memoriæ, siue præter suas memorias vbicunque adesse sentiuntur &c.* HIERONYMVS verò non dubitauit fieri posse. Ita enim loquitur aduersus Vigilantium asserentem animas sanctorum non posse suis tumulis & vbi voluerint, esse præsentes; *Tu Deo leges pones? Tu Apostolis vincula injicies, vt vsq; ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo? De quibus scriptum est: sequuntur agnum quocunque vadit. Si agnus vbiq;, ergo & hi, qui cum agno sunt, vbiq; esse credendi sunt. Et cum diabolus & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimia vbiq; præsentes sint: martyres post effusionem sanguinis sui arca operientur inclusi, & inde exire non poterunt?*

QVOD verò, dum imitamur archangelum Gabrielem, & Spiritu sancto plenam Elizabetham Deiparæ Virginis laudes cõmemorantes, nos vocas fatuos, simias, & simijs etiam stultiores, fateor apostatæ Iuliani, vel impij Porphyrij, non Christianæ Theologiæ studiosi esse calumniam & blasphemiam. Longè religiosiùs olim Spangebergius, Brentius, Vrbanus Rhegius, Lutherus ipse de Salutationis Angelicæ salutari vsu locuti sunt. Nam si fatui sunt, qui imitantur exempla Christi & Sanctorum, valeat omnis doctrinæ Christianæ institutio, quæ in imitando Christo Sanctisq; eius consistit. *Imitatores mei*

 estote,

1. Cor. 11. *estote*, inquit, *Apostolus, sicut & ego Christi.* Stulti sint, qui deprecaturi scelerum veniam, cum publicano dixerint: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Simiæ sint, qui animam agentes cum latrone in cruce moriente dicunt: *Domine memento mei cum veneris in regnum tuum.*

At illi, inquis, *ex officio suo peculiari id fecerunt.* Christus ex officio peculiari redemptoria animam suam posuit pro nobis, ex officio peculiari Mediatoris etiam orauit pro nobis, nunquid ideò non debemus aut orare, aut animam pro fratribus ponere? Fecerit ex officio Legationis Archangelus, vt salutaret B. Virginem, vt de futuro eam instrueret mysterio; at ex quo officio fecit Elisabetha? Illa enim tantùm à Spiritusancto impulsa, cùm aduenisset B. Virgo, in laudes illas prorupit: vt nempe significaret non sine diuino spiritu posteros idem facturas, (quod facturas prædixit ibidem B. Virgo. *Beatam me dicent omnes generationes*) ac proinde non id facturos Caluinistas omnesque Mariomastyges, à quibus spiritus diuinus abesset. Sed quomodo probas, nos simijs quoque ipsis esse stultiores?

Pag. 11, 12. *Illa enim*, inquis, *simile quid conantur, vos omnia dissimilia. Angelus iussu Dei Mariam salutauit, vos arbitrio vestro: angelus præsens præsentem salutauit, vos toto cœlo absentes, in cœlo existentem salutatis. Angelus salutauit eam semel, vos semper. Angelus vt initium legationis suæ faceret, vos vt remissionem peccatorum mereamini. Quomodo hæc inter se conueniunt? nempe vt ignis & aqua. Et tamen non pudet vos exemplum Angeli prætexere superstitioni vestræ. Habes iam responsum ad tertium tuum Prosyllogismum, paulò quidem prolixius, sed necessarium tamen propter ambages, quibus nos circumduxisti: ne fœtorem Rosarij vestri statim olfaceremus. Quod si directè argumentatus esses in hunc modum:*

Quod est sanctum, id cuiuis offerri absque superstitione potest.
Orationes Rosarij sunt sanctæ,
Ergo Mariæ absque superstitione offerri possunt.

Respondissem paucis. Propositione principium petis, & in assumptione crimen falsi committis.

In hac oratione primò est putidum mendacium. Quis enim Catholicorum docuit, nos salutare B. Virginem, vt remissionem peccatorum, mereamur? Deinde vanissima vanitas; nam quicquid hîc garris, in te verissimè retorqueri potest. vt si quis velit probare Caluinistas in instituenda sua cæna mystica non esse tantum simias Christi, sed etiam simijs stultiores. Illæ enim simile quid conantur imitari: vos

vos omnia diſsimilia. Chriſtus ex voluntate ſua cænam inſtituit: vos ex mandato Chriſti. Chriſtus præſens præſentem in cœna porrexit: vos toto cœlo abſentem, in cœlo exiſtentem porrigitis. Chriſtus ſemel porrexit corpus ſuum & ſanguinem: vos ſemper vel potiùs nunquàm. Chriſtus cœnam inſtituit veſperi, vos mane. Ille poſt alios cibos, vos poſt omnes cibos; ille cum lotione pedum; vos ne quidem cũ lotione manuum: ille aſsidentibus menſæ porrexit corpus ſuum & ſanguinem, vos ſtantibus; ille viris tantùm, vos etiam mulieribus; ille improbo Iudæ, vos tantùm electis & prædeſtinatis. Quomodo hæc inter ſe conueniunt? nempe vt ignis & aqua.

Tuum quoque exemplum ſic in te retorqueo, hoc eſt, tuo te iugulo gladio. Angelus ſalutauit B. Mariam virginem; vos non dignamini ſalutare. Angelus præſens præſentem ſalutauit; vos ne quidem abſentem. Angelus in terra adhuc exiſtentem. vos ne quidem cum Chriſto in cœlo regnantem. Angelus ſalutauit eam ſemel, vos nunquàm. Angelus ſalutauit, vt Mariam inſtrueret de myſterio Incarnationis, vos non ſalutatis, vt memoriam Myſterij illius aboleatis.

Habes iam reſponſum ad tertium, non meum, ſed tuum Proſyllogiſmum, paulò quidem prolixius, ſed neceſſarium tamen propter ambages, quibus nos circumduxiſti, ne fœtorem Antiroſarij tui ſtatim olfaceremus. Quod ſi rectè ratiocinationes meas inſtituiſſes, & tuas non ſubſtituiſſes, breuius reſpondiſſem.

THESIS IIII.

REPETITIO quoque orationum, quia maximè valet ad excitandum inflammãdumq; precantis affectum, non poteſt non eſſe religioſiſsima. Legimus tres pueros in fornace Babylonia Hemiſtychium quoddam ſingulis in collaudando Deo repetiuiſſe verſibus. Et religioſiſsimus orator Dauid in Pſalmis ſuis ſæpè repetit, nunc verbum vnũ, nunc plura, nunc verſum integrum. Certè in Pſal. 118. qui 176. carminibus abſoluitur, & quotidie in Eccleſia legitur, verbis tantùm immutatis idem ferè repetiuit.

CALVINISTA.

QVartus tuus Proſyllogiſmus, ad tertiam Roſarij partem à ſuperſtitione purgandam ita habet. Pag. 13.

 Quod

Quod valet ad excitandum inflammandumq; precantis affectum, non est superstitiosum.

Repetitio orationum valet ad excitandum inflammandumque precantis affectum.

Ergo non est superstitiosa.

R. *Propositio maior est particularis: minor falsa. Nam & Mahometi cultus nos inflammat, vt ardentiùs pro sanctificatione diuini nominis oremus, neq; tamen superstitione vacat. Et certum est non repetitionem ardentis affectus: sed ardentem affectum repetitionis precum esse causam.*

CATHOLICVS.

MOre tuo, vt malus Dialecticus, malos syllogismos obtrudis, non meos, sed tuos. Nullum enim ego syllogismum in thesi feci. Et si fecissem, secundum Dialecticæ & Theologiæ leges maiorem fecissem vniuersalem, hoc modo.

Quicquid in pijs & sanctis precationibus valet ad excitandum inflammandumq; precantis affectum, non est superstitiosum.

Repetitio precationum valet ad excitandum inflammandumqué precantis affectum.

Ergò non est superstitiosa.

Hæc maior explodit tuum Mahometicum cultum, qui pius & sanctus non est, sed superstitionum impiarum plenissimus, à quo toto animo & corpore abhorremus: *Mahometi cultus*, inquis, *nos inflammat, vt ardentiùs oremus.* Ita est. Vos, nempe Caluinistas, inflammat, quia proximus gradus à Caluinismo est ad Mahometismum, vti de Heydelbergensi Pastore ADAM NEVSERO, qui ex Caluinista factus est Mahometanus, probat oculatus testis STEPHANVS Gerlachius Academiæ Tubingensis Sacr. literarum Doctor & Professor ordinarius, & ad Constantinop. Patriarcham nomine Euangelicorum Legatus. Pluris autem est oculatus testis vnus, quàm auriti decem.

In præfat. Refut. thesium I. BVSAEI de persona Christi.

MINOREM quoque propositionem vis esse falsam. Cùr vero? *Quia certum est non repetitionem ardentis affectus, sed ardentem affectum repetitionis precum esse caussam.* Erras Domine Magister. Certum enim est vtrumque; & repetitionem ardentis affectus, & ardentem affectum

repeti-

repetitionis esse caussam. Potest enim, vt docent Philosophi, vnum & idem esse causa & effectus respectu diuersorum. Quod repetitio quoq; excitet, & inflãmet precantis affectũ & alioquin frigentem & oscitantem, experientia quotidiana orantium declarat. Nisi fortè tu nunquàm oras, aut semper in orando cales, vt repetitione verborum ad excitandum inflammandumque torpentem affectum non indigeas. Videmus procos & scurras in circulis & choreis versiculis identidem repetitis excitare & inflammare affectum carnalem, & Caluinistæ homines in omnibus spirituales non poterunt Psalmorum versiculis sæpè repetitis excitare & inflammare affectum spiritualem? Audiamus reliqua.

Sed heus tu, inquit, *Domine Magister, cùr repetitionem precum & numerum earundem seiungis? non est quæstio, an preces repetere liceat. Nam & nos easdem preces & publicè & priuatim sæpe repetimus. Sed hæc est quæstio, An certas precandi formulas certo numero, v. g. quinquies, decies, aut quinquagies, continuè, non ex corde, sed ex consuetudine, & lingua etiam ignota repetere, proq; ista repetitione, tanquàm pro pecunia annumerata mercedem, seu mercem potiùs à Deo, tanquàm Mercatore, poscere, sit superstitiosum? Itaq; frustrà adducis, quæ hîc adducis ex scripturis trium puerorum in fornace Babylonica, & Dauidis Regij vatis exempla. Sancti illi Dei homines ex pio cordis affectu, sine certi numeri obseruatione aliquando easdem voces & sententias, figura quadam Rethorica repetiuerunt: non vt illa repetitione aliquid apud Deum mererentur, sed vt ardentem suum amorem erga Deum Ecclesiæ testarentur.* Pag. ead. 14.

Nondũ nugandi facis finem, scatent enim hæc paucula verba tua paradoxis, mendacijs, matæologijs. Quæris primũ cùr repetitionẽ à numero seiungã. Respõdeo, quia aliud est orationũ Repetitio, aliud Numerus, idq; pbo ex tua Confessione. Ais enim *vestros preces & publicè & priuatim sæpè repetere, non tamẽ numerare.* II. Dicis non esse quæstionẽ, *An preces repetere liceat.* Cur ergo Prædicantes tam Caluiniani, quàm Lutherani in repetione Rosarij tam pudendã hactenus inuenerũt Battologiam? III. *Vis esse quæstionem de certo numero orationum.* At de numero thesi 10. & 11. disputamus. Non potuit igitur in hac thesi de numero esse quæstio, nisi velis omnia confundẽda esse, vt Lector nõ intelligat tuas nænias, quas subinde, cùm nullus est calumniandi locus, ex tui cerebri pharetra nobis obtrudis. Cuiusmodi sunt quæ sequuntur. Addis enim IIII. quæstionem esse: *An sit superstitiosum non ex corde*

sed ex consuetudine, & lingua etiam ignota repetere, proq́; ista repetitione mercedem à Deo *poscere.* Hanc verò quæstionem non acceptamus.

Isa. 29. Tu cùm tuis ex consuetudine labijs tantùm Devm ores, & pertineat ad vos illud vaticinium: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me:* Nos talem consuetudinem non habemus. Lingua ignota non recitamus Rosaria; nam qui Græcè vel Latinè nôrunt, recitant Græcè vel Latinè: qui nesciunt, vulgari lingua. Neque mercedem pro repetitione vel numero, sed pro bono opere à Deo tanquàm à cœlesti mercatore, qui non corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine suo nos redemit, expectamus. *Vnusquisq́; enim*, inquit

1. Cor. 3. Apostolus, *propriam mercedem recipiet secundum suum laborem.*

Itaque si de numero non est quæstio hoc loco, sed de repetitione, non frustrà, vti tu porrò cauillaris, ex scripturis adduxi *trium puerorum in fornace Babylonica, & Dauidis regij vatis exempla.* Illi enim eadem verba sententiasque integras in orationibus & Psalmis suis identidem vel excitandi vel declarandi sui in Devm affectus caussa repetiuerunt. Quod autem tu hîc scribis sanctos illos Dei homines sententias illas *figura quadam Rhetorica repetiuisse*, ridiculum est. Num tres illi pueri Rhetoricæ aliquando studuerunt, aut certè Rhetorum flosculis ornare suas preces curauerunt? Quod denique sugillas Catholicos, quasi existimarent Rosarij Oratores repetitione nuda aliquid apud Devm mereri, mendacium est. Quod enim loquaris de repetitione, à qua pius cordis affectus absit, deinceps declaras.

Quid simile est in repetitionibus vestris? Iacet vetula aliqua in Sacello Mariæ:

Pag. 14. *murmurat quinq́; Pater noster, & quinquaginta Aue Maria: quid autem murmuret, neq́; intelligit, neq́; cogitat, & interim propter ista murmura Deum sibi propitium esse credit, quia sacerdos dixit. Huius rei produc exemplum, & viceris. Sacrum dico exemplum: fabulas enim vestras quas thesi decima recitas non moramur.*

Fiat vt petitur; Ecce tibi sacrum exemplum ex sacra Regum historia descriptum. Heli *sacerdote sedente super sellam ante postes domus*

1. Reg. 1. *Domini, cùm esset* Anna *amaro animo, orauit ad Dominum, flens largiter, & votum nouit, &c. Factum est autem, cùm illa* mvltiplicaret *preces coram Domino, vt Heli obseruaret os eius. Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantumq́; labia illius mouebantur, & vox penitùs non audiebatur. Aestimauit ergò eam Heli temulentam, dixitq́; ei vsquequo ebria eris, digere paulisper vinum quo mades. Respondens Anna: Nequaquàm, inquit, Domine mi. Vinum non bibi, sed*

effudi animam meam in conspectu Domini. Ne reputes ancillam tuam quasi vnam de filiabus Belial.

Hoc sanè exemplum eiusmodi est, vt tu instar simiæ illud videaris imitatus, etsi nihil de eo cogitâris vel intellexeris. Habes enim hîc primò in Anna viuam imaginem & typum vetulæ piæ & religiosæ (qualem tu describere debebas) iacentis & effundentis animam suam, sanctoque murmure multiplicantis preces coram Domino & Beatiss. Virgine, ac insuper probè intelligentis & cogitantis, quid murmuraret. *Loquebatur enim in corde suo.* Denique & credentis propter talia murmura, hoc est, in quibus motus labiorum cordi, verba menti consentiant, Deum sibi propitium, Deiparam autem aduocatam fore, quia sacerdos dixit. *Vade in pace, & Deus Israël det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.*

Deinde habes in HELI Caluinisticorum ministrorum, omniumque tui similium subsannatorum exemplar, ora, nempe, vetularum nostrarum obseruantium, & propter motum labiorum ac multiplicem precum repetitionem iniquè de cordibus, ceu Dij terrestres, iudicantium, cùm ne de vna quidem, quam fortè viderent in sacello Deiparæ Virginis cum Anna iacentē, vt nec Heli potuit, rectè iudicare possint. *Solus enim scrutatur corda & renes* DEVS. Solus est καρδιογνώστης, vt habes in tuo Battologico carmine. Interim hoc deteriores Heli, quod hîc à temerario iudicio solo fœminæ adductus testimonio recessit, illi verò ne Christi quidem voce admoniti, *Nolite iudicare & non iudicabimini*, à peruersa calumnia, omnes simul Catholicorum inuoluente fœminas, abstinere volunt.

Quas verò putasti esse fabulas, non esse fabulas, sed veras historias te suo loco, thesi 10. docebimus. Sequitur thesis quinta.

THESIS V.

DOminus quoque alicubi non obscurè hanc repetitionem in orante postulauit. Nam Luc. 11. cùm orandi modum suis traderet, parabolam mox subiecit de eo, qui ab amico tres panes extorquere non potuit, nisi identidem eius fores pulsando. Et in cap. 18. cùm docuisset suos semper debere orare, & non deficere, aliam parabolam addidit de vidua, quæ quoniam idem sæpiùs petendo etiam molesta fuerat, iudicem tandem in suam sententiam traxit.

CALVINISTA.

Pag. 15. AFFERS *deinceps* mandatum Christi, de assiduitate in orando, duabus parabolis illustratum, illoq; *Hanc, hoc est, talem, qualis vestra est, modò à me descripta*: repetitionem à nobis postulari dicis. *Dicis, inquam, sed non probas.*

CATHOLICVS.

BEnè habet, iacta sunt fundamenta, ait eximius orator, sed in fabula vetulæ. Quid superest, nisi vt nihil, quàm fabulas, deinceps audiamus? Probaui ad oculum duobus veteris Testamenti exemplis, & duabus Christi parabolis nihil hærere superstitionis in precationum repetitione: tu verò plenis buccis, perfricta fronte, fabularis me *Dicere tantùm, & non probare.* Quid verò est impudenter mentiri, si hoc non est? Sed non probo repetitionem illam vetulæ in limine sacelli Mariani iacentis, & preculas sine corde, sine mente demurmurantis carere superstitione. Talem verò repetitionem probent irrisores Christi & Sanctorum: nos certè non probamus. Probamus repetitionem, quam Christus in vidua, fortè vetula, Luc. 18. probauit. Quid hic habes quod obmurmures?

Pag 15. *Vult nos*, inquis, *Christus in nostris necessitatibus apud* DEVM *instare: etiamsi nolle nos audire ad tempus videatur: quemadmodum afflicta illa vidua institit apud iudicem iniustum, qui initiò nō audiebat preces eius. Hicnè tu putas viduam ijsdem semper verbis vsam, easdemq; preces primo accessu quinquagies quinquies, & toties secundo, tertio, quarto, quinto, ante fores declamasse? Delirare eam iudicasset iudex, & catenis vinciri, domumq; reduci iussisset: opem illi non tulisset. Sed benè habet, tu ipse refutas tuum argumentum sequenti thesi.*

Status controuersiæ, Domine Cauillator, non est de numero, sed de repetitione tantùm. Expecta ergò patienter & reexpecta; nam cùm ad thesin 10. peruenerimus, exempla non deerunt eorum, qui certo numero easdem orationes repetiuerunt. Nunc cùm de repetitione tantùm sit quæstio, quam tu ipse non improbasti, otiosè sanè quæris & superstitiosè, annè putem viduam illam ijsdem semper verbis vsam? Respondeo, per verbum nescio, soluitur hæc quæstio, à me & à te: quia neuter nostrûm adfuit, cùm vidua illa precibus suis iudicem molestaret.

Sufficiat

Sufficiat tibi pro nunc, quod idem repetendo, siue verba, siue sententias, iudici molesta fuerit. Nam vt intelligeres in repetitione quoque eorundem verborum nullam inesse superstitionem, superiore thesi trium puerorum Babylonicorum, ipsiusque Dauidis Regij exempla produxi irrefragabilia. Quos si tu delirasse putas, cùm iisdem verbis & versibus multa repetiuerunt, næ tu delirus à populo Heydelbergensi habendus es, quando in fano S. Spiritus cum Campanatore Dauidis Psalmos, Hymnumque puerorum subinde decantas.

Verum esto. *Viduam illam delirare, & catenis vinciendam iudicasset iudex*: num ideò delirare iudicantur vel à Deo vel à vobis, qui iisdem verbis orationem Dominicam sæpe repetunt? Respondebis quòd non: quia Christus in formula precandi, non modò sententias, sed verba quoque certa præscripsit. Quid ergò ex hoc exemplo viduæ cauillaris apud Catholicos vsitatam, & à Christo Christique sponsa præscriptam & commendatam earundem orationum repetitionem? Certè si & vidua illa Euangelica certam verborum formulam, quàm iniusti iudicis auribus inculcaret, ab aduocato aliquo habuisset, nemo eam deliram, sed valdè sapientem & ab Prædicante aliquo iurista instructam iudicauisset. Hæc cùm plana sint, deliras sanè tu, cùm putas sequentem thesin meæ repugnare doctrinæ. Sic enim habet.

THESIS VI.

DIces, parabolas illas non aliud efficere, quàm perseuerantiam in oratione inprimis esse necessariam. Non diffiteor. At efficiunt quoque illud; repetitione fieri, vt perseueremus, & non deficiamus. Si enim, cùm orandum est, oratio dominica dicenda est; *Cùm oratis*, inquit Christus, dicite, *Pater sanctificetur nomen tuum*, quomodo in tam breui orandi formula perseuerare possumus, nisi orationem Dominicam identidem iteremus?

CALVINISTA.

HAEretici, *inquis*, dicunt, Parabolas illas nihil aliud sibi velle, quàm perseuerantiam in oratione imprimis esse necessariam *Et quid tu?* Non diffiteor, *inquis*: at efficiunt illud quoq; Pag. 15.

quid efficiunt? Imò iam concessisti, quod nihil aliud *efficiant. Si* nihil aliud, *id quod tu praterea adijcies, falsum erit. Duo enim contradictoria simul verà esse non possunt. Verum perge, quid efficiunt praterea?* Repetitione fieri, vt perseueremus, *Si repetitionem perseuerantia causam efficientem, esse credis, erras: & matrem, ex filia nasci credis. Si formam perseuerantia repetitionem statuis, ex parte quidem verum dicis: Sed quid te hoc iuuat? Sensus erit, nos perseuerare in oratione, preces sapè repetendo: & quia perseuerantia bona est, repetitionem quoque precum esse bonam. Et quis hoc diffitetur? si ex animo fiat iuxta verbum Dei & finem bonum.*

CATHOLICVS.

NOn scripsi hæreticos illud dicere: & haud scio, an Lutheranus vel Caluinista aliquis illud dixerit. Nisi fortè tu, quia sentisti te illud dicere, proprio iudicio teipsum condemnare voluisti. *Hæreticus enim,* vt ait Apostolus, *proprio iudicio*
Tit, 3. *est condemnatus.* Neque non diffiteor, nihil aliud tibi velle parabolas illas, quàm perseuerantiam esse in oratione necessariam, sed INPRIMIS esse necessariam. Primum, autem, dicit respectum ad (secundum.) Quare & efficere possunt aliud, modò illud *inprimis* necessarium non sit, sed secundariò, per accidens, per concomitantiam, vt loquuntur Scholæ. Id dixi esse repetitionem: quia repetitione fit, vt in eiusmodi precandi forma, qualis est præscripta in Rosario, paucis nempè comprehensa oratiunculis, perseuerare possimus.

Dixi per accidens esse necessariam: quia repetitio absolutè & simpliciter ad perseuerandum in oratione necessaria non est. Possumus enim in oratione siue mentali, siue vocali, multo tempore persistere, etiamsi non repetamus vnam eandemque orationem sæpiùs, sed alias dicamus atq; alias. Quare gratiarũ actione dignus es tu, quòd tua ipsius ratiocinatione constrictus plus nobis, quã optare ausi fuerimus, concedas, Repetitionem videlicet esse causam formalem perseuerantiæ. inde enim sequitur repetitionem non posse auelli à perseuerantia orationis: nulla enim res esse potest sine sua forma. Et si auelli non potest ab illa, tam bonam tamque necessariam in orationibus Rosarij necesse est esse repetitionem, quàm est ipsa orationis perseuerantia. Hic ergo notet Lector ex propria cõfessione hæretici, non inesse plus superstitionis in repetitione, quàm in perseuerantia orationi-

oni

onis, sed addit: *si ex animo fiat, iuxta Verbum Dei, & in finem bonum,* quasi probemus orationes quæ ex animo non fiunt, contra verbum Dei, & in finem malum.

Deinde anxiè reuocans, quod semel per impudentiam concessit, *Sed*, inquit, *sequitur ne? Quædam repetitio est bona, ergò & nostra. Non inquies, neq; ego sic argumentor. Quomodo igitur? Hoc nimirum modo.* Si cum orandum est, oratio Dominica dicenda est, in tam breui orandi formula quomodo perseuerare possumus, nisi orationem Dominicam identidem repetamus?

Atqui cùm orandum est, oratio Dominica dicenda est:
Iuxta illud Christi: Cùm oratis, dicite, Pater noster.
Ergò, vt in orando perseuerare posimus, orationem
Dominicam, vt identidem repetamus, oportet.

Hicne tuus est modus argumentandi, hæcné peritia pugnandi? Si te nondum, tui pudet, omni fronte cares. Quæris, quomodo in orando perseuerare poßis, nisi orationem Dominicam identidem repetas: annon habes Psalterium Dauidis? an non habes Psalterium Mariæ? an non habes Breuiarium? an non habes, hortulum animæ? annon habes, alias preces infinitas? quibus vel semel recitandis vita vix sufficeret. At, inquis, Christus iussit nos orare, Pater noster. *Tantumné Pater noster? Cùr ergò vos oratis, Aue Maria, & quidem crebriùs, quàm, Pater noster? Viden' Lector, quàm benè sibi constent, qui semel à veritate, discesserunt. Sed tu perge Demonstrator.*

Pergam cauillator, cùm garrulitatem tuam nonnihil coercuero. Nimis enim multa hîc effutiuisti. Putas nos malè nobis constare, qui à veritate nunquàm discesimus. Vide ne tu tibi constes pesimè, quem constat iam dudum à veritate conuersum esse ad fabulas. Construis iterũ ex verbis meis syllogismum, sed quem destruere non potuisti, cùm tamẽ faciliùs sit destruere, quàm construere. Si enim potuisses, propositionem, vt soles, vel assumptionem negasses. Neutrum facis. Pugnas verbis, lœdorijs, vanis quæstiunculis.

Neque enim ego id quæro, quemadmodum in oratione perseuerare posimus, nisi orationem Dominicam identidem iteremus. Scio enim aliarum quoque piarum precationum faciendarum relictam nobis esse potestatem, modò capita orationis Dominicæ, ceu normam rerum petendarum, vt habet Augustinus, sequamur;

Ep. 121. ad Probam. Sed quæsitum est in thesi, si orationem Dominicam tantùm, cùm oramus recitemus, (quod facere possumus) quomodo in ea perseuerare possimus, nisi sæpiùs eandem repetamus?

Quæris secundò, an Christus iusserit nos tantùm orare *Pater noster*? Respondeo categoricè, quod non: quia etiam oramus Psalmos Dauidis, oramus Salutationem angelicam, & quidem crebriùs aliquando, quàm Pater noster, vt cùm oramus Rosarium B. Virginis: aliquando minus crebrò, quàm Pater noster, vt cùm oramus breuiarium, vel Sacrificium Missæ peragimus. Ecce candidè tibi respondi ad tuas quæstiunculas. Tu verò non dignaris respondere ad syllogismum meum & tuum. Si verò dignaberis, opus erit hanc argumentatiunculam sophisticam euertere.

Christus dicit. *Cùm oratis*, vel quod idem est, quotiescunque oratis, dicite *Pater noster*.

Ergò quotiescunq; oramus, debemus dicere *Pater noster*, & non Psalterium, vel preces Ioannis Haberman.

Si enim, vel semel orauerimus Psalterium, non parebimus mandato Christi, vt iacet. De his volui te amicè commonefacere Domine Refutator, quia proponere alienas quæstiunculas, vel, *dare inconueniens*, vt Dialectici nostri loquuntur, *non est soluere argumentum*. Iam pergo ad thesin septimam.

THESIS VII.

Matth. 6. RVrsum dices: Dominum in ea ipsa institutione monuisse, *ne orantes multum loquerentur*; vbi Græca vox est βαττολογεῖν inaniter idem repetentium propria. Respondeo, Christum ibi tantùm reprehendere vanam loquacitatem Ethnicorum, qui existimabant Deum æquè ac homines capi verborum copia & lenocinijs: nam addit, *Sicut Ethnici faciunt; putant enim, quòd in multiloquio suo exaudiantur.*

CALVINISTA.

Pag. 17. *REctè Græcam vocem interpretaris.* Hoc dictum, inquis, hæretici nobis obijciunt. *Et quidni obijcerent, cùm vestram βαττολογίαν manifestè damnet.*

CATHO-

CATHOLICVS.

Nisi cùm hæc legerem. Nam vt te ipse hæreticum proprio iudicio & sententia faceres, etiam mentiris. Nam in mea thesi *hoc hæretici nobis non obijciunt*. Et hîc candidus Lector notet, cùr hic cauillator theses meas alioquin breuissimas non descripserit, nempè vt veritatem cælaret. Sed nihil tam occultum est, quod non reueletur. Ais dicto Christi *nostram* βαττολογίαν *manifestè damnari*. Quomodo manifestè damnatur, quæ nec obscurè quidem nostra est, sed Ethnicorum, quia Christus dicit, *sicut Ethnici faciunt*?

En acumen, exclamas. *Christus damnat* βαττολογίαν *Ethnicorum, ergò tantùm Ethnicorum: non etiam aliorum. Cùr ergò discipulis suis interdicit?* Interdicit inquam, ne imitentur βαττολογίαν Ethnicorum, nos autem non βαττολογοῦμεν, hoc est, non INANITER, sed piè & religiosè, ad excitandum, vel etiam declarandum mentis ardentis affectum, idem repetimus, sicut & vos sæpè in Synagogis vestris, te teste, scilicet, facitis. *Persuade*, inquis. *priùs rusticis niuem esse nigram, & tùm ad nos reuertere.* Persuade tu priùs nobilibus ignem non esse calidum, & tùm ad nos reuertere. Quo casu quæris, hoc respondere iuberis.

THESIS VIII.

Locus illustris pro vindicanda hac repetitione ab omni superstitione est apud Lactantium in lib. 4. diuin. institut. Cap. 28. vbi discrimen inter superstitiosos & religiosos (quòd illi totos dies precarentur Deos, hi moderatè id facerent) à M. Tulliano allatum, his verbis refellit. QVID *causa est*, inquit, *cùr precari pro salute filiorum semel religiosi, & idem decies facere sit superstitiosi? Si enim semel facere optimum est, quanto magis sæpiùs? Si hora prima, ergò & toto die. Si vna hostia placabilis, placabiliores vtiq; hostiæ plures, quia multiplicata obsequia demerentur potiùs, quàm offendunt. Non enim nobis odiosi videntur ij famuli, qui assidui & frequentes ad obsequium fuerint, sed magis chari.* Et iterum.

Quod argumentum etiam ex contrario valet. Si enim totos dies precari & immolare criminis est, ergò & semel. Aut cùr vitij nomen sit ex eo tractum, quo nihil honestiùs, nihil iustiùs optari potest? Nam quod ait Cicero religiosos à relegendo appellatos, qui retractent ea diligenter, quæ ad cultum Deorum pertineant:

cur ergò illi, qui hoc in die sæpè faciunt, religiosorum nomen amittant? cùm multò vtiq; diligentiùs ex aßiduitate ipsa relegant ea, quibus Dij coluntur. Hæc ille.

THESIS IX.

EX qua oratione perspicuè efficitur, non modò superstitiosos non esse, qui crebriùs easdem preces in Rosario iterant; verùm etiam meliùs esse Deoque gratiùs sæpiùs, quàm semel eas iterare. Adhæc, repetitione ea nihil esse iustiùs aut honestiùs. Deniq; Rosarij oratores propriè esse religiosos, vt qui diligentißimè ex asiduitate relegant retractentque ea, quæ ad cultum Dei pertinent.

CALVINISTA.

Pag. 18. Luc. 2.

REctè sanè scripsit Lactantius: *nam & Anna prophetissa ieiunijs ac deprecationibus noctes diesq; Deo seruiebat: neq; tamen propterea superstitionis est notata. Ergò, inquis, neq; in Rosario repetitio precum est superstitiosa. Hoc verò tùm sequetur, quando probaueris, de tali & talium precum repetitione Lactantium locutum esse. Neq; tamen necessariò sequetur.*

CATHOLICVS.

SI rectè scripsit Lactantius de religiosa, non superstitiosa repetitione eorum, quæ ad cultum diuinum pertinent: si exempla exstant piarum repetitionum in scripturis: si tu ipse fateris in Caluinistitis conuenticulis vsitatam esse precationum quarundam repetitionem: cùr adhuc manes in tua sententia obstinatus, cùr non apertè nobiscum, quod res est, fateris, ne cogitemus, quod hactenus nos latuit, manifestum te esse hæreticum? Nemo enim, etsi grauiter hallucinetur in aliquo religionis dogmate, apud nos censetur hæreticus, nisi pertinaciter dogma suum erroneum defendat. Quantus ergò tu eris hæreticus, qui veteris & noui testamenti, Lactantijque testimonijs, ratione perspicua, confeßione propria conuictus, tamen pertinaciter calcitras, nec locum dare vis veritati, sed varia quæris effugia quasi asyla, in quibus salus non est. Primùm, cupis tibi probari *Lactantium de tali & talium precum repetitione locutum esse.* Miser homo, meministine regularum Dialectices? Qui in genere probat repetitionem omnium non solùm precum, sed etiam quarumlibet actionum sancta-

ſanctarum religioſam eſſe, probat etiam tales vel tales precationes religioſè repeti poſſe. A genere ad ſpeciem, ab vniuerſalibus ad particularia. Imò non meminiſti quis ſit ſcopus demonſtrationis meæ? Probare videlicet repetitionem precum non eſſe ſuperſtitioſam. Hoc probaui ex Lactantio: quid vis ergò ampliùs? *De talibus precibus*, hoc eſt, de oratione dominica, ſalutationeque angelica, longè ſanctiſsimis, iam diximus. De *tali repetitione*, hoc eſt, quæ coniuncta ſit cum certo precum numero, & vſu calculorum mox dicemus. Nam neque repetitionem illam tuæ vetulæ (quam fortè voce (tali) denotari voluiſti) nec vllum abuſum in cultu diuino nos vnquam probauimus.

Et quoniam Heliana tua obſeruatione vetularum tanquam norma vteris in theſibus noſtris refellendis, Ego N. autoritate magiſtrali, qua fungor in hac parte, iubeo tibi diſtrictè, vt in poſterum ab anilibus iſtis abuſibus obijciendis abſtineas. Abuſus enim etiamſi maſculini generis tantùm ſit in Grammaticorum ſcholis, non eſt tamen maſculini, ſed communis generis, in Euangelicorum æquè ac Pontificiorum conuentibus, & fuit in ipſo conuentu paucorum Apoſtolorum; inter quos inuenies Iudam, non crumenæ modò, ſed verbi quoque & ſacramentorum miniſterio turpiter abutentem. Si verò ob inflexibilem tuam in hæreſi pertinaciam abſtinere nolis, tuum ipſius Enthymema, loco excommunicationis contra te fulminabo, quod habes pag. 8. 1. Reg. c.

Vino ſe ingurgitare eſt malum.
Ergò vinum eſt res mala.
Repetitione precum vti more vetularum murmurantium quæ non cogitant, eſt ſuperſtitioſum.
Ergò repetitio eſt ſuperſtitioſa.

At nimis craſſus error eſt, vt tu fateris, non diſcernere inter rem & rei vſum Res omnes à Deo creatæ bonæ ſunt: At non quiuis earum vſus eſt bonus, ſed is duntaxat, ad quem ſunt creatæ. Vinum eſt res bona, ſed abuſus vini non eſt bonus. Sic repetitio orationis Dominicæ, aliarumque precum per ſe eſt ſanctiſsima: ſed abuſus eius, qualis eſt in paucis vetulis, non autem in cordatis hominibus, non eſt ſanctus. Ecce proprio iugulatus es gladio. Sed audiamus alterum effugium tuum.

Pag. 18. *Etsi Lactantius*, inquis, *de tali & talium precum* (Rosarij) *locutus esset repetitione, non tamen necessariò sequetur, eam vacare superstitione. Nam Lactantius eodem loco dicit, si verum Deum colas, non interesse quomodo eum colas: quod apertè cum Scriptura pugnat: Etsi Lactantium tanti facitis; nos certè magni eum facimus: sed cum iudicio tamen legimus: & cum Scriptura comparamus: vt cæteros quoq; Patres: quia nullus eorum est, qui non alicubi errârit.*

Matth. 15.

Hieron. in ep. ad Pammach.

Et hoc perfugium miserum est ac deploratum. Nam si Lactantium magni facis, & cum iudicio legis, cùr sine iudicio hîc effutis Lactantium eodem loco docere, quæ apertè cum Scriptura pugnant? Recita eius verba. *Nimirum*, inquit, *religio veri Dei cultus est. Superstitio falsi. Et omninò quid colas interest*, (verum nempè DEVM vel falsum) *non quemadmodum colas, aut quid precere.* Hæc verba quis non videt, si modò iudicio omni destitutus non sit, sanissimè posse & debere intelligi de ritibus, in quibus quisque in suo sensu abundat? Agebat enim ibi Lactantius de crebra repetitione hostiarum, & precum, quæ liberam habebant obseruationem in vtramq; partem. Christus autem Matt. 15. quem locum ad marginem adscripsisti, loquitur de ritibus & traditionibus humanis cum mandato diuino è diametro pugnantibus, vti Patres exposuerunt.

Ad hæc si cum iudicio locum hunc Lactantij legisti, quare rationes eius, quibus repetitionem precum à superstitionis nota vindicauit, non labefactasti, cùr non cum scripturis veteris & noui Testamenti à me allatis eas comparasti? Etsi enim *quod alij Scriptores, præter Canonicos, scripserunt, quia ipsi ita senserunt, tamen si probabili ratione suam sententiam*, vt alicubi scribit August. *persuadere potuerunt*, eorum testimonium abijciendum non est.

Aug. ep. 19. ad Hieron.

Errores aliquot in hoc auctore inueniri non diffiteor. Num idcircò errori obnoxia sunt omnia, quæcunque ille literis mandauit? Et, si non sunt omnia, cùr inter errores Lactantij reponis dogma de repetitione precum, quod nemo hactenus posuit? Quorsum à Lactantio, quem solùm ego allegaueram, transis ad cæteros Patres, & omnes in vnum quasi fascem collectos eidem accusationi sine mente, sine fronte, sine iudicio inuoluis. & dicere audes: *Nullum eorum esse, qui non alicubi errârit*, nisi vt prostituas nobis arrogantissimam impudentiam & impudentissimam arrogantiam tuam? Esto, Lactantius, & alij quidam, quorũ meminit Hieronymus in apologia ad pammachium, in istis.

in iſtis primis Chriſtianæ religionis incunabulis, (quibus doctiſsimorum ſanctiſsimorumque hominum diſputationibus, Conſiliorumque ſanctionibus nondum erant capita omnia religionis Chriſtianæ ita accuratè & ſubtiliter explicata, vt poſtea fuerunt) alicubi errauerint, num ideò poſteriores omnes errauerunt, & inutiles facti ſunt vſque ad vnum? Túne imberbis iuuenis, qui vix ex ouo Theologico prodijſti, perlegiſti omnes Patres, & in tuis codicillis vel locis communibus cuiuſque errores annotauiſti? Hieronymus certè, in quo ſcientia ſcripturarum cum ſanctitate morum certabat, in ea ipſa Apologia ad Pammachium, quam tu vocas epiſtolam, etſi aliquid deſiderauerit in vetuſtiſsimis quibuſdam Scriptoribus, tamen de alijs tam honorificè locutus eſt, vt ſcripſerit horum *ſe malle negligentiam, quàm aliorum obſcuram diligentiam æmulari.*

Ergò quia hac via non potuiſti Lactantium nobis eripere, aggrederis alia. *Si*, inquis, *Lactantium tanti facitis, cùr igitur idola fabricatis? cùr coram eis veſtras preces, veſtrum Roſarium recitatis? quæ omnia vt ſtulta, ſuperſtitioſa & blaſphema Lactantius damnauit lib. 2. inſtit. cap. 2. Non contra nos ſcripſit, rurſus inquies, ſed contra Ethnicos. Scilicet in vobis laudabit, quod in Ethnicis reprehendit. Lac lacti non eſt ſimilius, quàm vos eſtis illis, contra quos Lactantius ibi diſputauit.* Pag. 19.

Carbo carboni non eſt ſimilior, quàm tu es illi, qui à calumniando nomen accepit. Vbi quæſo apud nos vidiſti idolum, hoc eſt, ſimulacrum Iouis, Veneris, Aeſculapij? Vbi vidiſti vetulam tuam globulos Roſarij voluentem coram idolo? Niſi fortè nomine idoli, imagines quoque Chriſti & Sanctorum, quorum magnus vſus eſt in noſtris templis, in veſtris nullus, intelligas. Id quoniam ſuſpicabar, accurri ad Theſaurum Græcum Henrici Stephani, (memineram enim te valdè verſatum in lexicographis) inuenio εἴδωλον *apud Eccleſiaſticos vocari omne ſimulacrum, numen aliquod repræſentans, quod cultu & honore dignamur.* Obſtupui, exclamaui. Falſiſsimum eſt, popoſci calamum, lituram induxi errori. Eccleſiaſtici enim Patres in VII. Synodo œcum. actione 5 & 7. anathemate multarunt iconomachos, *qui imagines Chriſti & Sanctorum vocabant idola.* Mox igitur corrige lexicon tuum, ne incurras excommunicationem. Si ſcripturas, Patres veteres, & non tantum Lexicographos in conſilium vocauiſſes, facilè didiciſſes εἴδωλον propriè ſignificare ſimulacrum repræſentans Idolum quid ſit

 rem

rem vel Deum qui non est. Vnde Apostolus te doctior 1. Cor. 8. scripsit, SCIMVS, *quia nihil est idolum in mundo.* Nihil, inquit B. Irenæus lib. 3. aduersus hær. cap. *6.* quia non est verus Deus, vel quia repræsentat quòd non est, vt habet in scholijs græcanicis Photius Patriarcha Constantinop. Nos autem imagines, quæ repræsentant Christum, B. Virginem, cæteros Sanctos verè in cœlo existentes, quo par est cultu veneramur. Sed nimis multa hactenus pro Repetitione precum Rosarij diximus, veniamus tandem ad Numerum, tua quidem repetitione superstitiosissimum.

THESIS X. DE NVMERO.

NVmerus sequitur orationum Rosarij ab eadem nota superstitionis immunis. Nam angeli apud Isaiam, & in Apocalypsi animalia quæ requiem non habebant, nec nocte nec die, tertiò eandem vocem in laudibus Dei iterant, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Dauid Propheta septies in die laudem Deo dixit. Cuius exemplum secuta Ecclesia diuinum officium septem diurnis nocturnisque horis absoluit. Christus in horto orans tertiò eundem sermonem repetiuit. Paulus ter Dominum rogauit, vt angelus Sathanæ ab eo discederet. D. Bartholomæum genibus centies noctu diuque orasse testis est eius auditor ABdias Babylonius. Ex vetustissimis Anachoretis apud Palladium & Socratem. S. Macarius, centum, Paulus AEgyptius trecentas, Virgo quædam septingentas quotidie fundebat ad Deum orationes.

CALVINISTA.

Pag. 20. *Vasi verò angeli, Dauid, Paulus, Christus Deo preces suas* ANNVMERASSENT, *(vt tu de te tuisq; Sodalibus significanter loqueris,) sic vt pro certa precum summa, certam indulgentiarum summam reportarent. Angeli ter eandem vocem repetiuerunt, ad notandam perfectionem sanctitatis Dei. Totum verò canticum, non ter, aut septies, aut quinquagies, aut vllo certo numero repetiuerunt, sed dies noctesq; sine intermißione continuârunt. Itaq; si vos estis angeli Dei, cùr non etiam Deum potius quàm Mariam*

prædicatis? & cur preces vestras intermittitis, factóque penso domum resilitis?

CATHOLICVS.

Rectè facis Domine Censor, quòd pergas tui esse similis. Paulo antè, cùm non haberes, quod in repetitione orationum Rosarij calumniari posses, arrosisti numerum repetitionum: Nunc cùm ad numerum peruentum est, transis ad Indulgentias. Sed fræno te cohibebo, ne saltes extra Chorum. De Numero quæstio est. *Sitné superstitiosum orationes certo numero ad aliquid significandum recitare?* Ego dico quod non: quia alioqnin superstitiosi fuissent angeli in Isaia, & Apocal. qui certo numero ad designandum mysterium SS. Trinitas vocem SANCTVS, repetiuerunt, vti omnes veteres exposuerũt, Origenes, Basilius, Chrys. Hieronymus, Cyrillus, Procopius in comment. cap. 7. Isa. Dionys. Areop. in lib. de Cœlesti Hierachia, Epiphan. in Ancor. Bern. serm. 3. in verba Isaiæ.

Quare Damascenus in lib. 3. de orthod. fide cap. 10. ita scripsit. *Quòd non de filio duntaxat, sed de sancta Trinitate dictus sit ille ter sanctus Hymnus, testantur diuus & sacer Athanasius, Basilius, & Gregorius, ac totus diuino numine afflatorum Patrum chorus: nempè quòd sancta illa Seraphin per triplicem sanctitatem tres super essentialis diuinitatis personas nobis subindicent, per vnam autem dominationem vnam diuinæ Trinitatis substantiam imperiumq́; declarent.* Isa. 7.

In exponendis autem scripturis sequendi sunt Patres, & non Aristoteles, cuius axiomatis (vt, *Tria sunt omnia, omne trinum perfectum.*) tu niti videris, cùm scribis ter repetitam vocem, *Sanctus*, ab angelis ad significandam perfectionem diuinæ sanctitatis. lib. 1. de Cœlo.

Quòd autem non, vt angeli Dei dies noctésque sine intermissione oremus, in promptu causa est, quia non angeli, sed homines sumus, Humani à nobis nihil alienũ putamus, vt somnũ, cibum, potum: quibus non indigent angeli. Cùm aũt ad cœlum peruenerimus, & similes angelis erimus, abiectis Rosarijs, sine intermissione Deũ, matrẽ Dei, omnésque sanctos collaudabimus. Si vos verò estis angeli Dei, cùr non sine intermissione noctu diuque Deum oratis, maximè cùm ex Verbo Dei mandatũ Christi nõ desit, Luc. 18. 1. Thes. vlt. *Orate sine intermissione.* Quod mandatum, quantùm humana fragilitas patitur,

 pro.

pro modulo nostro in Catholica Ecclesia seruamus, quia statis horis mane, meridie, vesperi, nunquàm preces publicas intermittimus. Ità enim exposuit illud mandatum August. Beda. Ans. Haymo, alij. Vos autem nec sine intermissione simpliciter sicut angeli, nó vt homines, statis & descriptis horis, sed quando placet, oratis & prædicatis; ac cantatis quatuor vel quinque Germanicis Psalmis, quia fragilitas humana maior est apud vos, quàm apud nos, domum resilitis.

Aug. l. de hær. c 37. Beda in c. 18. Luc. An. Hay.

Quæris etiam, cur non Deum potiùs, quàm Mariam prædicemus, cùm Deum tantùm, angeli prædicârint. Respondeo si B. Maria in cœlo fuisset, cùm Isaias hanc visionem haberet, angelos proculdubio illam quoque secundum Deum, vt matrem Dei, vt Reginam angelorum prædicaturos fuisse. Quòd autem nos non solum Deum, sed etiam B. Mariam secundum Deum prædicemus, mirum non est: Nam & prædicata est ab Archangelo Gabriele, cùm adhuc esset in vita mortali, & nunc prædicatur ab angelis omnibusque Sanctis in cœlo, & ipsa prædixit se à nobis prædicandam. *Beatam*, inquit, *me dicent, omnes generationes*. Quod autem prædictum est verè, non potest non euenire, etiamsi prædictio non sortiatur euentum in singulis hominibus, vt in Caluinistis, Marianarum laudum hostibus. Sed perge nugari.

Luc. 1.

Dauid septies in die laudem dixit Deo, eiusq; exemplum, inquis, *secuta Ecclesia diuinum officium septem horis diurnis nocturnisq; absoluit: quasi velis dicere: ergò & nobis Marianas preces nostras numerare licet. Fateor certè, tuã consequentiã esse valdè bonã. Nam si toti Ecclesiæ licuit quidlibet ex quolibet cõcludere, quidni liceat Marianis? Dauid septies in die laudem dixit Deo: ergò fuit Canonicus Hierosolymitanus. Pudeat vos tam rancidas Monachorum nugas nobis reponere, & in lucem iterum collocare. Nunquàm hoc Dauidi in mentem venit, vt vel singulis diebus septies, non sæpiùs aut rariùs, oraret: vel eundem Psalmum vno ad Deum accessu septies recantaret; sed finitum numerum posuit pro infinito: vt & in illo.* Iustus in die cadit septies: *idemq; voluit dicere, quod Psal. 34. 1. dicit*: Benedicam Iehouæ omni tempore, semper laus eius in ore meo.

Pag. 21.

Prou. 24. 16.

Si ironijs & sarcasmis rectè soluuntur argumenta, fateor te excellere; si solidis rationibus, aio te esse, cum tuis Monachis apostatis, quibus scatet Caluinismus, nugatorem plus quàm rancidum. Quid enim in hac mea argumentatione vitij est? Nihil superstitionis in precationibus sanctissimi Patres esse putauerunt, cùm certo numero,

ſtatiſque temporibus eas inſtituerẽt, vt Dauid, in Pſalmis. Daniel cap. 6. Filij Iſrael. Neemiæ 9. cap. Apoſtoli Act. 2. 3. 10. Totaque deinceps Eccleſia: ſumus ergò & nos à ſuperſtitione liberi, cùm more inſtitutoque talium maiorum certo numero et tempore preces noſtras inſtituimus. Quid dicis Canonice S. Spiritus ad hanc argumentationem? Video enim conſequentiam meam eſſe oppidò bonam.

An potes negare tu Danieli Prophetæ in mentem veniſſe, vt ſingulis diebus ter flexis genibus Deum oraret & adoraret? *Tribus temporibus*, inquit Scriptura, *in die flectebat genua ſua & adorabat, confitebaturq́ coram Deo ſuo*, hoc eſt, tertia ſexta, & nona hora, vt Eccleſiaſtica, inquit Hieronymus, traditio habet Si de Daniele id conſtat, cùr non idem vel eò ampliùs factum eſſe à Dauide viro ſecundum cor Dei exiſtimemus? Nam pluribus eum temporibus, quàm 3. 6. & 9. oraſſe, magnas habemus coniecturas ex ſolis Pſalmis. Nocturnarum enim precum exemplum exſtat Pſal 118 *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi.* Laudum matutinarum verò Pſal. 62. *In matutinis meditabor in te.* & 118. *peruenerunt oculi mei ad te diluculo.* Horæ primæ Pſal. 5. *mane exaudies vocem meam.* Veſperarum Pſal. 140. *Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Quare & illa verba Pſal. 118. ſepties in die laudem dixi, (etiam ſi tuam non repudient interpretationem) referri poſſunt, vel ad ſtata 7. tempora, quibus Dauid orauerit, vt indicat Hieron. ſicut omnes filij Iſrael Nehemiæ 9. cap. octo ſtatis temporibus oraſſe dicuntur, vel ad ſeptem tempora, quibus oratura erat Chriſti Eccleſia, quòd his verbis Propheticè prænunciauit, vt exponit Caſsianus lib. 3. de inſtitutis monachorum, Caſsiodorus olim Conſul Romanus, & Eutymius Zygabonus in comm. Pſal. 118. Monachi quidem illi, ſed longe veſtris Monachis Luthero, Bucero, Oecolampadio, Pelicano, Martyri doctrina vitæque probitate anteferendi. Ac in voce quidem (ſepties) vel numero ſeptenario myſticam quandam ineſſe ſignificationẽ annotauit non Monachus B. Hilarius. Imò Hieronymus in apologia ad Pammachium, quam paulo ante citaſti, ſcribit de impari numero diſputaſſe Clementem, Hyppolitum, Origenem, Dionyſium, Euſebium, Dydimum, Tertullianum, Cyprianum, Victorinum, Lactantium, Hilarium; & Hilarium, quidem de ſeptenario numero magna diſputaſſe, teſtimonio eſſe eius ad Fortunatum librum. An hi oñs ſint ſupſtitioſi, tu ſuperciliosè cenſe. Audiamus núc de Chriſto & Paulo.

Dan. 6.

Hila. in Pſal. 118.

Pag. 21. 22. *Ad Christum,* inquis, *quòd attinet, neq; ille eâdem vice ter eundem sermonem repetiuit, sed tertio reuersus: neq; eundem sermonem quoad verba repetiuit, Sed tantùm quoad sensum, hoc est, eandem rem à Patre petijt: quàm dictionem sacram si tu non intelligis, indignus es, qui sacra tractes, Paulus deniq; cùm scribit se ter Dominum rogasse, nihil aliud intelligit quam quod vester interpres Lyranus primo loco in explicatione sua ponit: nempè quod sæpè Dominum rogârit. Quid hîc pro numero vestrarum precum? Et fac ter Paulum sic orasse, num vna eademq; hora? Et num postea triplicatas illas preces vnquàm repetiuit? Num Mariæ obtulit? Num mercedem postulauit? O imitatores non Pauli sed Sauli, non Christi sed Antichristi, non Dauidis sed Neronis, non Angelorum sed Diabolorum. Atq; hæc ex Biblijs descripta sunt, vestra si quis credat negotiationis cum Deo exempla. Cætera quæ aliunde compertasti partim fabulosa sunt, partim vitiosa, &c.*

Eâdem semper oberras & aberras chorda. Non est hîc quæstiò de obiecto orantis, ad quod dirigi debeat oratio; nec de fine, quẽ debet sibi proponere; nec de repetitione orationis varijsq; repetendi modis, hoc est, vt eâdem vice vel diuersa eisdẽ verbis vel sententijs repetatur. Nam potuisses eadẽ arte obijcere Christum vel Paulũ non vsos Rosario, cùm tertiò eandẽ orationem iterarent. Amputo ergò hæc omnia, vt superuacanea, & de quibus plus quàm optes, tibi responsum est. DE NVMERO omnis est controuersia. Numerum in repetitione orationum Christi fuisse inficiari non potes, quia Mattheus & Marc. disertè scribunt Christum tertiò EVNDEM SERMONEM orauisse. Quod non video, cùr non etiam de IISDEM VERBIS intelligi posit, cùm sermo & verbũ in tuis Lexicographis sint Synonyma, & idcircò vbi nos legimus Ioã. 1 *In principio erat Verbum.* Vos legitis, *In principio erat Sermo.* Euangelistæ quoq; iisdem ferè verbis sermonẽ Christi expresserunt nempè his: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste, verumtamẽ non mea voluntas, sed tua fiat.*

Si verò dicamus Christum eundem sermonem tantùm ter repetiuisse quoad sensum, vt tu contendis, sed non probas, nihil potest instituto nostro obesse: quia satis nobis est repetitionẽ illam factam cum certo numero, non fortuitò, sed partim ad declarandam, auctore Chrysostomo Monacho, humanæ imbecillitatis veritatem. (Ternarius enim numerus, vt habet Monachus Theophylactus, est veritatis demonstratiuus & confirmatiuus.) partim ad significandum aliquod mysterium. Ita Monachus, Hieronymus, *Ter,* inquit, *discipuli dormiunt, & ter dominus orans suscitat. Terna dormitatio, tres mortuos quos dominus*

minus suscitauit, significat. Primum in domo. Secundum ad sepulchrum. Tertium de sepulchro. Tertia vigilia Domini, tres personas habere nos in orando docet: & de præteritis & præsentibus & futuris veniam rogare. Et Monachus Aug. lib. 1. quæst. Euangel. q. vlt. *Sicut tentatio cupiditatis trina est, ita, etiam tentatio timoris trina est.* &c. *Non absurdè ergò intelligitur propter trinā tentationem passionis ter dominū orasse, vt transiret calix, sed ita vt potiùs impleretur voluntas Patris.* Et Monach9 Rabanus Mog. Archiepiscop. *Orauit Christus ter, vt omnem orationem ad Patrem, & ad filium, & ad Spiritum sanctū dirigamus, & vt integer spiritus, & anima & corpus seruetur.* Adde tu, vt perfecta sit harmonia, Monachum Lyram. *Ter orationem Christus, inquit, replicat, ter discipulos dormientes visitat, sicut ter fuerat tentatus, vt liberet nos primò à malis præteritis per veniam, secundò à præsentibus per tutelam, tertiò à futuris per cautelam.* Hieron. in Mattheum.

Hoc exemplum Christi credo ego secutum eum, qui gloriatur non semel se imitatorem esse Christi: cùm tentatione graui pulsatus *ter Dominum,* trinum videlicet inquit Monachus B. Anselmus, *orauit.* Tu rideas & Monachos & Monachorum responsiones: sed risu non soluuntur argumenta. Si Ecclesiæ Christi ademeris. Monachos, clarissima lumina & columina ademeris. An ignoras Augustinum, Hieronymum, Basilium, Ephrem, Gregorium Naz. Chrysostomum, Gregorium Magnum, Fulgentium, Epiphanium, Cassianum, Damascenum, Euagrium Cassiodorum, Rabanum, Haymonem, Bedam, Anselmum, Bernardum aliosque quàm plurimos fuisse Monachos? O imitatores non Monachorum piorum, sed Apostatarum: non Pauli, sed Saulis: non Christi sed Antichristi: non Dauidis, sed Semei: non angelorum sed diabolorum. Iam verò & de fabulosis vitiosisq; exemplis, vti tibi quidem videntur, respondeamus.

Fabulosum est, quod narrat Abdias Babylonius: D. Bartholomæi auditor, vt tu dicis: Simonis ac Iudæ comes in Persiam, vt ipse de se scribit: ab interpretibus auctus, vt ipsimet fatentur, & ex serie narrationis liquet: nominatim ex lib. 6. in quo Abdias, qui Christū in carne vidit, citat Iuliū Affricanū, qui circà annū Christi 220. claruit. Pag. 22.

Si quicquid tu somnias fabulosum esse, fabulosum esset, crederem quoq; fabulosum esse quod narrat Abdias. Qui licet cum Simone & Iuda è Iudæa in Persiam venerit, vt ipse dicit, tamen inde non sequitur eum vel antè vel post, cùm Babylonem illi deseruissent, Bartholomæi auditorem fuisse. Nam si viderat DOMINVM in carne, vt ipse fatetur in libro Sexto & Apostolorum omnium

fuerat discipulus, vt in præfatione dicit Africanus, & multis Apostolis cùm morte decederent, præsens adfuerat, vt animaduertit ex historia V. Lazius, mirum tibi videri non debet, eum quoque fuisse Bartholomæi auditorem. Est enim hoc argumentum ab vniuersali ad particulare.

Rursus, etsi ab interpretibus esset aucta Abdiæ historia, & alicubi nomen Africani insertum: tamen inde non efficitur fabulosa esse omnia, quæ in hac historia continentur. Nam alioquin fabulosi essent veterum Catholicorum, & maximè historicorum libri, quos Euangelici vestri Doctores suis additamentis hoc sæculo corruperunt. Purgandus ergò potiùs tibi erat Abdias, quod iniuria temporum, vitioque scriptorum fortè, quæ erant in margine, tandem irrepserint in textum, vti in quibusdam locis S. Patrum, & vulgata editione Latina ipsius scripturæ accidisse, docti annotârunt. Sed tamen contendis fabulosum esse exemplum meum de genuflexione centies à D. Bartholomæo repetita. *Abdias*, inquis, *narrat D. Bartholomaeum centies per diem totiesq́; per noctem flexis genibus orasse* DEVM (*Nota, Deum non Mariam.*) *Quanquam non in sua persona narrat, sed dæmonis cuiusdam sermonem refert; Qui interrogatus à sacerdotibus idoli Astaroth, qualisnam esset Bartholomæus, vt ipsum possint agnoscere, ita eum descripsit.* Est capillo nigro & crispo, caro illius candida, oculi grandes, nares æquales & directæ, aures coopertæ crine capitis, barba prolixa, habens paucos canos, statura æqualis. Vestitus colore albo, clauato purpura. Induitur pallio albo, habente per singulos angulos singulas gemmas purpureas. Viginti sex anni sunt, ex quo non sordidantur vestimenta eius. Similiter & sandalia eius, amentis latis, per 25. annos nunquàm veterascunt, CENTIES flexis genibus per diem, centies per noctem orat Deum. Vox eius quasi tuba vehemens est. Ambulant cum eo Angeli Dei, qui non permittunt eum fatigari, non esurire. Semper eodem vultu, eodem animo perseuerat, omni hora hilaris & lætus permanet, omnia præuidet, omnia nouit. *Quæ descriptio perinde vera est, atq́; illud quod paulò post Abdias commemorat, D. Bartholomaeum clauso ostio ad Polimium Regem Indiæ ingressum esse, & inter cætera dixisse*, Mariam Virginem, antequàm Angelus ad eam veniret, execratam esse omnem virum, & perpetuam virginitatem primam Deo vouisse, *contra, quàm Euangelistæ scribunt.*

Matth. 1. Luc. 1.

Nota

Nota tu, quòd D. Bartholomæus centies flexis genibus orauerit. Nam de numero orationum in hac thesi est quæstio, vt aliâs monui. abrogare niteris autoritatem historiæ Abdianæ, eò quòd Dæmones coacti à suis sacerdotibus idolatris descripserint qualis esset D. Bartholomæus. Abroga etiam auctoritatem Euangeliis, quia in illis describunt dæmones & profitentur, qualis sit Christus, nempe *filius Dei*, & *sanctus Dei*. Abroga autoritatem historiæ B. Gregorij Taumaturgi, cuius autor est Gregorius Nyssenus, in qua simile exemplum inuenies. Matth. 8. Luc 4. Mar. 1.

Descriptionem autem D. Bartholomæi veram esse ex tuo ipsius iudicio conuinco, quia dicis, *perindè veram esse, atq; verum est Mariam Virginem perpetuam virginitatem primam Deo vouisse*; quod verissimum est. Cùr enim dixit ad Angelum Luc. 1. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*, nisi quia per votum virginitatis obstrinxerat se Deo? Vnde August. in lib. de sancta virgin. c. 4. *Quod profectò*, inquit, *non diceret B. Virgo, nisi Deo virginem se ante* VOVISSET. *Sed quia Israhelitarum mores hoc adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo, sed potiùs contra violentes custodituro, quod illa iam* VOVERAT. Ex quibus Augustini verbis facilè intelligis, illam quoq; PRIMAM fuisse, quæ perpetuam virginitatem vouerit; quia Israelitarum mores ante ipsam recusabant virginitatem. Exod. 23. Non erit infecunda, nec sterilis in terra tua. Vnde *Propositum*, inquit BEDA, *sua mentis reuerenter exposuit, vitam virginalem videlicet se ducere decreuisse: quæ quia* PRIMA *fœminarum tantæ se virtuti mancipare curauit, iure singulari præ cæteris fœminis beatitate meruit excellere*. Vide P. Canisium lib. 2. de B. Maria Virg. cap. 14. Hom. de festo Annun. & serm. 4. in assumpt. Mariæ.

Si verò virginitatem perpetuam vouit, mirum non est, quòd à viri consuetudine fuerit aliena, vel, quod duriùs dixit interpres, *execrata est virum*; nec enim poterat post votum sine sacrilegio cum viro habere commercium. Dices hoc dogma pugnare cum Euangelio Matth. 1. Luc. 1. Nego. nam post desponsationem factam cum viro, consentiente viro virginitatem vouit; quod quidam quoque ex vestris Prophetis docuit. Henr. Buling. in cap. 1. Luc.

Cùr verò tibi fabulosum sit, quod Bartholomæus clauso ostio adierit Indorum Regem, non satis intelligo: nisi quód suspicor te existimare, nec naturali nec diuina potentia id fieri potuisse. Nam in Eu-

in Euangelijs, cùm quæstio est de Christo, an clausis ianuis discipulos accesserit, respondere soletis eum per fenestram, vel rimas ianuarum clausarum penetrasse, vel certè ianuas virtute diuina aperuisse. Id si verùm est, cùr tu non eodem modo hîc de ostio clauso interpretaris verba Abdiæ? Sed infortunatum Magistrum tuum percontare, quid de clausis ianuis Valentianus Iesuita superioribus nundinis responderit.

Lib. 3. de reali præf. cap. 2.

Hæc cùm ita sint, tuo ipsius iudicio necesse est decernas descriptionem ipsam D. Bartholomæi fabulosam non esse. Si verò in ea quidpiam fabulosum est, age dic quid sit? An fortè illud est, quod asserit eum *omnia præuidisse, omnia nouisse?* Sed paulò post ipse Abdias exponit, quòd per administratorios spiritus angelos omnia cognouerit. An quòd dicit viginti quinque annis vestimenta eius non inueterauisse? At quadraginta annis non inueterârunt per miraculnm toti populo Israël. An quòd faciat *eum purpuratum, cæteros Apostolos pannosos?* At dubium non est, eum non esse vsum veste purpurea. Si enim vestitus eius erat albus, & pallium album, quis locus relinquitur purpuræ? Dices, quid ergò vult illud CLAVATO PVRPVRA. Quæro ego ex te, quid in Lampridij Alexandro significent, *mantilia cocco clauata?* Consule Calepinum, & disces vestes dici *purpura vel cocco clauatas*, quæ nodis purpureis clauorum similitudinem referentibus distinguuntur. Qui nodi si singulis angulis vel vestis vel pallij albi affigantur, quandam gemmarum speciem repræsentant. Ex qua explicatione facilè, nisi hebes es, facere coniecturam potes, habitum B. Bartholomæi nihil discrepasse ab habitu omnium Iudæorum communi, qui fimbrias vel vittas hyacynthinas (hyacynthos autem esse purpureos nemo nescit) quatuor angulis palliorum suorũ assuere ex mandato diuino Num. 15. & Deut. 22. tenebantur. Quo habitu vsus videtur & Christus. Vnde Euangelica illa hæmorrhoissa Matth. 9. fimbriam vestimenti Christi maximè conata est attingere, quòd ea insigne esset sanctitatis & distinctionis populi Iudaici ab alijs gentibus.

Quanquàm quid ego tantoperè laboro pro defensione huius historiæ; cùm libenter assentiar eam ne quidem apud nostros Catholicos Doctores plenam obtinuisse autoritatem, reponendamq; inter

libros, qui iudicio Ecclesiæ nec probati, nec repudiati fuerunt? itaq; obseruandum, quod B. Hieronymus de institutione filiæ ad Lætam de Apocryphis scripsit, vt *si quando non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reuerentiam legere huiusmodi libros voluerimus, sciamus non eorum esse, quorum titulis prænotantur, multaq; his admixta vitiosa, & grandis esse prudentiæ aurum in luto quærere.* Cuius præceptionis Hieronymianæ memor ego ex tota Apostolorum historia, quam tu putas, luteam, aureum exemplum de centenaria genuflexione D. Bartholomæi excerpsi, quod multi alij non contemnendi autores, vt S. Antoninus, Vincentius Bellou. & Theodorus Studites Abbas Constantinopol. commemorant: sed tibi Luteri discipulo omnia videntur Lutea. Nec mirum, quia paulò post etiam probatos Scriptores facis fabulatores, & exempla eorum vitiosa.

Vitiosa, inquit, *exempla sunt cætera tria. Macarij, Pauli Aegyptij, & virginis cuiusdam, vt Palladius refert alioquin insignis fabulator in Lausiaca, quæ dicitur historia, Sect. 21. Nam apud Socratem, quem tu etiam citas, nihil tale reperitur.* Pag. 24.

Αὐτὸς ἔφα. *Vitiosa sunt exempla.* Quare? Quia studiosus Heydelbergensis dixit. *Palladius est insignis fabulator.* Quare? Quia ita videtur. Mihi verò videris valdè esse impudens, qui autorem tam priscum, Gregorij Nazianzeni, Hieronymi & aliorum æqualem audes in numero ponere INSIGNIVM fabulatorum. Si is fabulator est, fabulatores sint omnes grauissimi historici Socrates, Sozomenes, Cassiodorus, Theodoretus, Euagrius, Simeon Metaphrastes, Nicephorus, qui partim ijsdem, partim similibus cum Palladio in historia scribenda exemplis vsi fuerunt. In primis verò Sozomenes & Cassiodorus, qui exemplum habent de Paulo AEgyptio, & Socrates qui de nostro Palladio ita scripsit. *Si quis studio ducitur accuratè cognoscendi, quas res plurimi viri pietate præstantissimi in monasterijs gesserint, quo pacto se in vita exercuerint, quæ ad audientium vtilitatem locuti fuerint, quo modo bestiæ illis obtemperârint: legat librum à Palladio monacho, qui Euagrij fuit discipulus, separatim de illis editum. Nam omnia quæ ad eos spectant, in eo sunt accuratè explicata: in quo etiam de mulieribus, quæ parem viuendi rationem cum viris supradictis excolebant, sermo susceptus est. Euagrius verò & Palladius paulò post mortem Valentis floruerunt.* Sozom. lib. 4. c. 29. Cassiod. lib. 8. c. 1. Socrat. lib. 4. hist. c. 18.

THESIS

THESIS XI.

IAm si pia mysticáue significatio à numero non absit, vt certè non abest, nec in numero orationum Rosarij, nec in allatis exemplis, (Ternarius enim SS. Trinitatis, Septenarius donorum Spiritus Sancti symbolum est) nihil erit in numero, quòd probari non posit. Nam quinquies orationem Dominicam repetimus, vt quinque Christi vulnerum memoriam refricemus. Salutationem verò angelicam cuique orationi decies subijcimus, vt in mentem nobis veniat 10. Dei mandatorum. Eandem quinquagies toto Rosario iteramus, vt plenam peccatorum remissionem, quæ quinquagenario numero Iubilæi in scripturis diuinis significatur, intercessione Beatiss. Virginis per merita Dominicæ passionis consequamur.

CALVINISTA.

Pag. 24. 25. *ALterum argumentum hoc est pro Numero precum à dissentaneis ductum in hunc modum.* Quod est mysticum, non est superstitiosum. Numerus Rosarij est mysticus. Ergò non est superstitiosus. *Assumptionem primùm illustrat Disputator comparatione eius numeri, qui est in exemplis sacris antea allatis.* Nam, *inquit*, Ternarius numerus Trinitatis, Septenarius 7. donorum Spiritus Sancti symbolum est. *Sed Symbolum hoc à quo est factum? Ab hominibus. Atqui solius Dei est instituere sacra rei signa Et vt de numero ternario tibi largiar, eum in Cantico Angelorum esse symbolum Trinitatis diuinitus ordinatum, an idcircò erit etiam symbolum Trinitatis in terna precatione Pauli? De donis autem Spiritus sancti, vide quam argutè argumentemini. Esaias cap.* 11. *enumerat tantùm septem dona S. S. ergò sunt tantùm* 7. *Item. Charitatem, gaudium, pacem, &c. Paulus Gal.* 5. *Non nominat dona, sed fructus S. S. Ergò non sunt dona S. S. Ac proinde rectè dicit Romana Ecclesia esse tantùm* 7. *dona S. S. Atq; hæc est illustratio assumptionis.*

CATHOLICVS.

ALterum hoc argumentum meum non à dissentaneis, sed à consentaneis ductum est. Consentaneum enim est, vt instrumenta vel ritus piarum exercitationum piam quoque habeant significationem. Argumentum verò tuum fateor à dissen-

à dissentaneis ductum esse, cùm sic argutaris. *Solius Dei est instituere sacræ rei signum: ergò ternarius numerus non est Symbolum Trinitatis.* Ergò baculus stat in angulo. Videris enim existimare nos ex ternario, septenario, alijsque numeris facere nouæ legis Sacramentum. *Sacramentum enim est signum rei sacræ.* Sed pueri nostri nôrunt hos numeros non esse Sacramenta, licet sint sacræ rei signa, quia in Catechismo ita definitur. *Sacramentum est signum rei sacræ ad nostram sanctificationem diuinitùs institutum.* Solius Dei est instituere signum rei sacræ hominem sanctificantis, non autem solius Dei est, instituere ritus & cæremonias earumque significationem homines non sanctificantem, sed Magistratuum quoque Ecclesiasticorum, qui potestatem à Deo acceperunt. 1. Cor. 11. *Cætera autem cùm venero disponam.* Quare dubium non est, quin vestra Sacramenta cùm sint infirma, egena, & inutilia, hoc est, nuda rei sacræ signa, quæ non efficiunt, quod significant, ab hominibus institui posśint.

De Angelorũ Cantico, & terna precatione tùm Christi, tùm Pauli, superiore thesi respondi. Quæ verò hic disputas de numero donorũ Spiritussancti, prorsùs sunt dissentanea huic materiæ, & à te ementita. Vbi enim ego probaui esse tantùm septẽ dona Spiritussancti? Aut vbi probauit Catholicorum aliquis? Et si quispiam probasset TANTVM esse septem ex cap. 11. Isaia, quomodo tu probationem illam euerteres? An fortè tu Doctior scilicet & exercitatior in scripturis, quàm veteres Patres, nuper inuenisti octauum donum, vt fias octauus sapientum? Lege B. Cyprianum lib. 1. contra Iudæos. cap. 20. Hilar. can. 15. in Matth. August. lib. 12. contra Faust. cap. 15. Et in primis Greg. Naz. orat. in S. Pentecosten. Ex quibus discere potes, quàm turpiter ignoras, numerum donorum S Sancti. Sed perge fabulari.

Probatio, inquis, *sequitur planè Magistralis.* Orationem Dominicam repetimus quinquies: vt quinque vulnerum Christi memoriam refricemus. *Et quis hoc diuinasset? Christus orationem Dominicam nobis tradidit, vt summam rerum à Deo petendarum in conspectu haberemus: de mysterio isto verbum nullum.* At bonum tamen est vulnerum Christi recordari. *Bonum quidẽ est idipsum, sed non sunt facienda mala, vt eueniãt bona. Si vis recordari vulnerum Christi, subinde relegito Historias Euangelistarum, & Epistolas Paulinas, in quibus Christus ad viuum est depictus. Et quæso te, quam analogiam habet quinquies repetita oratio Dominica cum quinq; vulneribus Christi? Potiùs* Pag. 25. 26.

manum tuam intuereris, & in illa quatuor coniuncti digiti quatuor clauos, quibus Christi manus ac pedes transfixi sunt: pollex verò lanceam, qua latus est apertum, tibi repræsentarent.

Probatio mea fuit magistralis, quia ego sum artium Magister: responsio verò tua ne quidem est Baccalaurealis, quia nec Magister es, nec Baccalaureus, sed Ioannes sine nomine. Quod non diuinaueris mysteria nostri Rosarij, mirum non est: *nam animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.* Apud nos verò etiam pueruli infimæ classis sine diuinatione callent hæc mysteria. Si verò Christus rationem precandi Rosarium instituisset, procul dubio huius quoque mysterij vos commonefecisset. Sicut cùm instituit Eucharistiam, commonefecit nos, vt Hoc faceremus in suam commemorationem. At quia Christus non omnia, sed præcipua tantùm, & quæ ad salutem essent necessaria, præscribere voluit (neque enim à salute excideris, si Rosarium non oraueris) ideò promisit missurum se Spirium sanctum, qui nos doceret deinceps omnem veritatem, per os Ecclesiæ quæ est, teste Apostolo, *columna & firmamentum veritatis.* Hæc autem Ecclesia à Spiritu sancto docta salutarem esse Passionis Christi, cùm in omnibus rebus, tùm verò maximè in oratione, recordationem, in ritu quoque precandi Rosarium, certum numerum calculorum esse voluit, vt eorum tactu vel conspectu, tùm rudes, qui historias Euangelistarum & epist. Paulinas nec habent, nec legere possunt (quorum infinitus est numerus) tùm docti, quibus non vacat semper libros circumferre, aut legere, memoriam quinque vulnerum Christi refricarent. Vnde fit, vt in templis nostris, quæ sunt Domus orationis, omnia sint plena imaginum crucis Christi, vt intelligeremus tùm maximè renouandam esse memoriam vnici Mediatoris nostri, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, cùm vacamus orationi.

1. Cor. 2. — 1. Timoth. 3. — 1. Tim. 2.

Quoniam verò non omnes Christiani in templis conueniunt, vel varò conueniunt, paucissimi quoque vacant Euangelijs vel epistolis Paulinis legendis, idcircò pij maiores non in templis modò, sed etiam in publicis vijs & agris crucis signa collocârunt, vt vel inuitis nobis in oculos incurrerent. Quod multò magis primis Ecclesiæ efflorescentis temporibus factitatum fuisse, quàm nunc, clarè ostendunt hæc verba B. Ioan. Chrysostomi. *Maledictus omnis*, inquit, *dicebatur*,

In demonstr. quòd Christus sit DEVS.

dicebatur, qui penderet in ligno. Verum hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum CRVX, *diadematibus & coronis clarius factum est. Neq; enim sic regia corona ornatur caput, vt cruce, quæ omni cultu dignior: & quam omnes priùs abhorrebant, eius figuram tantoperè quærunt: atq; adeò vbiq; ea inuenitur apud Principes, apud subditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud seruos, apud liberos: subinde omnes ea se signant inscribendo in nobilißimum membrum nostrum. In fronte enim nostra, quasi in columna quotidie figuratur. Sic in sacra mensa, sic in sacerdotum ordinationibus, sic iterum cum corpore Christi, in mysticis cœnis fulget. Hanc* VBIQVE *celebrari videre licet in domibus, in foro, in solitudine, in vijs, in montibus, in collibus, in vallibus, in mari, in nauigijs & insulis, in lectis, in vestibus, in armis, in thalamis, in symposiis; in vasis argenteis, in aureis, in margaritis, in murorum picturis, in corporibus brutis malè affectis, in corporibus à dæmone obsessu &c. Adeò certatim donum hoc mirabile rapiunt omnes. Mira est hac gratia, nullus confunditur, nullus erubescit, cogitans quòd maledicta mortis symbolum fuerit, sed omnes ipso magis ornantur, quàm diadematum coronis vel multis gemmatis monilibus & torquibus. Et non solùm non fugitur, sed & desideratur & amatur, & omnes de ea solliciti sunt, & vbiq; fulget, & sparsa est in parietibus domorum, in culminibus, in libris, in ciuitatibus, in vicis, in locis, quæ habitantur & quæ non habitantur.* Hæc ille.

Vos verò vt ex hominum animis memoriam Christi crucifixi euelleretis, primùm ab agris & vijs publicis, tùm à domibus priuatis, postremò etiam à templis (atque si adhuc esset maledictum & abominabile) signum crucis remouistis. Quid restat nisi vt ex Euangelistarum quoque historijs, epistolisq; Paulinis, in quibus Christus crucifixus *ad viuum*, vt tu dicis, *depictus est*, eradatis? Non enim dubitauit vester Papa Gallicus, vt Schmidelinus eum appellauit, nuper in Colloquio Mompelgartensi hæc verba euomere. FATEOR *me ex animo detestari Crucifixi imaginem, quæ est imago crudelitatis Iudæorum in Christum, ideò eam non possum ferre. Laudatur Ezechias, quòd contriuerit serpentem æneum, ita* LAVANDOS *eos existimo, qui ad cauendam idololatriam Crucifixi imaginem abolent.* Confer quæso pie Lector hæc verba βλασφημοσόμα cum verbis Chrysostomi. Beza. Pag. 418.

Quò verò pertineat, quod hîc scribis, *Bonum quidem esse vulnerum Christi recordari, sed non esse facienda mala vt eueniant bona*, non video, nisi vt

petas principium, non esse, nempe facienda mala, hoc est, non esse quinario numero dicendas orationes Dominicas; cùm tamen ego probârim ideò pium & bonum esse tali numero dicere, quia bonum est vulnerum Christi recordari.

Quæris deinde *quam analogiam habeat quinquies repetita oratio Dominica, cum quinq; vulneribus Christi*; Quæro ego vicissim, quam analogiam habeat hedera cum vino vendibili? certè nullam, & tamen quamprimùm vides præ foribus alicuius hederam, meministi vini vendibilis, & ex recenti memoria mittis pauperem studiosum, qui mensuram vnam alteramué afferat ad recreandos alumnos, ne melancholia pereant. Dices, profanum esse hoc exemplum. Accipe sacrum. Deus, Num. 15. & Deut. 22. mandauit Israëlitis, vt fimbrias facerent in angulis palliorum, ad retinendam memoriam mandatorum Dei. Hîc quæro ex te, quam analogiam habeant fimbriæ cum Dei mandatis?

Numero quatuor digitorum ad renouandam memoriam clauorũ vti non possumus, quia nulla, ne numeri quidem eorum analogia est ad clauos, cùm tantùm fuerint tres, vt patet ex picturis; sed quia apud vos omnes imagines abolitæ sunt, tu quoq; ignoras, quot clauis Christus fuerit crucifixus. Fuit autem tribus; vt discere potes ex his versibus Greg. Nazianz. quos habes in Tragædia Christi patientis.

Ἔπεσθέ μοι, φέρω μὲν ὄλβιον βόρος
γυμνὸν τριςήλῳ κείμενον ξύλῳ.

Et vt quatuor fuissent, quod quidam aiunt, tamen digitorum opera ad habendã eorum memoriam non indigeremus. Nam sufficiunt nobis cruces & imagines pictæ & fictæ in hunc finem. Vos autem cùm imagines omnes, ritusque sacros exterminaueritis, certè indigetis opera digitorum, quos nemo vobis abscindet, ad retinendam memoriam rerum multarum. Quinque quidem digitorum vnius manus, pro quinque vulneribus vnius Christi; Decem verò digitorum & duarum manuum pro 10. mandatis, & duobus mandatis maximis Diliges Dominum &c. & Diliges proximum sicut teipsum. Deinde ais.

Pag. 26. VERVM *quid deinde facitis? Salutationem Angelicam* cuique orationi decies subijcimus, vt in mentem nobis veniat decem mandatorum

rum Dei. *Fatui, cur non eâdem, imò triplo minori opera Decalogum ipsum recitatis, tumq; simul & in mentem, & in os, & in aures: & si ex libro legeretis, etiam in oculos mandata Dei vobis venirent. Et, si orationem Dominicam ad Deum ipsum dirigitis, vt videri vultis, cùr sæpiùs Mariam, quàm Deum adoratis? Cùr decuplo maiorem honorem creaturæ, quàm creatori datis? Itané diuinæ legis recordamini? Vt profani milites vulnerum Christi & sacramentorum recordantur.*

Fatui sumus, si fatui sunt omnes, qui crebriùs multisque modis renouant mandatorum Dei memoriam. Decalogum recitamus, cùm repetendus est Catechismus. Ex libro legimus, cùm instruendus est intellectus. Salutationem angelicam decies in Rosario iteramus, cùm iuuante B. Virgine orandus est DEVS. Hæc oportet facere, & illa non omittere. Cùm ergò in oratione id imprimis à Deo petendum sit, vt mandatis decem, adiuuante eius gratia, interuenientibusque Deiparæ precibus, obsequi possimus, quid quæso peccamus, si ipsa orationis forma nos horum mandatorum commonefaciat?

Qua commonefactione, puto, vos non indigetis, quia mandata Dei apud vos grauia sunt, & obseruatu impossibilia; ac proinde nec gratiam ea obseruandi à Deo petitis; quia peteretis, quod est impossibile. Cætera, quæ subiungis, scatent mendacijs & calumnijs. Orationem enim Dominicam ad Deum, vt tu tandem fateris, dirigimus; & non ad Mariam, vt anteà de nobis finxisti. Nec sæpiùs Mariam, quàm Deum adoramus; quia ne adoramus quidem eam. Solus enim Deus adorandus est, nempe cultu λατρείας. Non decuplo maiorem honorem creaturæ, quàm creatori damus, sed millecuplo minorem, quanto creatura minor est creatore. Veneramur enim eam eo tantùm genere officiorum, quæ in creaturam secundum Deum summo honore affectam, conuenire possunt. Itaq; laudamus eam vt gratia plenam, vti Lucas in Actis laudauit Stephanum, & imploramus eius auxilium vt oret pro nobis, sicut Paulus Romanorum & Colossensium auxilium implorauit, vt orarent pro ipso. Et quamuis quinquagies vel millies ab ea peteremus, vt pro nobis oraret, semel autem vel quinquies à Deo Patre, vt debita nostra dimitteret, tamen hæc petitio longissimè illam superaret, quantum nempe excellentiùs est, peccata remittere, quàm pro alio orare. Remittere enim peccata non potest, nisi qui est infinitæ virtutis, & DEVS. Orare verò pro alio potest, qui est finitæ virtutis, & creatura. Quòd verò addis, *nos ita diuinæ legis*

recordari (interpretor, in oratione Rosarij) *vt profani milites vulnerum Christi & Sacramentorum*, dùm iurant & blasphemant, calumnia est, non hominis, sed Beelzebubi. Qualis est & in sequentibus tuis verbis.

Tune, inquis, *idololatricis tuis precibus, & numeris Aegyptijs remißionem peccatorum promereberis apud Deum?* Quis enim Catholicorum docuit nos numeris remißionem peccatorum apud Deum promereri? Et tu numeros, audes vocare Aegyptios, qui in tota vetere scriptura sunt sacrosancti & mysteriorum pleni, vt docet loco citato Nazianzenus, & alij? *Quorsum igitur*, instas, *quinquaginta nummi, quos annumeres? vt Maria, ais, pro me intercedat, quo meritum Christi adipiscar.* Ad me venite, *inquit Christus*, (*& hoc dictum sacrilegi nebulones ad Mariam accommodârunt. Sic enim canunt Psal. 2. in Psalterio Mariae.* Venite ad eam omnes, qui laboratis & tribulati estis, & refrigeriū & solatium dabit animabus vestris) *nulla hic intercesßione est opus: eum qui venerit ad me non eijciam foras. Non enim habemus Pontificem, inquit Auctor ad Hebraeos, qui non poßit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum in omnibus, (similiter atq; nos) excepto peccato.*

Pag. 27. Ioan. 6. Hebr. 5.

Et hic calumnia est, eaque multiplex. Quis enim dixit, quis scripsit, nos quinquagies salutationem angelicam tanquam nummos annumerare? Quis docuit nos eam anuumerare, *vt Mariae intercessione meritum Christi adipiscamur*? cùm secundum Doctrinam Catholicam ἀδύνατον sit, vt meritum proprium Christi fiat nostrum: alioquin & nos essemus Christi, sicut vos, qui per fidem, meritum Christi facitis vestrum. Tua ergò tantùm somnia, commenta, mendacia nobis obtrudis. Longè alio, quàm ad Christum, eoque pio & sano sensu ab auctore Psalterij, verba illa, *Venite ad me omnes*, transferri ad Mariam Virg. superiùs dictum est. *De intelligentia* inquit B. Hilarius lib. 2. de Trin *haeresis, non de scriptura est, & sensus non sermo fit crimen.* Quare impurum os tuum claude, & desine inter sacrilegos Nebulones auctorem Psalterij sanctißimum doctißimumque virum Bonauenturam numerare. Quaero enim si quis Scultetus aemulator legis Zuinglianae circa festum Paschae rusticis suis de Ministro verbi loquens, verba Psalterij vsurparet, *Venite ad eum omnes, qui laboratis & tribulati estis, & refrigerium & solatium dabit animabus vestris*; Verborum autem hic sensus esset: Venite omnes ad Ministrum verbi proximo die Sabbati post prandium, quotquot grauatam peccatis conscientiam sentitis,

&

& ille ex verbo Dei animas vestras consolabitur, ac sequenti die Symbolo corporis Dominici reficiet, num, inquam, Scultetus ideò à vobis vocaretur sacrilegus nebulo, & non potiùs sanctißimus æmulator legis Caluinianæ? Quod autem tu ita interpretaris verba Christi. *Venite ad me omnes*, hoc est, nulla intercesßione opus est, cùr opus habuit B. Paulus intercesßione aliorum: cùr opus habuerunt omnes homines, omnes principes & magistratus, pro quibus petit fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones? hoc enim, inquit, BONVM *est & acceptum coram Saluatore nostro Deo.* Cùr dixit Iacobus. *Orate pro inuicem, vt saluemini. Multùm enim valet deprecatio iusti aßidua?* Quid verò iustius sanctis existentibus in cœlo? Cùr denique quidam de vestris admittunt sanctos orare pro nobis in cœlo, si nulla opus est intercesßione? Quia verò *non habemus Pontificem*, vt inquit auctor epist. ad Hebræos Paulus, *qui non poßit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absq; peccato*, idcircò dubitare non debemus nos orationibus iustorum, quod per infirmitatem & negligentiam nostram non possumus, à Christo impetraturos, taliúmque comprecantium societate munitos non eijciendos foras, conuenienter promisßioni Matth. 18. factæ. *Iterum dico vobis*, inquit, *quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cœlis est.* Verum fac finem tandem nugarum.

1. Tim. 2.

Iacob. 5.

Hebr. 5.

Et væ vobis, inquis, *sacrificulis. si tam duram habetis patronam: vt vel quinquagies vos eam sollicitare oporteat, donec illa semel pro vobis intercedat. Quanquam vtut res hæ sese haberent, nulla tamen est neceßitas consecutionis in hoc Ethymemate.* Pag. 28.

Quinquagenarius numerus Iubilæi significat plenam peccatorum remisßionem.

Ergò quinquaginta precibus continuo murmure iteratis, oportet Mariam inuocare, pro peccatorum remisßione per Christum consequenda.

Si sic ineptire libet, vel pluuiam siccam esse demonstrabo, quia cras est dies Pauli.

Væ vobis potiùs verborum Ministris, si tam durum habetis Pontificem, vt non quinquagies tantùm, sed sine intermissione vos eum sollicitare oporteat. Dixit enim vobis Luc. 18. OPORTET *semper orare & non deficere. Multum enim valet*, dixit ille, *deprecatio* iusti ASSIDVA. Hoc est, Verbum & Mandatum ipsius Pontificis, qui potest affici sensu infirmitatum vestrarum. Nos autem non habemus Verbum & Mandatum Dei, vt quinquagies vel assiduè sollicitemus B. Virginem, & ideò sollicitamus eam, quando & quoties volumus: siue quinquagies, siue centies, siue millies. Aliquando autem sæpiùs eam sollicitamus, non quòd duram illam putemus esse patronam. Absit. Vocamus enim eam in quodam Cantico, *Matrem misericordiæ, vitam, dulcedinem, spem nostram*, sed vt pro infirmitate nostra aliquo modò assidua sit deprecatio nostra. Christus enim duabus parabolis in Euangelio declarauit perseuerandum esse in oratione. Quomodo autem perseuerabimus in tam breui orandi formula, vt alibi sum ratiocinatus, nisi identidem eandem iteremus? Quod ad Enthymema attinet, non antè id demonstrabis meum esse, quàm demonstraueris *pluuiam siccam esse, quia cras est dies Auctoris ad Hebræos.* Nihil enim ego de (*oportet*) & (de *Maria inuocanda*) sum locutus, sed tantùm exposui, quemadmodum in numero certo orationum nihil sit superstitionis.

THESIS XII.

CAlculi precarij restant, in quibus aliquid superstitionis hærere imperitis fortasse videatur, sed reuera nihil hæret. Licet enim illis Christi fideles nunc laudabiliter vtantur tanquam Symbolo manifesto Romanæ religionis: vsus tamen eorum, Patrum memoria in Ecclesiam non alia de causa primùm inductus est, quàm vt ne in numero orationum persoluendo sensili tactu aspectuque calculorum facilè aberraremus.

CALVINISTA.

REstat quinta pars Rosarij: Calculi videlicet, quibus rationes expensarum precum, & accipiendarum indulgentiarum conficiuntur: quos noster Demonstrator precarios vocat, fortè, quia precario possident eos Franciscani. Non exagi-

exagitabo ineptam tuam occupationem. Argumentum saltem princeps ponderabo. Calculi precarij non sunt superstitiosi, quia initiò ob hanc causam inuenti sunt, ne sensili tactu in numero precum erraremus. *Mera est petitio principij. Nam hoc ipsum iam quaesitum est, an Deo certum numerum orationum persoluere oporteat pro gratia mercanda, quod nondum obtinuisti. Et nunc iterum quaeritur, an non sit superstitiosum, Deo preces calculis annumerare? Ito igitur & alia argumenta quaere.*

CATHOLICVS.

Vester demonstrator Calculos illos vocat precarios, quia illis rationes expensarum precum quasi conficiuntur. Non autem vocat precarios, quia fortè precariò possident eos Franciscani. Alioquin precariò & vos eos possideretis, quia estis Franciscani. Quod probo hoc syllogismo. Quicunque habitant in monasterio Franciscanorum, sunt Franciscani. At vos habitatis in monasterio Franciscanorum. Ergò estis Franciscani.

Occupationem meam de Symbolo Rom. religionis exagitare non audes, quia si exagitares, esses ineptus. Nemo enim nec nostrûm, nec vestrûm dubitat Papistam vel Romanae fidei pronunciare eum, ex cuius vel cingulo vel collo, vel manu Rosarium pependerit.

Argumentum quoque princeps valdè leuiter ponderasti. Nullam in eo nec principij, nec finis petitionem inuenio. Nam hoc ipsum iam obtinueram, in orationibus certo numero recitatis nullam esse superstitionis notam. Nunc autem nec quaeritur, an pro mercanda gratia Deo certum numerum orationum persoluere oporteat; nec quaeritur, an sit superstitiosum calculis Deo preces annumerare? Nemo enim Catholicorum docet, aut Deo tanquam mercatori annumerandas esse preces; aut pro gratia mercanda institutum esse illum numerum; aut denique propriè persoluendas esse preces, vt pro verbo emendi & vendendi vox (persoluendi) accipiatur. Ito igitur ad nundinas Francofurtenses, & alias merces quaere quas nobis vendendas proponas.

Imo verò, vrges, iam in promptu sunt in thesi sequenti.

THESIS XIII.

SCribunt veteres historici, Palladius, Sozomenus, Casiodorus, celeberrimum Anachoretam Paulum de Libya 500. monachorum Patrem, solitum indies trecentas orationes Deo quasi tributum persoluere: &, ne numero delinqueret, lapillum ad singulas orationes in sinum iactare. CLARAM quoque sanctissimam fœminam orationes Dominicas congerie lapillorum Domino annumerasse, res ab ea gestæ testantur. Breuiter, quàm vetus calculorum sit vsus, saxa sepulchrorum antiquissima loquuntur.

CALVINISTA.

Pag. 30. *PAulum antea Aegypto aduocasti, nunc ex Libya vocas, tandem etiam ex Orco reuocabis, vt tertiò testem adhibere possis. Deinde Paulus ille & Clara non Mariæ, sed Deo annumerârunt preces. Et Sozomenus habet,* ex sinu. *Nam antequàm oraret, in sinum numerabat.* De Clara testantur res ab ea gestæ, *hoc est, Legendæ quas ipse Lazius Papista mendacij arguit in præfatione ad Abdiam Babylonium. Ergò calculorum vsus in precibus Rosarij non est superstitiosus. Rursus est petitio principij. Nam vt de facto constet, de iure tamen quæritur. Ergò perge.* Calculorum vsus est vetus, vt saxa sepulchrorum antiquissima loquuntur. *Mendacij vsus longe est vetustior, vt monumenta Mosis antiquissima simul & veracissima testantur.* Perge.

CATHOLICVS.

PAulum eremitam antea ex Aegypto aduocaui, quia Palladius ibi à me citatus eum facit Aegyptium; nunc autem voco ex Libya, quia Sozomenus hîc à me citatus eum facit Libycum vel Africanum. In Libya fuerit secundum carnem natus, in Aegypto secundum Spiritum renatus. Nisi malis idē esse Aegyptū & Libyam. Aegyptios enim posse dici Libycos discere potes ex his Pompeiorum epitaphijs: Magne premis Libyam, fortes tua gignora nati Europam atque Asiam nomina quanta iacent? Item. Membra pater Libyco posuit malè tecta sepulchro Item. Diuersis iuuenes Asia atque Europa sepulchris, Distinet infida Magne iaces Libya. Constat autem Pompeium sepultum in Aegyptó. Vide Iosephum Scaligerum vestrum in Catalectis. Si tertiò eum in testem adhibere voluero, vocabo eum de cœlo, vbi ille

ille eſt, non de Orco, vbi tu es, ſi non de facto, ſaltem de iure, ſi non in præſenti, ſaltèm in futuro, ſubaudi, niſi præſentiam egeris, & Roſarium oraueris.

Paulus & S. Clara ètiamſi Deo, non Deiparæ annumerauerint preces, tamen in annumerandis precibus vſi ſunt calculis, de quo erat quæſtio. Nam quærebatur, num in vſu calculorum eſſet ſuperſtitio. Et probaui quod non, AB EXEMPLIS VETERVM, quia ſanctiſſimi quique calculis vſi fuerunt.

Ais Sozomenum ſcribere Paulum illum *de ſinu* non in ſinum iactaſſe lapillos: quod ego verum eſſe non puto. Nam exemplum Pauli ex Sozomeno, ni fallor, deſcripſi. Conſulam iterum Sozom. Ecce tibi verba eius. *Paulus de Libya in Scethi non pauciores quingentis monachos habens, orabat ſolummodo, & veluti quoddam tributum habens impoſitum trecentas orationes Deo vnoquoque die reddebat: & ne numero fortè delinqueret, trecentos lapides ponebat, & ſingulis orationibus lapidem mittebat in ſinum.* Trip. l. 8. c. 1.

Hanc verſionem ſi fortè ſecutus tu non es, condonemus vtrinque erratum, tu meum, ego tuum. Nam vel meus, vel tuus interpres errauit. Vtut ſit, mihi ſatis eſt, quòd in eijciendis vel inijciendis in ſinum 300. calculis non errauerit Paulus.

De D. CLARA teſtantur res ab ea geſtæ, quas Pontifex Maximus Alexander Quartus, vt fidem obtinerent apud poſteros, deſcribi curauit, vt habentur in probatis Sanctorum hiſtorijs à Laurentio Surio accuratè digeſtis. In 4. Tom.

Ad legendas, quòd attinet, non arguit eas mendacij LAZIVS, ſed tantùm dicit, cùm primæ probatæque Sanctorum hiſtoriæ perijſſent, multa ijs adiecta fuiſſe, quæ ſanctos ipſos apud MALOS & HAERETICOS in contemptum adduxerint; quod nos non diffitemur; ſed condonanda erat hæc noxa ſuperiorum ſæculorum ſimplicitati, ac curandum, vt vel legendæ à mendis caſtigarentur, ſicut caſtigatus eſt Cicero & alij profani ſcriptores; vel certè probatiores hiſtoriæ illis ſubſtituerentur, quod à noſtris abundè factum eſt.

Sed vobis neque legendæ caſtigatæ, neque probatæ hiſtoriæ ad legitimam dogmatis Chriſtiani probationem ſufficiunt. Nam

(vt loquar de quæstione præsenti) etsi de facto constet, hoc est, etsi probati historici, Palladius, Sozomenus, Cassiodorus, Nicephorus, & alij, scribant sanctissimos homines, qui etiam miraculis claruerunt, & publico Ecclesiæ iudicio in Diuos sunt relati, vsos fuisse calculis in precationibus; tamen vos primùm nunc proditis, & quæritis de iure, an licuerit vti calculis. Et postquàm probatum fuerit licuisse, iterum quæritis, an licuerit. Quid verò est petere principium, si hoc non est?

Niceph. l. 11. c. 36

Quòd verò garris, mendacij vsum longè esse vetustiorem nostris Rosarijs, mirum non est; quia mendacij auctor & parens est Diabolus, quo inter omnes creaturas nihil est vetustius. Et ideò pueruli nostri rogati, cùr dùm se consignant, tam magnam in aëre crucem describant, cùm Maiores nostri descripserint paruas, respondent Diabolum iam tanto senio confectum esse, vt paruas ampliùs videre non possit. Pergo.

THESIS XIIII.

NOn alio igitur fine primùm vsurpati videntur calculi illi, quàm ab oratoribus olim loci & imagines ad retinendam verborum rerumque memoriam; quàm à mercatoribus nummi ærei ad annumerandas ingentes pecuniarum summas: quàm ab Ecclesia Catholica cruces imaginesque Christi & Sanctorum ad conseruandam vitæ Christi, sanctorumque recordationem.

CALVINISTA.

Pag. 31.

P*Rosyllogysmus XIII. Calculi sunt inuenti, ne numeri precum obliuiscamur.* Ergò non sunt superstitiosi. *Ridetur chorda qui semper oberrat eâdem. Nihilne potes quàm principium petere? Nihil Ergò petas iterum.* Non sunt alio fine inuenti, quàm à mercatoribus nummi ærei, *vt videlicet Deo quoq; & Mariæ ingentes precum summæ annumerari possint. Denuò propter crassos Monachos, vt rectè percipiant hanc formam argumentandi.* Non alio fine vsurpati sunt, quàm cruces, imaginesque S. *nimirum vt eodem modo seruiant ad precum profusarum recordationem.* Ergò non sunt superstitiosi. *Sufficit Domine Magister. Nam si obesi ventres nondum vident, quid petitio principij sit, culpa non est tua, sat multis exemplis declarasti. Nunc aliud profer, si quid habes.*

CATHO-

CATHOLICVS.

ET obesi & macilenti ventres vident, te, cùm respondere non possis, conuersum esse ad vaniloquia; non vident autem quid petitio principij sit, si tu non tertiò hîc principium petas. Semper enim eâdem chorda aberras, & petis probari, quod iamdudum est probatum. Quoniam autem tàm imperitus es, vt non videaris intelligere, quid sit petere principium, aut tàm φιλάυτος, vt non videas manticæ quod in tergo est, non grauabor te, (sum enim Magister artium) ex institutionibus Dialecticis scholarũ nostrarum docere. *Petere*, inquiunt, *principium, est conclusionem probandam ad probationem sui accipere.* Verum ego conclusionem probandam ad probationem sui non accepi. Ergò non petiui principium. Probatur Minor. Nam conclusio probanda erat hæc. *Vsum calculorum Rosarij non esse superstitiosum.* Probaui autem non esse, quia primùm ad alium finem inuenti non sunt, quàm ad retinendum in memoria precationum numerum; At vti re aliqua ad retinendum numerum non est superstitiosum: Vsus igitur calculorum non est superstitiosus. Assumptionem huius ratiocinationis probaui tribus exemplis similibus; quia nec vsus locorum apud oratores ad retinendam verborum rerumq; memoriam, nec nummorum æreorum apud mercatores, nec vsus imaginum sacrarum vel profanarum ad retinendam memoriam rerum gestarum, est superstitiosus. Quæ verò in hac argumentatione est petitio principij? nonné quod à me ad probandam conclusionem assumitur, non modò non idem est, sed multò etiam notius conclusione? Profer ergò aliud, si quid habes, sed sine conuitio, ne plus dare videaris affectui, quàm veritati.

1. Elench. 4.

THESIS XV.

QVod autem postea in certum numerum sint redacti ad cõmonefaciendum: quod Pontificis summi benedictio cum amplissimis indulgentijs accesserit: quòd nummis crucibusúe argenteis, æreis, ligneis ornentur, ea non superstitionem, vt quidam calumniantur, auxerunt, sed religionem.

CALVINISTA.

Pag. 32. *VN de nobis ista? nam supra cùm de statu controuersiæ ageretur, & cùm tu quæstionem lacerares: quinque tantùm partes factæ sunt: hæ quatuor, quas nunc addis, nunquàm apparuerunt.*

CATHOLICVS.

SVpra cùm de statu controuersiæ ageretur, dixi, quinque *esse in Rosario,* non autem dixi quinque esse partes Rosarij. Illa quinque autem, quia erant quasi essentialia Rosario, in principio comparuerunt, hæc verò quatuor, quia erant accidentalia vel accessoria Rosario, apparent in fine. Accidentalia enim sunt posteriora essentialibus. Atque hinc est, quòd omnes qui vtuntur Rosario, semper illa quinque habeant, non autem semper habeant reliqua tria in hac thesi nominata; nec enim omnes aut nummos Rosarijs appendunt, aut Romam proficiscuntur, vt Pontificiam impetrent benedictionem. Dixi signanter TRIA, non quatuor, vt tu putas, quia primum punctum reuocari debet ad Numerum orationum Rosarij. Sed quia ipse agnoscis τελο; ομαχεῖν, Perge.

Sed lectori, inquis, parcamus, & de rebus ipsis, quàm fieri poterit, breuissimè differamus. Calculi, *inquis*, postea sunt in certum numerum redacti ad commonefaciendum de vita Christi & Sanctorum. *Nempe tres sunt vobis vsus Calculorum. Vnus in precibus numerandis: alter in Mericis Romanis à Catholicis Christianis discernendis: tertius in commonefaciendo de vita Christi & Sanctorum. Ad hunc postremũ vsum dicis calculos in certũ numerum esse redactos.*

Non Lectori, sed tibi tuæque famæ parcas, quia nihil præter nugas responsione indignas à te inposterum obtinebimus. De rebus ipsis promittis te breuissimè differturum; si addidisses (& ineptissimè) dixisses verissimè. Sit triplex apud nos Calculorum vsus, & si velis etiam quadruplex. Sed primus sit, vt Christiani Catholici, quos veteres à principe Ecclesiarum vocârunt Romanos, à μερικοῖς id est, particularibus Geneuensibus vel Vuitebergensibus discernantur. Verè enim καθόλικος est vsus calculorum, quippe qui toto orbe Christiano, vti & sodalitas Beatiss. Virg. Mariæ, in qua vsus ille maximè his annis proximis effloruit, est peruagatus.

Alter vsus est ad retinendum memoria orationum numerũ, cumque numerum, qui suam quoq; piam & mysticam habeat significatio-nem,

nem. Itaq; tertius adiungitur vſus ad commonefaciendum, non de vita Chriſti & Sanctorum, quanquàm eò quoq; pertinere poteſt, ſed de obſeruatione præceptorũ Diuinorũ, de recordatione quinq; Chriſti vulnerum, de remiſsione peccatorum, de myſterio S. Trinitatis. Nam Numeri calculorum Roſarij de his præcipuè, vti ſuperiùs dictum eſt, nos commonefaciunt.

Contrarium, obgannis, *dicit Sozomenus eo ipſo in loco, quem tu antè citaſti. Teſtatur enim antiquũ illum eremitam, Paulũ de Aegypto (nam his laruis tu ex vno Paulo duos feciſti, quo plures tuæ ſuperſtitionis teſtes haberes) non aliam ob cauſam lapillos ad certũ numerũ, nempe ad trecentos redegiſſe, quàm vt, omnibus ad ſingulas orationes ſigillatim è ſinu iactis, ſciret, ſe debitum integrum Deo ſoluiſſe.* Pag. 33.

Si Lectori volebas parcere, & de rebus ipſis breuiſsimè diſſerere, cùr hic rurſum odioſè de duplici cognomine Pauli litigas? Et ſi hac theſi ſcripſi calculos *poſteà*, hoc eſt, poſt antiquiſsimorum illorum D. Antonij diſcipulorum tempora *in certum numerum*, quem iam habent Roſaria, *redactos ad commonefaciendum* quomodo contrarium eius dicit Sozomenus, qui non eſt locutus niſi de antiquiſsimis eremitis? Videris opus habere bone vir, vt dicam breuiſsimè helleboro, vel certè calculis noſtris, vt memoria retineas, quæ hac theſi & præcedentibus à me ſcripta ſunt. Clarè enim dixi *primùm ab eremitis inuentos calculos ad numerum orationum retinendum.* Pergis deinceps.

Dominicanus etiam, qui primus Roſarium excogitauit circà annum Chriſti 1200. non ad commonefaciendum, ſed ad preces numerandas quinquaginta quinq; lapillos fabricauit, & in modum ſerti iunxit: ſic vt denis minoribus, quinq; grandiores interponerentur, vt eſt in ſpeculo Roſariorum. Non ergò propter myſticas ſignificationes, ſed ad rationes precum conficiendas calculi primùm ad certum numerum ſunt redacti. Significationes illæ poſtmodum, acceſſerunt: & ſic aucta fuit ſuperſtitio. Nam malum malo iunctum, maius malum facit. Pag. ead.

Quiſquis ille fuit Roſariorum auctor ſub annum Domini 1200. ſiue S. Dominicus, ſiue alius quiſpiam, certũ eſt non ad preces tantùm numerandas, ſed etiam ad commonefaciendũ de aliquo myſterio Roſario quinquaginta minores calculos, & quinq; maiores ab eo inſertos eſſe, quod confiderem me probaturum etiam ex tuo ſpeculo, ſi eius mihi inſpiciendi poteſtas eſſet. Non ergò aucta fuit ſuperſtitio acceſſione myſticarum ſignificationnm. Nam bonum bono iunctum, maius bonum facit. Quod ſequenti quoq; exemplo declaramus.

THESIS XVI.

NAm ſicut Ioſue ſacri dux exercitus filijs Iſrael Iordanem ſicco veſtigio tranſeuntibus, 12. lapides grandes ex alueo in caſtra piè & religiosè deferri mandauit, vt nempe apud poſteros percontantes, *Quid tibi velint lapides iſti?* perpetua miraculoſi tranſitus exſtaret memoria: ſic Maiores noſtri piè & religiosè quinque grandiores calculos, Roſarijs inſeruerunt, vt hæreticis ea ridentibus, percontantibuſque, *Quid ſibi velint quinq; calculi iſti?* quid *Roſarium totum?* reſpondeatur eſſe, Symbola quinque vulnerum, quæ Chriſto pro noſtra ipſorumque ſalute ſunt inflicta. Roſarium verò eſſe compendium quoddam noui teſtamenti, doctrinæque Chriſtianæ.

CALVINISTA.

Pag. 34. 35. *GRatia ſit tibi, quod nobis Hæreticis etiam relinquis aliquid de fructu vulnerum* (quæ Chriſto, *inquis*, pro noſtra ipſorumque ſalute ſunt inflicta) *Breuiter. Ioſua piè fecit, quod 12. lapides ex medio Iordanis exſiccati ſecum in caſtra tulit, ad perpetuam miraculi memoriam. Ergò & Maiores noſtri piè fecerunt, cùm quinq; calculos Roſarij grandiores deſtinârunt ſignificandis quinq; vulneribus Chriſti. Ecqua verò ſimilitudo eſt in his exemplis? Ioſua expreſſum mandatum Dei habuit. Maiores veſtri quodnam habuerunt? Ioſua ſuos lapides ex ipſa miraculi materia ſumpſit. Maiores veſtri vnde ſuos acceperunt? ex ſylua opinor, ex latomia, ex argenti fodina. Nam neq; ipſi vixerunt, cùm Chriſtus crucifigeretur: neq; ſi vixiſſent, perinde calculos ex vulneribus Chriſti legere potuiſſent, atq; Nicodemus ſanguinem chirotecis ſuis excepit, qui Rupellæ adhuc noſtra memoria viſus & adoratus fuit. Deniq; Ioſua 12. tantùm lapides vno caſtrorum loco collocauit. Maiores veſtri quinquagenos quinos in infinitum repetitos per totum orbem à ſuis baiulis circumgeſtari voluerunt: di-*
Deu. 12. *gni profectò, qui grandes illos lapides, de quibus noſter* IEHOSCHVA *in Mat-*
Matth. 15. *thæo loquitur, geſtaſſent: Et quod caput eſt: non ad nudam recordationem, ſed ad religioſam venerationem, & ad cultum Dei, conſecrârunt, cùm penes ſolum Deum ſit, quo modo coli velit.*

CATHOLICVS.

NOn immeritò mihi gratias agis, quod *vobis hæreticis etiam reliquerim aliquid de fructu vulnerum Chriſti*, quia valdè eo indigetis,

tis, vt ne hæretici ſitis: nec deſpero te aliquando hæreſi renunciaturum, quia hæreticum te eſſe agnoſcis. *Agnitio morbi, eſt dimidiata ſalus.*

Quæris ecquæ ſimilitudo ſit in exemplo Ioſue. Breuiter reſpondeo, me in theſi ſimilitudinem planiſsimè indicaſſe, quam ſi tu non percepiſti, præter intellectum & memoriam, etiam viſum profectò amiſiſti. Similitudo eſt hæc. Sicut Ioſue piè & religioſè 12. grandiores lapides in caſtra deferri iuſsit, ad ſignificandum tranſitum per Iordanem 12. tribuum Iſrael: ſic maiores noſtri quinque grandiores calculos Roſarijs inſeruerunt ad ſignificandum quinque Chriſti vulnera. In quo exemplo quatuor ſunt ſimilia cum Roſarij calculis. 1. lapides. 2. lapides grandiores. 3. certus numerus lapidum. 4. certus numerus ad commonefaciendum de aliquo myſterio. Addam & quintum ac illud quidem in quo tu ponis caput myſterij, 12. lapidum Ioſue: nempe, numerum non ad nudam commonefactionem, ſed ad religioſam venerationem, & ad cultum Dei atque B. Virginis conſecratum. Orationes enim, quæ eſſentiales ſunt in Roſario, maximè ad Dei ſanctorumque cultum pertinent, cùm penes ſolum Deum non ſit, inſtituere ritus & ceremonias, quibus coli velit, ſed etiam penes Eccleſiam Dei. *Qui Eccleſiam non audit, ſit tibi* &c. *Qui vos audit, me audit. Quæcunque dixerint facite. Obedite præpoſitis veſtris.* Matth. 18. 25. Luc. 10. Hebr. 13.

Ecce habes quinque ſimilia in tam breui exemplo, & vt quinque non eſſent, tamen ſufficeret vnum alterumuè. Nec enim omnis ſimilitudo, vt vulgo dicitur, currit quatuor pedibus. Vnde B. Damaſcenus. *Non neceſſe* eſt inquit, *exempla prorſus inter ſe ſimilia eſſe, atque eiuſmodi, vt nihil omninò deſideretur: quandoquidem in exemplis tùm ſimilitudinem, tùm diſsimilitudinem perſpicere opus eſt, ſiquidem exempla ſunt. Nam quod ex omni parte ſimile eſt,* IDEM *eſt, non exemplum.* Lib. 3. orthod. fid. cap. 26.

Quod igitur tu nobis tria vel quatuor ſuggeras diſsimilia, gratias habemus, quia ſic confirmas me verum & germanum produxiſſe exemplum. Ego verò non dedignabor, quandoquidem faciunt pro nobis, illa tua diſsimilia magis illuſtrare, vt rationes diſsimilitudinis Lectori magis conſtent.

Primùm ergò Ioſue *expreſſum Dei mandatum habuit de* 12. *lapidibus*, fateor, ſed ideò non potuit plures vel pauciores quam 12. in alueo Iordanis vel caſtris Iſraeliticis collocare. Maiores verò noſtri, quia

expressum mandatum nec Dei, nec Ecclesiæ habueurnt de quinque calculis, pauciores vel plures in Rosario collocare possunt.

Deinde Iosue *suos lapides ex ipsa miraculi materia sumpsit.* Ita est. Maiores verò nostri, quoniam necesse non habuerunt ex materia miraculi calculos precarios sumere, ideò ex omni genere materiæ, quæ tornari potest in globulum, & perfossa inseri in Rosarium, calculos conficiunt. Quare nec opus habuerunt, vt viuerent, cùm Christus crucifigeretur; aut, si vixissent, vt calculos ex vulneribus Christi, vt sanguinem Nicodemus chirothecis, exciperent, sicut tu de rebus sanctissimis nugaris.

Satis est, vt quinarius numerus calculorum officio suo fungatur in significandis quinque vulneribus, quos Christus post resurrectionem incredulis ostendit, & rursùm ostendet in illa die, cùm videbunt Iudæi eum, quem confixerunt. Sicut satis est ad exempli veritatem, vt serpens, quem Moses exaltauit in deserto, significauerit Christum crucifigendum Et vt petra, quam Moses percussit, significauerit latus, manus & pedes Christi, ex quibus sanguis Christi effluxit, licet Christus tùm non vixerit, cùm serpens exaltaretur, aut petra percuteretur.

Veniamus ad tertium tuum dissimile. *Iosue*, inquis, *duodecim tantùm lapides vno castrorum loco collocauit,* Verum est, sed in lege veteri. At maiores nostri in lege noua veri Iosue plures lapides toto orbe gestare & collocare potuerunt, quia verus Iosua non habuit tantùm duodecim Apostolos, significatos per duodecim tribus Israël, verum etiam septuaginta discipulos, in totum orbem Euangelij prædicandi gratia amandatos. Itaque quòd maiores nostri vsum Rosariorum toti orbi communem fecerunt, hoc ipso demonstrârunt illú esse vsum Christianum Catholicum, & Apostolicum; vos verò, quia vestram sectam communem toti orbi facere non potestis, hoc ipso luce meridiana clarius ostenditis doctrinam vestram non esse Catholicam & Apostolicam, sed Mtricam & hæreticam.

Cum qua doctrina consentit illud, quod hic de Maioribus tuis addis, dignos eos esse, qui mola asinaria in collum eorum iniecta submergantur in profundo maris, vt est Matth. 18. Sed tu profectò dignus es, qui à tuo IEHOSCHVA audias. *Nescitis cuius spiritus sitis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.* Verum nondum quiescis.
Luc. 9.

Quanquàm

Quanquàm, inquis, *de nuda etiam recordatione meminisse debebant id, quod Christus ad Iudaeos dixit; Scrutamini scripturas, illae sunt, quae de me testantur. Et quod Paulus ad Galatas scripsit Christum praedicatione Euangelij hominibus ob oculos depingi, & velut inter ipsos crucifigi, vt eius vulnera intueri possint, quoties lubet, & alijs praesertim tam ineptis adminiculis memoria non habeant opus.* Pag. 35.

Iam produximus exemplum ex scripturis de duodecim lapidibus Iosue. quid ergò vrges, vt meminerimus quid Christus dixerit de scrutandis scripturis? Testimonio Pauli causam tuam magis strangulas, quàm iuuas. Verba eius sunt. *O insensati Galatae, quis vos fascinauit* Cap. 3. *non obedire veritati, ante quorum oculos* IESVS CHRISTVS *depictus est* (Graeca enim vox προεγράφη propriè id significat) *in vobis crucifixus?* Quem locum nostri pro imaginibus Christi crucifixi vestris opponere solent. Ita enim eum exposuit B. Athanasius in serm. de sanctis Patriarchis & Prophetis, teste Francisco Turriano in lib. 4. de dogm. Charact.

Non negamus legendas & scrutandas esse scripturas, sed ab eruditis, qui legere, intelligere, & scrutari possint; ab ijs, qui scripturas habent; ab ijs, quibus per otia & negotia vacat. Cùm verò infinitus sit numerus hominum, qui his praesidijs careant, num permittere debemus ex hominum mentibus deleri memoriam Dominicae passionis?

Ergò vos, inquis, *eò crebriùs scripturas populo praelegatis, & qui ipsi legere* Pag. 36. *non possunt, eò frequentiùs ac diligentius auscultent praelectiones vestras. Quanquàm multi legere possunt, quibus per vos non licet.*

Praelegamus populo crebriùs scripturas, & quidem quotidie, vt vos alicubi facitis, quot habebimus auditores? Tot, quot vos. Vnam & dimidiatam vetulam, & tertium seniculum decrepitum post ianuam templi oscitantem, vti ipse obseruaui in quodam oppido vestro. Verùm laus Deo hoc praesidio, cuius frequentatio nimia facilè nauseam parit, nos non indigemus. Tot enim apud nos sunt imagines, rosaria, aliaque monumenta pietatis, vt crebra illa & continenti praedicatione Verbi DEI ad conseruandam passionis Domini recordationem non magnoperè opus habeamus. Omnibus fidelibus in Catholica Ecclesia, etiam plebeis & idiotis potestas legendi & intelligendi mysteria passionis concessa est in picturis &

Lib. 9. epist. sculpturis, quod per vos non licet. Vnde B. Greg. epist. 9. ad Serenum Masil. Episc. qui imagines Sanctorum, ne adorarentur, vt nunc quoque vos facitis, confregerat; *Dic frater*, inquit, *à quo factum esse sacerdote aliquando auditum est, quod tu fecisti; aliud enim est picturam adorare, aliud per picturæ historiam, quid adorandum sit discere. Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa ignorantes vident, quid sequi debeant, in ipsa legunt, qui literas nesciunt.*

Idiotis igitur saltem concede Rosarium, vt in illo, cùm absunt imagines viuæ, aspectu tactuque calculorum certo ordine & numero ad significandum digestorum renouent qualemcunque memoriam doctrinæ Christianæ; cùm eius mysteria posint esse loco cuiusdam compendij noui testamenti, vt dixi.

THESIS XVII.

Nam qui multiplicem Rosarij vsum nôrunt, sciunt eundem calculorum numerum seruire ad renouandam memoriam omnium mysteriorum vitæ Christi, & B. Virginis, capitumque præcipuorum fidei Catholicæ, vt SS. Trinitatis, Incarnationis, Pasionisque Christi, cultus Dei & Sanctorum, præceptorum Decalogi, iustificationis & vitæ æternæ. Quod sanè compendium hoc vtilius est in vulgus, quò latiùs eius vsus patet, quàm librorum. Legi enim potest ab literarũ imperitis, à cæcis, in equis & curribus, in tenebris densißimis.

CALVINISTA.

Pag. 36. *Vobis Doctoribus est compendium, vt numere docendi lapidibus commisso, reuerendæ vestræ dignitates in pace requiescant. Plebi verò non est compendium doctrinæ, sed dispendium salutis. Nam quid quæso discunt inde?* Capita, inquis, fidei Catholicæ. *Veteres ex pede anserino Satanam agnoscebant, si quando se in Monachum transformasset. Tu pedes humanos habes, & caput humanum, pectus verò qualenam occultas.*

Falleris. Nam Doctoribus Compendium est summa Theologica D. THOMAE Aquinatis. Magistris & Baccalaureis compendium est Canisij Catechismus maior. Cæteris indoctioribus compendium est vel Paruus Catechismus, vel Rosarium. Itaq; licet lapides Rosarij munere suo docendi idiotas semper fungantur, sicut lapides duodecim in alueo Iordanis, & picturæ in templis, non tamen ideò aut idiotæ aut

tæ,aut reuerendæ noſtræ dignitates à docendi audiendiue munere feriantur. Si autem lapides ſuo docendi munere, pro talento eis credito, funguntur, certè Roſarium vt doctrinæ, ita quoque ſalutis rectè compendium dicitur.

In quo compendio cùm nihil inuenires, quòd iure reprehendere poſſes, redis ad Petram ſcandali tui Phariſaici, ad miſerum perfugium tuum de veneratione Sanctorum. Quid enim primò, quid vltimò obijcitis aliud Papiſtis, quàm fœdam in cultu Sanctorum idolomaniam? Ex hoc argumento, vti veteres ex pede anſerino Satanam, ita agnoſcimus imperitum Caluiniſtam. Sed deducas paululum cappam monachi tui: (transformaſti enim theſin meam in monachum)

Doctrina, inquis, *de cultu Sanctorum eſt etiam caput fidei Catholicæ, & pars compendij noui teſtamenti. En pectus diabolicum. Quid eſt in nouo teſtamento de cultu Sanctorum, imò quid in tota ſcriptura Canonica? Mandatum nullum, exemplum nullum, prohibitiones ſexcenta, comminationes infinita. Sed cappa rurſus coeat, & Monachus non appareat monſtroſus.* Pag. 37.

Quoniam in theſi mea nulla apparet ſimilitudo monachi cappati, & omnia clarè in ea deſcripta ſunt, vt diductione cappæ opus non ſit, ad introſpiciendum; planè exiſtimo te eſſe monachum illum, in quem Sathan ſe transformauerit, quique non ex pede anſerino, ſed ex pectore vel corde diabolico agnoſci debeas. *De corde enim*, inquit Matth. 15. Chriſtus, *exeunt cogitationes malæ, homicidia, falſa teſtimonia*, BLASPHEMIAE, in Deum & Sanctos, qualem tu hîc valdè luculentam euomuiſti. Sed, *nihil eſt in tota Scriptura Canonica de cultu Sanctorum, nullum mandatum*? Ideóne venerationem beatiſſimorum angelorum, aliorumq; ſanctorum cum Chriſto regnantium tu comparare debuiſti pectori diabolico? Quo loco apud te eſt Eccleſia *columna & firmamentum veritatis?* quo loco Traditiones Apoſtolicæ non ſcriptæ, quas ſcripturarum commendat autoritas? 1. Tim 3. 2. Theſſ. 2. Si aliquo; certè dicere non potes nihil prorſus, ne quidem generatim & tacitè de cultu ſanctorum eſſe in ſcripturis. *Scripturarum enim*, inquit B. Auguſtinus, *à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus, quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum ſcripturarum commendat autoritas; vt quoniam ſcriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſancta ſcriptura demonſtrat.* Iam Lib. 1. con. Creſcon. Gram. c. 33.

subsume Domine Logice. At *vniuersa*, ante ortum Lutherum & Zuinglium, *Ecclesiæ placuit* doctrina de cultu Sanctorum, Ergò.

Genes. 18. 19. Exód. 3. Iosue. 5. 3. Reg. 18. 4. Reg. 2. Dan. 2. 1. Reg. 28. Si autem ostendero quædam expressè esse in scripturis de veneratione Sanctorum, quomodo tuebere tuum pectus diabolicum. Primò enim scriptura docet angelos adoratos ab hominibus, vt ab Abraham, Mose, Iosue. Deinde docet & homines adoratos propter Deum non ciuili, sed religioso cultu. Nam Abdias Heliam, filij Prophetarum Helizæum, Nabuchodonozor Danielē adorauit. Saul quoque animam Samuelis iam mortui adorauit, quem nec Samuel nec

Roman. 2. scriptura reprehendit. Et generalis sententia est Apostoli. *Gloria & honor omni operanti bonum* At sancti omnes operati sunt bonum, Heb. 11. ergò gloria & honore digni sunt.

Quod mandatum non exstet de Colendis sanctis in scripturis, nihil moramur: nam cultus spontaneus & voluntarius quoque Deo & sanctis, teste scriptura, est gratissimus. Seruile nimis est ingenium vestrum, qui non priùs aliquid boni vultis facere, quàm vobis à Deo ipso mandetur, vt possitis dicere cùm Apostolo. *Væ mihi si non Euange-*

1. Cor. 9. *lizauero; necessitas enim mihi incumbit.* Libertas Euangelica, quam profitemini longè aliud postulat, scilicet, vt liberi sitis ab omnibus mandatis, quæ nec Patres vestri, nec vos portare potuistis: Liberè ergò & voluntariè cum regio Propheta sacrificate Deo vestro, sanctis quoq; suum honorem non detrahite. Habetis enim exempla scripturarum, & totius antiquititatis, prohibitiones & comminationes nullas. Cappa ergò tua rursus coëat, ne monstrositas tua appareat. Ais deinde.

Pag. 37. 38. *Quid illa veræ pietatis capita, de SS. Trinitate, de incarnatione & passione Christi, de cultu Dei, de iustificatione & vita æterna, quomodo ex lapillis intelligentur? Declaratione scilicet erit opus. Atque declaratio necessariò longior erit, quàm septem Symbola Apostolica, & septies septem Decalogi. Cur ergò hæc compendia à Spiritu sancto facta non retinetis?* Quia videlicet ea non à quouis legi possunt: hoc verò nostrum etiam à literarum imperitis, à cæcis, in equis & curribus, in tenebris densissimis legi potest. *Etiámne à martyribus, qui manus habent post terga reuinctas? O insanos lapillilectores.*

Act. 8. Cùm Philippus Apostolus, vt est in Actis Apost. ab Eunucho Reginæ Aethiopum Isaiam Prophetam legente quæreret, *Putasne intelligis quæ legis?* Respondit. *Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi.* Sic meritò à te possum hic quærere. Putasné intelligis, quæ in Rosa-

rij mysterijs reprehendis? Tu enim respondes. Quomodo possum, si non aliquis declarauerit mihi? Si verò non intelligis, cùr tam mordaciter ea reprehendis? cùr non humiliter petis tibi ea declarari? cùr non expectas patienter declarationem. sed statim nescio quid murmuras de septem Symbolis & septies septem Decalogis. scilicet odoratus es, me margaritas non sparsurum ante porcos.

Duo illa compendia tua, Symboli videlicet & Decalogi, non abiecimus, etiamsi Rosarium amplectamur. Hæc enim oportet facere, & illa non omittere. Orationes Rosarij sæpiùs iteramus, vt, quod monuit & consuluit Christus, quadantenus in oratione perseueremus, & sine intermisione precemur. Cum ergò Symbolum sit protestatio fidei, Decalogus verò mandatum Dei, neutrum verò propriè oratio, mirum non est, quòd non septies vel septuagies septies à nobis repetantur.

Interim Rosarium hoc manet vtilius, vt dixi in thesi, in vulgus, quò latius eius vsus patet, quàm librorum. Legi enim potest, adde tu à Martyribus, qui habent manus post terga reuinctas. O sanos Rosarium oratores. O insanos Rosariorum calumniatores. Etiamsi enim Symbolum Apostolicum, quod continet summam doctrinæ fidei, & Decalogum, qui continet summam doctrinæ Charitatis, posimus quouis tempore & loco, sine oculis, sine manibus, sola mente legere atque relegere, vt tu hîc ratiocinaris, non tamen inde sequitur abijciendum esse vsum Rosarij; hoc enim non tam inuentum est ad renouandam Decalogi & Symboli Apostolici, aliorumque capitum doctrinæ Christianæ memoriam, quàm ad Deum Deiparamque crebris ardentibusque orationibus nobis concilliandam. Quæ orationes hoc Deo Deiparæque gratiores sunt, quò maiore studio interno & externo, mente & corpore, manibus & pedibus, digitis & calculis ad protestandam fidem Catholicam Romanam, declarandumque amorem in Deum Deique matrem peraguntur.

Non est igitur, vt tuis te verbis reuerberem, quòd Compendia tua nostro Compendio opponas; non est quod de commoditate eius dicas, agnosce ignorantiam tuam, iniuriam Spiritui sancto & Ecclesiæ factam deprecare, blasphemiam intermitte, & tandem sputare cessa. Nos verò non veremur defendere quod semel diximus.

THESIS XVIII.

BEnedictio verò Pontificis calculos alioquin profanos solemnibus precationis verbis in pium & salutarem vsum fidelium destinat: sicut ritu Ecclesiæ peruetusto, aqua, sal, calices, cerei, herbæ, templa ipsa benedictione sacerdotis ad sacrum vsum destinantur. *Sanctificatur enim*, inquit Apostolus, *omnis*
1. Tim. 4. *creatura per Verbum Dei & orationem.*

CALVINISTA.

SVmmi Pontificis benedictionem dicis non auxisse superstitionem. Defende tu prius, quod I P S A *non sit superstitiosa. Quid effecerit, posteà per*
Pag. 38. 39. *se patebit. Non est, inquis, quia calculos in pium vsum fidelium destinat. Quomodo pius vsus esse potest is, qui pugnat cum Verbo Dei, & in contumeliam Christi ac Spiritus Sancti vergit? Aut efficietne Pontifex suis precibus, vt Deus sibi ipsi contradicat, vt hodie sacrum censeat, quod olim detestabatur?*

CATHOLICVS.

QVid est sine fine nugari, si hoc non est? Miror typographum inuentum, qui has nugas ausus fuerit in lucem proferre. Pænitet me hactenus respondisse, pudet & piget deinceps respondere ijs, quos puduit nomen suum scribendo vel imprimendo prodere. Sed tamen quia debitores facti sumus non modo sapientibus, qui has nugas contemnunt, verùm etiam insipientibus, qui adorant & exosculantur, (vt habeant quod suauiter narrent in circulis & compitis, in nauibus & curribus) non dedignabor porrò ad cætera respondere.

Clamas pium vsum, ad quem Rosaria benedictionis Pontificiæ beneficio destinantur pugnare cùm Verbo Dei. Dicis tantùm & non probas: ego verò probaui consentire cùm Verbo Dei ex Apostoli testimonio. Clamas Pontificem efficere, vt Deus probet, quod olim sit detestatus & sibi contradicat: sed non probas. An putas te esse Pytagoram, cui nos Magistri artium dicamus, αὐτὸς ἔφα. Perge ergò.

N.C. 1470. Bapt. Mant. Platina. Bapt. Fulgo. VVesselus Gron. & alij.

Et quis, rogas, fuit iste Pontifex, qui à Deo petijt vt superstitio fieret pietas? S I X T V S IIII. *scortator, cynædus, luxuriosus, fur, iniustus, auarus, tyrannus, leno, lupanarium extructor, meretricij quæstus autor.*

Brevis-

Breuiter respondeo, mentiris. Absit vt talis aliquis Pontifex fuerit, qui à Deo petierit, vt superstitio fieret pietas. Absit, vt doctissimum, celebratissimumque Christi Vicarium credamus talem fuisse, qualem tu hîc nobis turpissimè describis. Cùr locum Mantuani vel Fulgosi, non adscripsisti, si volebas fidem tuæ historiæ haberi? De Wessello Gronino Caluinista vel Luthérano alijsque similibus (qui instar Scarabeorum nulla re magis, quàm Pontificum Romanorum stercoribus delectantur) nihil moramur. Platinam nihil potuisse scribere de Xisto, manifestum est, quia in Paulo II. Xisti antecessore historiam Pontificum terminauit, eamque Xisto IIII. dedicauit.

Baptista Fulgosus in libro tertio Dictorum factorumque memorabilium cap. 4. & lib. 8. cap. 13. scribit hunc Sixtum propter ingentem virtutis doctrinæque opinionem ad Apostolatus apicem per temporis interualla ascendisse, MAGNAQVE laude ac fama claues tenuisse. Eandemque doctrinæ & virtutis commendationem habet apud omnes probatos eius seculi scriptores, vt apud Raphaelem Volaterranum libro 22. Vrbanor. commentat. Albertum Krantzium 12. libro Metropolis. M. Anton. Sabel. Ennead 10. l. 8. Iacobū Philippū Bergomatem in Chronologia. Ioan. Trithem. in libr. de viris illustribus. Nauclerum libro 3. Chronol. Generat. 50. Append. Platinæ.

Tu facis Xistum *Scortatorē, Cynædum, Luxuriosum, Lenonem*: illi faciunt integrum vitæ, continentem, virum optimum, ad vitia testudineum, ad virtutes complectendas equis celeriorem. Tu facis eum *furem, auarum, meretricij quæstus auctorem*: illi faciunt omnium liberalissimum: nihil cuiquam negantem, in pauperes & religiosos munificentissimum, qui Principes viros nobilesque patria extorres incredibili pietate, magnis sumptibus, iuuerit. Tu eum appellas *iniustum & tyrannum*, illi ad ius cuique reddendum vigilantissimum, in delinquentes clementem; in omnes mansuetum, qui omnes Principes Christianos toto Pontificatus tempore obsequentissimos habuerit. Tu denique eum facis *lupanarium extructorem*: illi templorum, Xenodochiorumque aliorumque operum publicorum restitutorem, conditorem vrbis nouæ, alterum Romulum, quod Romam ex lutea lateritiam, sicut olim Augustus ex lateritia marmoream, effecerit.

Fabulosa ergò, falsa, ementita, & à Patre mendacii potiùs, quàm

multo minus quæ de Alano viro religiosissimo castissimoque hîc subiungis.

Pag. 39. *Cuius instinctu*, inquis, *petijt Sixtus à Deo, vt superstitio fieret pietas? instinctu Alani Monachi Dominicani, hominis impuri: qui B. Virginem Mariam in sua cellula sponsæ loco habuit, eiusq; papillas non minùs, quàm Christus infans suxit atque contrectauit: vt in principio libri, qui super hoc negotio tunc est editus, narratur. Scilicet, hi tantam rem à Deo, & tam magnam impetrarent.*

Garris, nugaris, somnia tua narras. Nam Ioannes Trithemius in libro de Illustribus in Ecclesia viris, hoc habet de ALANO Elogium. Alanus de Rupe, natione Teutonicus ordinis Prædicatorum, vir in diuinis scripturis eruditus, in declamandis ad populum sermonibus excellentissimæ opinionis, vita & conuersatione Deo deuotus, B. Mariæ semper Virginis amator præcipuus, eiusque Rosarij & famulatus promotor venerandus, à qua etiam singulari dono supernæ consolationis aliquoties meruit recreari, & iam in æterna fælicitate resoueri. Moritur anno Domini. 1474.

Non aliter, *inquis*, calculos consecrari à Pontifice, quàm salem, aquam, &c. *Credo, sed quis iussit Papam sal, aquam, herbas ad sacros vsus, hoc est, vt nos interpretamur*, ad sanandas animas, & corpora fidelium, ad delendum delicta, ad fugandos dæmones, *destinare? Aut potuitné Papa*

1. Tim. 4. *vim illam rebus illis instillare? Ita, inquis, Dicit enim Paulus*, omnis creatura sanctificatur per verbum Dei & preces. *Per verbum Dei dicit Paulus, non per verbum Papæ, & per preces fidelium non idololatrarum, ad vsum deniq; diuinitùs ordinatum, non ad eum, qui diuino ordini repugnat. Roga Deum centies millies, recitato prius Euangelio Ioannis, vt togæ tuæ vim auertendi globos tormentorum indat, posteà libris domi relictis abi militatum, & experieris quantum profeceris rogando: experieris inquam, quòd Deus non insontem habeat eum, qui nomen ipsius temerè vsurpârit. Quemadmodum non Sixtum quartum habuit insontem. Nam et Romæ in tumultu quodam crebris lapidibus ad necem ferè petitus est hic lapillorum consecrator, & in inferno diuinarum vltionum grandine perpetuo petetur.*

Is iussit Papæ benedicere, salem, aquam, cereos: qui Papam fecit Papam. Papæ enim, omniumque Pontificum & Sacerdotum munus est benedicere. Vnde Melchisedech benedixit Patriarchæ Abra-

Hebr. 7. ham, quia erat Sacerdos Dei summi. Quod autem salem, aquam, aliasque creaturas benedicere possit, didicimus ex allata Apostoli sententia *Omnis creatura* &c. Benedicit autem creaturas omnes non per

verbum

verbum suum, vt tu calumniaris, sed per verbum Dei, & orationem suam, idque ad vsum diuinitùs ordinatum, non ad eum, qui diuino ordini repugnat: Nam sicut benedicit per verbum Dei, elementa sacramentorum, aquam, panem, vinũ, ad remissionem peccatorum, gratiam & iustitiam à Deo obtinendam, sic per orationes Ecclesiæ benedicit alias creaturas ad pellendos dæmones, ad sanandos morbos corporis, ad expianda peccata venialia. Inter vtrumque autem genus benedictionis hoc interest quòd illud Prius pertinens ad Sacramenta, infallibilem habeat effectum. Nam sacramenta vim suam habent ex promissione diuina, quæ fallere non potest. Posterius verò pertinens ad Ceremonias, non habeat infallibilem semper effectum, tùm quia nititur tantùm operi, vt schola loquitur, operantis, vel deuotioni benedicentis: tùm quia non expedit semper, vt vel à morbis corporalibus, vel à dæmonum vexatione liberemur. Hac doctrina instructi, non sola benedictione freti, militatum abimus, sed armis quoque corporalibus, gladijs, hastis, bombardis rem agimus, ne Zuinglij Patriarchæ vestri temeritatem imitari videamur, qui suis Tigurinis quidem persuaserat, vt vulgo fertur, se Verbo Dei fretum manica omnes Anno 1531. globos Quinquepagicorum excepturum; sed ipse nihil proficiens primus inter suos occubuit. Certè si hactenus non solis armis, equis, numero militum, sed benedictione quoque sacerdotum, orationibusq; Ecclesiæ freti ad gerendum pro Euangelio bellum in exteras regiones profecti essetis, longè fælicius pugnauissetis.

Quod Xistus IIII. vt habet Volaterranus, orto tumultu in maximo populi concursu saxis, dùm à Lecticarijs ad ædem Lateranensem deferretur, à maleuolis quibusdam appetitus fuerit, non probat eum Malum fuisse Pontificem, sed non omnibus gratum. Alioquin pessimus fuisset B. Stephanus protomartyr, qui saxis non modò appetitus, verumetiam enectus fuit. Addis deinde.

Ac profectò miror, quòd non pudeat vos locum illum Pauli huc citare, qui.

& ijs,qui cognouerunt veritatem. Nam quicquid creauit Deus bonum est: nec quicquam reijciendum est, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per Verbum Dei & preces,*hoc est,sanctè vsurpatur, nec quenquam polluit,si iuxta verbum Dei,in agnitione & celebratione eius, qui dedit,sumatur. En speculum sanctitatis vestræ.*

Qui prohibet coniugium & cibos homini à Deo datos, est Spiritus deceptor, est Dæmonium, est hypocrita falsiloquus,& conscientiam habet cauteriatam.

Papa hoc facit. Ergò. cætera nosti.

Et nos à Dæmonio disceremus,quomodo Deus sit colendus,quibus & quot precibus sit inuocandus: absit vt hoc vnquàm faciamus.

Ego verò oppidò miror, quòd non pudeat te hunc locum Pauli nobis obiectare. Cùm enim olim Iouinianus Hieronymo, Faustus Manichæus Augustino eundem obiecerit, prorsus declaras te hæreticorum esse sectatorem, non autem Catholicorum; Qui huic calumniæ respondent, orationem Apostoli ferri tantùm in eos,qui vetituri erant nuptias, & quosdam cibos tanquàm malos & immundos, vti fuerunt Tatiani,Encratitæ,Marcionitæ,Manichæi. Sic enim hunc locum exposuerunt omnes Græci atque Latini, conuenienter sanè verbis Apostoli & manifestæ rationi. Verbis quidem Apostoli, quia ad redarguendum hunc errorem ait, *omnem creaturam Dei esse bonam,nec quidquam reijciendum esse, quod cum gratiarum actione sumatur*. Docturi ergò erant hæretici illi nuptias & cibos quosdam naturà esse malos, & propter immunditiam reijciendos. Rationi verò. Nam si ideò Catholici rectè dicerentur prohibere nuptias, quia monachis virginibusque Deo sacris aditum negant ad illas, necesse esset dicere & Zuinglianos prohibere nuptias, quia vtique prohibent pueris, prohibent amentibus, prohibent in certis consanguinitatis gradibus, prohibent omnibus,ijs qui consensum parentum non obtinuerunt.

Hieron. l. 2. in Iouin. Aug. l.30 con. Faust, cap. 5. 6.

THESIS XIX.

Indulgentias benedictioni coniūctas fructum afferre maximum certum est: his enim allecta plebs fidelis, numero maiore, studio ardentiore, ad orandum Deum concurrit, pro rebus maximis, pro Ecclesiæ Catholicæ incremento, pro concordia Christianorum Principum, pro exstirpatione hæresum. Horum enim capitum ferè indulgentiarum formulæ meminerunt.

CAL-

CALVINISTA

Nos verò nil curamus indulgentias istas, hoc est, aurum ex fimo coctum. Et scimus alienum esse à Vicario Christi impœnitentibus peccata remittere: alienius remissionem peccatorum vendere, alienissimum peccandi licentiam Christianis dare & impunitatem polliceri, & hæc omnia propter merita non solum Christi, sed etiam sanctorum, quibus ipsi scilicet, abundárint, & quæ in thesauro Ecclesiæ asseruentur, vt Pontifex distribuat egenis, Pag. 42.

CATHOLICVS.

Vos nihil curare Indulgentias istas mirum non est, quia nec benedictiones, nec Rosaria, nec Papam, nec Ecclesiam, nec Sacramenta septem curatis. Nos verò maximè curamus & indulgentias, & Rosaria, & benedictiones sacras, & Ecclesiam Romanam, & Vicarium Christi, & potestatem maximam soluendi & ligandi in terra & in cœlo, quam à Christo accepit; quia si ista non curaremus, non curaremus quoque Verbum Dei, quod est *argentum igne examinatum, proba-* Psal. 11. *tum terra, purgatum septuplum.*

Vos scitis alienum esse à Vicario Christi impœnitentibus peccata remittere. Et nos scimus alienum esse à Christianæ Theologiæ studioso manifestæ parcere veritati. Quis enim Catholicorum vnquàm scripsit vel dixit, Papam impœnitentibus peccata remittere?

Vos scitis alienius esse, Vicarium Christi remissionem peccatorum vendere. Et nos scimus alienius esse, Christianæ Theologiæ studiosum bis non ore tantùm, sed & calamo, non priuatim tantùm, sed & publicè mentiri.

Vos scitis alienissimum esse, precandi licentiam Christianis dare, & impunitatem polliceri propter merita Christi & Sanctorum. Et nos scimus alienissimum esse, per summam impudentiam, non de homine priuato, sed de summo Ecclesiæ Magistratu, de Christi in ter-

ras enim, quid nomine Indulgentiæ, quid remissionis peccatorum, quid numeri annorum, quid thesauri Ecclesiæ intelligamus. Quæ vbi didiceris, & à mendacijs abstinueris, tunc veni, & nobiscum sputa vel disputa. Nam clamoribus vel exclamationibus Rhetoricis, Pag. 43. quales hîc adhibes, (*O miseram plebem, quæ hos fumos captat, ó lamentabilem concordiam, ô felices hæreses, quas Satan exstirpare cupit,*) eludis quidem Indulgentias, sed non elidis, respuis, sed non destruis, exagitas, sed non labefactas.

THESIS XX.

IMagines verò aureæ, argenteæ, ligneæ Rosarijs appensæ, nec mysticum significatum, nec vsum habent alium, quàm imagines in templis, vt videlicet memoriam nobis renouent rerum à Christo Sanctisque gestarum, & vt in vel coram illis prototypum veneremur & inuocemus.

CALVINISTA.

Pag. 43. Ierem. 10. C. Eliber. c. 36. *LIgnum est eruditio vanitatis, inquit Ieremias. Et Concilio Elibertino placuit, picturas in Ecclesijs esse non debere, ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur. Deinde Deus non in imaginibus, sed in cœlis vult inuocari, vult nos sursum corda tollere, & expresse vetat, ne quis lapidem pictum ponat in terra sancta, vt coram eo se incuruet. Ac in Decalogo Deos alienos vocat omnes imagines, quæ ad cultum prostituuntur, siue eorum, quæ sunt in cœlo, vbi ipse etiam est, & Christus à dextris eius; siue eorum, quæ sunt in terra, siue eorum quæ sunt subter terram. Sancti verò, neq; coram imaginibus neq; alibi sunt inuocandi, vt supra fuit dictum. Est igitur vterq; vsus imaginum, & in templis, & in Rosarijs superstitiosus.*

CATHOLICVS.

HIeremiam Prophetam loqui de simulacris ligneis falsorum Deorum, qui habebantur pro dijs, & non erant, manifestum est. Nam statim per antithesin subijcit. *Dominus autem Deus verus est, ipse Deus viuens*, quasi dicat, ligna illa non esse Deos

veros

veros & viuos. Et infrà. *Confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est, quod conflauit, & non est Spiritus in eis; vana sunt, & opus risu dignum.* *Lignum* ergò in idolis gentilium *eruditio erat vanitatis*, quia simulacra lignea repræsentando & significando docebant rem vanam, & quæ in rerum natura non erat. *Idolum enim nihil est,* ait Apostolus. At imagines vel statuæ ligneæ Christi & Sanctorum non habentur à nobis pro dijs. sed pro creaturis repræsentantibus id quod est, hoc est Christum & Sanctos, qui sunt. Et ideò *lignum* in illis non est *eruditio vanitatis*, sed veritatis. Vnde si adolescentulus aliquis in ditionibus Zuinglianorum educatus, incidat in imaginem Christi crucifixi, & ignoret quid illa significet, admonitus à Catholico, statim discit, quemadmodum Christus fuerit crucifixus; quam eruditionem vel scientiam omnibus scientijs antepostuit Apostolus; *Non iudicaui*, inquit, *me scire aliquid inter vos, nisi* IESVM CHRISTVM, *& hunc crucifixum.* 1. Cor. 8. 1. Cor. 2.

Nec aliter locus Leuitici intelligendus est, quàm de lapide picto vel sculpto, qui pro Deo habebatur, & diuino honore afficiebatur. Hæc enim sunt verba Dei. *Ego Dominus Deus vester. Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester*; quasi dicat; Lapidem quidem pictum vel sculptum poni, absolutè non prohibeo, (mandaui enim alibi Mosi, vt faceret duos Cherubin aureos & productiles ex vtraque parte oraculi) sed prohibeo eum poni eo fine, vt eum adoretis, vel diuinis honoribus afficiatis tanquàm Deum. Ego enim sum Dominus Deus vester, non ille lapis pictus. Et ego sum adorandus cultu latriæ, non autem lapis. Quare & in Decalogo non omnes imagines, vocat Deos alienos, sed quæ pro dijs habebantur & ad cultum diuinum prostituebantur, siue sint eorum, quæ sunt in cœlo, siue eorum, quæ sunt in terra, siue eorum, quæ sunt subter terram. Cùr enim vocaret Scriptura DEOS alienos, si pro talibus non habebantur? Leu. 26. Exo. 4. 25.

Deinde placidum illud, quod tu non aduertisti, magis valet ad confirmandum vsum & cultum imaginum, quàm tollendum. *Placuit*, inquiunt, *picturas in Ecclesiis esse non debere.* Erant ergò vsitatæ picturæ in Ecclesijs. Addunt; *Ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.* Colebantur ergò & adorabantur imagines vel rectè Sancti. Sed nolebant pingi IN PARIETIBVS, tùm quod facile humore & situ in illis corrumpantur; (quo fine & Imperatores quidam vetuerunt sculpi signum crucis in pauimento, ne conculcaretur. Et nostra ætate sanctissimus Cardinalis Borromæus in Synodo Mediolanensi, à Pont. Max. Gregorio XIII. approbata, decreuit imagines crucis è pauimento eradendas) tùm quòd facilè, vt illis temporibus, quibus adhuc persecutiones vigebant, ab impijs indignè tractari potuerint. Quo decreto venerationem imaginum potiùs confirmârunt, quàm sustulerunt. Nam certè plus veneratur imagines, qui vult eas honesto loco depingi, quàm qui eas vel pulueribus obsitas, vel mutilas, & sordidas in templis relinquit.

Lib. 1. Cod. tit. 8. L. cum sit nobis. Paulus Diac. l. 18 rerum Roman.

Pag. 44. At DEVS *vult nos* SVRSVM *corda tollere, vult in cœlis non in imaginibus inuocari.* Ita est. Nos quoque sursum corda tollimus ad Christum, & sanctos degentes in cœlis, dùm eorum imagines veneramur. Nec enim imaginum veneratio in ipsis sistit imaginibus, sed porrò progreditur ad prototypum imaginibus repræsentatum. *Idem enim est motus*, inquit Aristoteles, *in imaginem, & id, cuius est imago.* Et certè, vt imagines omnes externæ, quæ sub sensum cadunt, è medio tollantur, tamen sine imaginibus internis mentis sursum corda ad Deum, Christum, vel sanctos inuocandos attollere non poterimus; nec enim potest aliquid inuocari in cœlis, nisi menti species vel imago aliqua, tùm cœlos, tùm ea, quæ in cœlis sunt, qualitercunque repræsentans, objiciatur. Tandem his verbis Antirosarium tuum concludis.

Lib. de mem. & reminisc.

CALVINISTA
concludit.

Pag. 44. ET *sic Dei beneficio ad finem perduximus disputationem istam, non tam argumentis difficilem, quàm nugis & blasphemijs molestam.* Nos verò Dei beneficio & auxilio B. Virginis patronæ nostræ ad finem perduximus disputationis tuæ refutationem, non tam argumentis

mentis difficilem, quàm mendacijs, calumnijs, nugis & blaſphemijs moleſtam. *Voluit Magiſter noſter demonſtrare, inquis, Ritum precandi Roſarium B. Virginis non eſſe ſuperſtitioſum, & quò id commodiùs faceret, h. e. quò faciliùs falleret imperitos, diſcerpſit Roſarium in quinq; partes: quibus tamen poſteà alias quatuor addidit: & de ſingulis ſeorſim egit: cùm tamen non de ſingulis ſeorſim, quales ſint: ſed de omnibus inter ſe coniunctis, qualenàm monſtrum efficiant, initiò ſit quæſitum.*

Immò verò voluit quidem ſtudioſus noſter, Apodixin meam de Ritu precandi Roſarium labefactare, ſed id ne commodè facere poſſet, oſtendi omnia & ſingula, quæ Roſario ceu eſſentialia quædam attribuuntur, ſuperſtitione vacare. Hac enim partitione, vt res ipſa declarat, fractus eſt hæretici impetus. Deinde alia quædam accidentalia vel acceſſoria Roſarij ab eadem nota ſuperſtitionis vindicaui, vt ſanctiſsimus ille precandi ritus magis immunis eſſet ab aduerſariorum calumnijs, ſicut & fuit à tuis, vt Lector æquus fatebitur.

Et cognouit Lector, quomodo circa nomen Roſarij ineptiuerit; quàm ſacrilega audacia orationes Dominicas Mariæ offerendas aſſeruerit; quantam idololatriam per Salutationem angelicam exercuerit: quanta cum contumelia Chriſti Mariam mediatricem conſtituerit: & pro annumeratis, calculatisq; ſuis precibus remiſsionem peccatorum poſtulârit. Pag. 45.

Lector, inquam, abundè cognouit, quomodo de nomine Roſarij ex Lexicographis ineptiueris, quàm proiecta impudentia orationes Dominicas ad Mariam à nobis recitari aſſerueris, quàm indoctè Salutationis angelicæ vſum idololatriam vocaueris: quanta cum contumelia Chriſti, matrem Dei pro nobis orare poſſe negaueris, quàm falsò ſcripſeris nos pro numero precum remiſsionem peccatorum poſtulare. Habesnè aliud? Quæſo te adde colophonem, nam nauſeat anima mea ad hanc Recapitulationem.

Quantam, inquis, *iniuriam autori Decalogi & Symboli ligneo ſuo compendio fecerit, quàm manifeſtum crimen falſi in cultu Sanctorum noui teſtamenti*

noſtram agit apud Deum, preceſq; noſtras non numero æſtimatas, ſed odore ſacrificij ſui delibutas offert Patri, & gratiam ab ipſo nobis impetrat; non vt deinceps ſecurè peccemus: ſed vt ſine metu ipſi ſeruiamus cunctos dies vitæ noſtræ hic & in cœlis. Amen.

Satis, inquam, Lector cognouit, quot & quanta myſteria aureo Roſarij compendio continentur; quomodo veneratio ſanctorum veteris nouiq; teſtamenti libris valdè ſit conſentanea; quàm ſalutaris in vulgus ſit Indulgentiarum vſus: quàm parùm intelligat articulum Symboli apoſtolici, de communione ſanctorum, qui negat ſanctorum merita copulanda eſſe cum meritis Chriſti, riuulos fonti, ad expiandas peccatorum pœnas; quanta cum diuini nominis, ſanctorumque gloria veneratio imaginum in Eccleſia retineatur; quàm denique hæc omnia bellè conſentiant cum Verbo Dei rectè intellecto, cum traditionibus apoſtolicis, cum doctrina, exemplo & conſuetudine ſæculorum omnium: ex quibus ſolis norma piè beateque viuendi, & Deum ſanctoſque inuocandi in nomine vnius Mediatoris noſtri IESV CHRISTI, petenda eſt; qui ſolus nos redemit, & adhuc cauſam noſtram agit apud Deum, preceſque noſtras & ſanctorum ſiue certo, ſiue incerto numero recitatas, & odore ſacrificij ſui delibutas offert Patri, gratiamque ab ipſo nobis impetrat; non vt deinceps ſecurè peccemus, ſed vt cum timore & tremore ipſi ſeruiamus, beatiſsimæque Virginis Mariæ omniumque Sanctorum precibus adiuti gratiam in hoc ſæculo, in futuro verò vitam æternam conſequamur.

AMEN.

Laus Deo Deiparæque Virgini Mariæ.

Errata ſic corrigenda ſunt.

Pag. 16. Verſ. 1. Ne, *poſitum pro*, Nec. *Ibid. V. 22.* Putabis, *pro*, Putabas, *P. 50. V. 2.* tum, *pro* tuum. *Ibid. V. 6.* redemptorio, *pro*, redemptoris. *Ibid. V. 18.* facturas, *pro*, facturos. *(vtroq; loco) P. 57. V. 21.* Iſaia, *pro*, Iſaiæ *P 58. V. 15* Spirium, *pro*, Spiritum. *P. 66. V. 28.* gignora, *pro*, pignora. *P. 67. V. 2* præſentiam, *pro*, pœnitentiam. *P. 72. V. 5.* tibi, *pro*, ſibi. *P. 74. V. 1.* habueurnt, *pro*, habuerunt. *P. 85. V. 25.* precandi, *pro*, peccandi *Reliqua, ſicut & accentus, ſi quando malè notati ſunt, diligens Lector facilè emendabit.*